

रसायनी स्त्री० रसायनं रसस्थानमस्त्वस्या अन्तु गौ० डीप् ।
 रङ्गुच्यम् काकभास्यां, नङ्गाकरञ्जे, गोरचदुग्धयाञ्च ।
 रसाल न० रसमालाति आ०ला०क । सिङ्गुके, गम्बरसे,
 गिखरय्याम्, (मेघभेदे) रसनायां, दूध्यायां, विद्यायां,
 झाजायाञ्च स्त्री० रसां भूमिमालयति आ०लो०ङ् । आन्ते,
 'रसालः सालः समदृश्यतासुने'ति नैषधम् इत्यौ, पनसे,
 गोवृषे, पुण्ड्रकेचौ च पु० [लिया) लुपभेदे ।
 रसालिहा स्त्री० रसां भूमिं छेदि स्मृतति लिङ्-क । (चाङ्ग-
 रसाली स्त्री० रसमालाति आ०ला०क गौरा०डीप् । (उडि
 आञ्च) इत्युभेदे । [अण् । पलाशीलतायाम् ।
 रसाग्रसा स्त्री० रसां भूमिमाश्रयति दलैः आ०वस०णिच्
 रसास्त्रादिन् पु० रसं पुष्परसमास्त्रदते आ०स्र०णिनि ।
 भ्रमरे, मधुरम्भृङ्गरादिरसास्त्रादके नि० क्तियां डीप् ।
 रसिक पु० रसं वेत्ति अतुभवति ठन् । सारसपक्षिणि, अश्वे,
 गजे च । रससे, रसोन्मस्य ठन् । रसवति च लि० ।
 रसित न० चु० रस०आस्तादे०क्त । मेवादिशब्दे विहगादिशब्दे
 कर्त्तरि क्त । शब्दवति, कर्मणि०क्त । आस्तादिते च लि० ।
 रसुन पु० रस०उनन् । लडने । ओनन् रसोनः । तलैव ।
 सार्थे कन् । तलार्थे ।
 रसेन्द्र पु० रसः द्रवीभूतः इन्द्र इव श्रेष्ठत्वात् । पारदे ।
 रसोत्तम पु० रस उत्तमो यश्च । सङ्गे । [हिङ्गुवे
 रसोद्भव न० रसः पारदम् उद्भवत्यस्यात् उद्-भू-अच् ।
 रसोपल न० रसः पारदमिव उपलोयते उप०लो०ङ् शुभ्रत्वात्
 भौतिके ।
 रस्य न० रसाङ्गुतात्रपरिणामादागतः यत् । स्मिरे । रस्यते
 आस्ताद्यते रस०यत् । आस्ताद्ये लि० । रस्याः, 'क्षिग्धाः
 स्थिरा हृद्या' इति गीता पाठायां, राज्ञायाञ्च स्त्री० ।
 रंङ् गतौ अ०चु०उभ०सक०सेट् । रंङ्गयति०ते अरंङ्गत्-त ।
 रंङ्गस् न० रंङ्ग-असुन् । वेगे ।
 रंङ्ग गतौ आ०प०सक०सेट् इदित् । रंङ्गति अरंङ्गीत् 'तदन्तर
 प्रतिपन्नौ रंङ्गति संपरिजक्त इति शारीरकश्लोम् ।
 रङ्ग त्यागे आ०प०सक०सेट् । रङ्गति अरङ्गीत् ।
 रङ्ग त्यागे अद०च०उभ०सक०सेट् । रङ्गयति०ते अरंङ्गत्-त ।
 रंङ्गस् न० रंङ्ग-असुन् । निर्जने, गोश्वे, बाघार्थे, रमणे च ।
 निर्जने अश्व० ।
 रङ्गस्य लि०रङ्गसि भवः यत् । गोश्वे, 'रङ्गसमस्याः स महदिति
 नैषधम् । निर्जनभवे च । पाठायां, राज्ञायाञ्च स्त्री०डाप्
 रङ्गित लि० रङ्ग-त्यागे कर्मणि क्त । वर्जिते ।

रा दाने ग्रहणे च अद्-पर०सक०अनिट् । राति अरासीत् ।
 रा स्त्री० रा०सम् । क्तिप् । काङ्क्षने, रमसे, दाने च ।
 राका स्त्री० रा०क । प्रतिपद्युक्तायां पूर्वभास्यां सम्पूर्णेन्दु
 तिथौ, नदीभेदे नवजातरजस्वायां नार्थाञ्च ।
 राक्षस पु० रक्ष एव स्वार्थे अणु 'क्षचित् स्वार्थिका अपि
 प्रत्ययाः प्रकृतितो लिङ्गवचना यतिवर्त्तने' इति भाष्योक्तः
 पुंस्त्वम् । स्वनामस्माते निक्षपात्मजे जातिभेदे । जातो
 डीप् । राक्षसजातिस्त्वियाम् स्त्री० । रक्षस इदम् अणु ।
 राक्षसम्बन्धिनि लि०क्षियां डीप् । 'राक्षसी रात्रिरन्यत्' त
 कृतिः । दंष्ट्रायां, चण्डिकायां चौरनामगन्धद्रव्ये च स्त्री०डीप्
 राक्षसेन्द्र पु० राक्षस इन्द्र इव श्रेष्ठत्वात् । विश्ववसः ज्येष्ठ
 पुत्रे निक्षपात्मजे राक्षसे । [लस्य रक्ष । लावायाश्च ।
 राक्षा स्त्री० लक्ष्यतेऽनया रक्ष-कर्माणि-घञ् पु० डङिः ।
 राख गोधने भूषणे निवारणे च सक०साधर्थे अक०भ्या०पर०
 सेट् । राखति अराखीत् । चङि न ह्रस्वः ।
 राग पु० रन्ज०भावे घञ् नि० नलोपकुत्वे । रङ्गने, वर्णने,
 प्रीतौ, अतुरागे, ऋषे, चन्द्रे च । करणे घञ् । लोहितवर्णे
 तद्विशिष्टलाक्षादौ च 'तेन रक्तं रागादिति प्राणिनिश्लोम्
 आधारे घञ् । वसन्तादिनामभिः प्रसिद्धे स्वरविशेषे ।
 रागचूर्ण पु० रागस्य रतेचूर्णं इव । कसे । रागाय चूर्ण्यतेऽ
 सौ चूर्ण०घञ् । खद्विरे, लावायां च । रागयुक्तचूर्णे पु०
 रागदालि पु० द्रव्यतेऽसौ द्रव०णिच् इन् पु० डङिः रागेण
 रक्ततया युक्तौ दालिः । मङ्गरे । [स्त्री० डीप् ।
 रागपुष्प पु० रागयुक्तं रक्तवर्णं पुष्पमस्य । बन्धुके । जवायां
 रागप्रसव पु० रागयुक्तौ रक्तवर्णः प्रसवोऽस्य । बन्धुके, रक्ता-
 खाने च । [बाणिक्ये । रक्तवर्णयुक्ते लि०
 रागयुज् पु० रागेण रक्तवर्णेन युज्यते युज०कर्माणि क्तिप् ।
 रागसूत्र न० रागयुक्तं सूत्रम् । मङ्गुले ।
 रागाङ्गी स्त्री० रागयुक्तमङ्गं यस्याः डीप् । मङ्गिष्ठायाम्
 इत० । रागाढाण्यत् स्त्री० ।
 रागिणी स्त्री० रागेऽप्यस्या इनि । गोश्वङ्गे स्वरभेदे ।
 रागवति, अतुरागे, कासके, रतियुक्ते च लि० । [ह्रस्वः
 राघ प्रतीते आ०आ०सक०सेट् । राघते अराघिड । चङि न
 राघव पु० रवोगैत्रापत्यम् अणु । रघोर्विश्वे, तद्वधाने
 श्रीरामे च । [श्वगविशेषलोभजाते वृक्षभेदे ।
 राङ्गव न० रङ्गोरयं, विकारो वा तत्लोभजातत्वात् अणु ।
 राज दीप्तौ आ०उभ०सक०सेट् कषादि० । राजति०ते अरा-
 जीत् अराखिड रंजतः०-राजतः । चङि न ह्रस्वः ।

राजक न० राजां समूहः कन् । नपससदावे । राजैव कन् ।

न्ये पु० । राज-सुबु । दीप्तिवति लि० ।

राजकल्प पु० ईषदसमाप्नो राजा राजन्+कल्प । राजतस्ये
राजकदम्ब पु० कदम्बानां राजा राजद० पर० । कदम्बभेदे ।
राजकर्कटी स्त्री० राजते राज-अङ् कर्म० । चीनाकर्कशां
राजकशेक पु० कशेरुणां राजा राजद० । भद्रकलायां ।
राजकीय लि० राज इदम् क कुक् च । राजसम्बन्धिकायां दौ
राजकुमार पु० राजः कुमारः । अप्राप्तवयस्ये सुहराज-
कायांनाहते राजपुत्रे ।

राजकुष्माण्ड पु० राजः कुष्माण्ड इव प्रियत्वात् । वार्त्तास्थ्यां
राजकोषातकी स्त्री० राजप्रिया कोषातकी । (विद्याभिज्ञा)
वताभेदे । [कन् । राजसर्वपे (राजसर्प) ।

राजचवक पु० चवत्यनेन कु-कप् राजते राज-अङ् कर्म०
राजखर्जूरी स्त्री० राजप्रिया खर्जूरी । खर्जूरीभेदे ।
राजगिरि पु० राजान्नगिरिः । मगधस्ये पर्वतभेदे ।
राजघ लि० राजानं हन्ति हन-क नि० । राजहन्त्रि, तोष्ये च
‘राज नीरजनया च राजघ’ इति नैषधम् ।

राजजम्बू स्त्री० राजः जम्बूद्विपि । पिण्डखर्जूरे राजते
अङ् कर्म० । महाजम्बूम् ।

राजज(य)च्छान् पु० राजः चन्द्रस्य चयकारको ज(य)च्छा ।
रोगभेदे ‘राजज(य)च्छेव रोगाणामिति भाषः ।

राजतल पु० तहणां राजा राजद० नि० । कर्षिकारहणे
राजताल पु० राक्षसाल इव प्रियः ‘सुवक्त्रहणे । स्त्रीत्वमपि
कीप् । ‘राजतालीवनध्वनिरिति रघुः । [सिद्धनादये ।

राजदन्त पु० दन्तातां राजा पर नि० । जङ्घपङ्क्तिस्थे मध्यव-
राजदेशीय पु० ईषदसमाप्नो राजा राजन्+देशीयर् । राज-
तस्ये राजकले । [राजधसूत्रकोष्यत् पु० ।

राजधूसूरक पु० धूसूराणां राजा राज० पर० कन् । दृष्टवसूरे
राजधर्म पु० राजो धर्मः । राक्षसवशकर्त्तव्ये प्रजापाल-
नादौ कर्मणि । [कीप् । राजावासे महावश्याम् ।

राजधानी स्त्री० राजा धीयतेऽस्यां धा-आधारे ल्युट्
राजधान्य न० धान्येण राजा पर० । (श्यामा) श्यामाकधान्ये
राजन् पु० राज-कजिन् । न्ये, चन्द्रे, शचौ, चलिये, यजे,
इन्द्रे, च । पूर्वपदस्थः उत्तरपदस्थश्च स भयान्कृतपदार्थ-
श्चेव वाचकः । यथा राजभाषः सुनिराज इत्यादि ।

राजनीति स्त्री० राज्ञां नीतिः । राजघने श्यामाद्युद्भावे,
नयतिवादके-धातौ च ।

राजन्य पु० राजोऽन्यं यत्, राज-अन्य वा । चलिये राज-

इले, अन्यौ, जीरिकाहणे च ।

[समूहे

राजन्यक न० राजानां चलियाणां समूहः कन् । चलिय
राजवत् लि० प्रशक्तो राजाऽन्यस्य प्रायस्ये मदप् मस्य
व । सुन्दरराजवति देशे । [स्त्री० कीप् ।

राजपटोल पु० राजप्रियः पटोलः । पटोले । मधुरपटोल्यां
राजपट्ट पु० राजः पट्ट इव । मणिभेदे ।

राजपथ पु० पथां राजा राजगमनयोग्यो वा पन्थाः अङ् ।
‘धनूंषि दृग् विसारे औमान् राजपथः स्तुतः । नवाजि-

रथनागानामसंवाधसुखसुर’ इत्युक्ते राजमार्गे । [पलाय्यौ
राजपलायु पु० पलाय्यूनां राजा श्रेष्ठत्वात् पर० । रक्तवर्ण-
राजपीलु पु० राजप्रियः पीलुः । महापीलुहणे ।

राजपुत्र पु० राजचन्द्रस्य, नपस्य वा पुत्रः । बुधपक्षे, नप-
कुमारे वर्णसङ्करभेदे (राजपुत्र) ‘वैश्यादस्ववकन्यायां राज
पुत्रस्य सम्भव’ इति पराशरः ।

राजपुत्री स्त्री० राजचन्द्रस्य पुत्रीव । कटुत्वात् रेणुकायां
नपरीतौ, मालत्याञ्च । इत० । नपकन्यायाम् ।

राजपुष्प पु० राजा चन्द्र इव शुभ्रत्वात् पुष्पमस्य । नागनेश्वर
हणे । करणीहणे स्त्री० कीप् ।

राजफणिष्ठाक पु० राज-अङ् कर्म० । नागरङ्गहणे ।

राजफल न० राजप्रियं फलम् । पटोले । राजप्रियं
फलमस्याः । जम्बूम् स्त्री० टाप् ।

राजवदर न० राजो वदरमिव प्रियत्वात् । रक्तामलके वद-
राणां राजा राजद० पर० । उत्तमकोटौ पु० ।

राजभद्रक पु० राजो भद्रं यस्मात् कप् । कुवे, कुड) निम्बे,
मारिभद्रहणे च । [धर्मे राजत्वे ।

राजभूय न० राजो भावः राजन्+भू-क्यप् । राजोऽन्नाधारस्य
राजभीम्य न० राजा भीक्तुं योग्यम् भुज-अयत् कुत्वम् ।
जातीकोषे, प्रियालहणे पु० । नपतेर्भोग्यवस्तुभावे लि०

राजमार्ग पु० राजयोग्यः मार्गः । राजपथे । [प्रीहिभेदे ।

राजमाष पु० माषेषु कलावेषु राजा श्रेष्ठत्वात् । (वरवटी)

राजसुहृ पु० सुहृषु राजा पर० नि० । (सुगानि) सुहृभेदे ।

राजरङ्ग न० राजयोग्यं रङ्गम् । रजते ।

राजराज पु० राज्ञामपि राजा प्रभूतधनत्वात् टच् समा० ।

कुवेदे, सार्वभौमन्ये, चन्द्रे च । [श्रेष्ठे, यतात्मनि न्ये च

राजर्षि पु० राजा ऋषिरिव श्रेष्ठत्वात् श्रेष्ठतत्वाच्च । राज-
राजवंश्य लि० राजवंशे भवः यत् । राजवंशोद्भवे । जातिभेदे पु०
राजवर्त्मन न० राजयोग्यं वर्त्मन । प्रायुक्तवचने राजपथे ।

इत० राजः कर्त्तव्यकर्त्तव्यि च ।

राजवला स्त्री० राज-अच् राजं बर्चयसाः पु०। (गन्धभादाद्य)
लताभेदे ।

राजवल्लभ पु० इति । प्रियाये, राजवदरे, राजाक्षे, वृजयुष
प्रतिपादके तन्नामनिहकृते पन्थभेदे च । राज्ञः प्रिये त्रि०
राजपत्नी स्त्री० राजते राज-अच् राजा वल्ली कर्म० पु० ।
(उच्छा) लताभेदे । [राजमातवति देशे ।

राजवत् त्रि० राजा राजमातं विद्यतेऽस्य सतृप् नस्य वः ।
राजवीजिन् त्रि० राजा वीजी कारणं यस्य । राजवंश्ये ।
राजवृक्ष पु० वृक्षाणां राजा परं नि० । आरुगंधे (सोन्दाय)
राजप्रियो वृक्षस्तत्फलवीजजातलडुकाया राजप्रिय
त्वात् । प्रियाये ।

राजशश पु० राज-अच् राजः शशः कर्म० । पङ्के (पाट) ।
राजशक्र पु० शक्राणां राजा परं नि० । वास्तुक्रांके ।
राजशङ्ख न० राज्ञां शङ्खमिव जडस्थितत्वात् । राजचिह्नश्च
राजस त्रि० रजसा निर्मितः अणु । रजसोयुष्वात् जाने
कर्मन्दिवादी जेनास्मिन् कर्मणा लोके ख्यातिमाप्नोति पुष्क
लाम् । न च शोचत्यस्यमौ तद्विज्ञेयन्त राजसमित्युक्ते
ख्यात्यै क्रियमाणे कर्मणि च । रजःप्रधानमस्य अणु । रजः-
प्रधाने, सर्वेषां वस्तूनां त्रिगुणान्कलेऽपि भूयस्वात्तद्
व्यपदेशः, इत्युक्तेः क्वचित् तत्प्रधानत्वेन व्यपदेशः ।

राजसभा न० स्त्री० राज्ञां सभा सभा । सप्रसभाजे ।
राजसर्प पु० सर्पपायां राजा ज्ञेयत्वात्परं । (राजसर्प) सर्प
भेदे । [सर्पभेदे ।
राजसूय पु० राजा स्रयते सू-क्यप् । राजमातृकर्त्तव्ये
राजस्य न० राज्ञे देयं स्वं कररूपम् धनम् । राजदेवे करे
इत० । राजयने ।

राजस्वर्ण पु० स्वर्णानां धूलराणां राजा परं । दहदुधकूरे
राजहंस पु० हंसानां राजा ज्ञेयत्वात्परं । रक्तवर्णचञ्चुरणयुक्ते
ज्ञेयवर्णं हंसभेदे, कलहंसं च । राजा हंस इव शारपयत्वात्
रूपभेदे । [तनुरयुगे

राजहर्षण न० राजः स्रयान् हर्षयति हृष्ट-णिच्-ल्यु ।
राजातन पु० राजावैभवात्तनोति फलवीजम् आतन-अच् ।
बीरक्रीडितस्वातवीजज्ञेयफलवति प्रियाये ।

राजादन न० राजा अद्यते तत्फलवीजजातलडुका अद-
कर्मणि ल्युट् । प्रियालवणे यस्य फलवीजं (चिरञ्जि) तेन
हि लडुकां कत्वा राजा भुज्यते । बीरिकायां (बीर)।
किंयुक्ते च । बीरिकायां स्त्री० ऊपि ।

राजाक्ष पु० आक्षान्तां राजा ज्ञेयत्वात् परं नि० । आक्षभेदे

राजाक्ष पु० आक्षान्तां राजा ज्ञेयत्वात् परं नि० । आक्षवेतसे
राजाक्ष पु० आक्षान्तां राजा ज्ञेयत्वात् परं नि० । ज्ञेयार्क
वृक्षे । (सादा आक्षान्ते) । [योग्ये त्रि० । जम्बू स्त्री०
राजाक्ष न० राजानमर्हति अर्ह-अणु । अयुधचन्दने राज-
राजालावु स्त्री० राजते राजा अलावः कर्म० । सिटालाहाम् ।
राजावर्त्त पु० राजानमावर्त्तयति अटक्कुलवति आ-उत-णिच्
अणु । उपरत्नभेदे ।

राजि(जी) स्त्री० राज-इन् वा ऊपि । नैषयाम् प्रकृतौ,
रेखायाश्च । खाये कन् । रेखायाश्च । राजते राज-
लुक् । राजसर्पभेदे स्त्री० ।

राजिकाफल पु० राजिकाया इव फलमस्य । ज्ञेयसर्पभेदे ।
राजि(जी)फला स्त्री० राजिभूतानि त्रिभिभूतानि फलानि
यस्याः । चीनाकर्कशाश्च ।

राजिल पु० राज-इल् । दुग्धभसर्पे (डोडायाय)
राजीव न० राजी दलराजी कक्षस्य व । पद्मे 'राजीवराजीवश्च
लोकेति भावः । हरिणभेदे, जलसर्पभेदे, राजीवर्षिह
द्वयज्ञेयति मयः । मजे, सारसपक्षिणि च पु० ।

राजेन्द्र पु० राजा इन्द्र इव ज्ञेयत्वात् । 'वर्तयते'जनपथ्यन्तमधि
कारी रूपो भवेत् । यो राजा तच्छतयुग्मः सयव अण्वे-
वरः । तस्माद्वययुगो राजा राजेन्द्र इत्युक्ताधिकारवति
भूतिभेदे ।

राज्ञी स्त्री० राज्ञः पत्नी ऊपि स्वयं वा राजते राज-कनिन्
ऊपि वा । (राणी) राजपत्न्याम् स्वयं राजकर्त्तव्याश्च ।
राज्य न० राज्ञो भावः कर्म वा राजनु+यत् । राज-
कर्त्तव्यि, राजभावे च । [प्रजापालनादौ ।

राज्यधुरा स्त्री० इत० अच् सभा । राज्यभारे तत्कर्त्तव्ये
राज्याङ्ग न० इत० । साख्यस्य अङ्गत्वात् कोपराप्रदुर्गवचनकति-
रूपेण अङ्गस्य राज्यस्योपायेषु ।

राटि पु० रट-इण् । (शराव) विह्वले, युद्धे स्त्री० वा ऊपि ।
पु० टस्य उत्पत्तिम् । राटिरभ्युत्तार्ये ।

राट् पु० रट्-पञ्च पु० टलम् । देशभेदे (राट्) खाये कन् तलैव
राट् स्त्री० रट्-पञ्च टलम् । पुरीभेदे गौडं राट्महत्तमं
निरूपमा तत्रापि राट् पुरीति प्रबोधचन्द्रोदयः ।

राट्तीय त्रि० राटो निशाचोऽस्य दृष्ट्वाश्च इति च । राट्देशोद्भवे
राति(जी) स्त्री० रा-तिप् वा ऊपि । रत्नन्यां अक्षरदेशस्य-
सूत्र्यमण्डलस्य अदर्शनयोग्ये क्रावे, हरिशयाश्च ।

रातिकर पु० रातिं करोति ज-अण्व्, रातौ करः किरसो
ऽस्य वा । चन्द्रे, कपूरे च ।

रात्रि(च)चर उ० रात्रौ चरति चर-अच् वा रुम् । रात्रि-
तज्जातिस्त्रियां स्त्री० स्त्रीए ।

रात्रिपुष्प न० रात्रौ पष्पाति पुष्प-अच् उत० । उत्यसे ।

रात्रिमणि उ० रात्रौ मणिरिव दीप्तिमन्नात् । चन्द्रे ।

रात्रिवासस् न० रात्रिवास इवाच्छादकम् । अन्धकारे ।

रात्रौ परिधेयं वासः शाक० । रात्रौ परिधेये वस्त्रे ।

रात्रिविगम उ० इत० । रजन्यवसाने तदुपलक्षिते प्रभातकाले च

रात्रिहास उ० रात्रिर्हास इव शुभलात् । श्वेतोत्पले ।

रात्रिग्रन्थ लि० रात्राग्रन्थः इष्टिचययुक्तः । निशादृष्टिग्रन्थे
काकादौ । रात्रौ रोगकतर्कदृष्टिग्रन्थे (रातकाया) च ।

रात्रि लि० राध-कर्त्तरि कर्मणि वा क्त । सिद्धे, प्रप्ते च ।

रात्रान्त उ० रात्रिः सिद्धः अन्तो निर्णयो यस्मात् पू० ।

सिद्धान्ते संग्रह्य वादिर्दृष्टिप्रक्षारिराकरषपूर्वकयथार्थप्रक्ष
प्रतिपादके वाक्ये ।

राध विज्ञेय अक० निष्पादने, पात्रे च सक० स्नादि० दिवा०
च पर० क्तिन् । राधेति राध्यति अरात्सीत् अराद्ध ।

राध उ० राधा विशाखां तद्युक्तां प्रीत्यभासी अण् स्त्रीए राधी
वा यत्न मासे पुनरण् । चान्द्रे वशासे मासि । तत्पूर्णि-
मायां स्त्री० स्त्रीए । [युच् । पूजने स्त्री० टाप् ।

राधन न० राध-ख्युट । राधने, प्राप्ते, तोषे च । राध-णिवृ-

राधा स्त्री० राध-अच् । विशाखानक्षत्रे तिरिषया रमणीदेहत्वेना
भिभूते गोलोकस्थे परमेश्वराङ्गाङ्गस्वरूपे यत्किंभेदे, तत्रैव
ओदानशोभात् इन्द्रावने जातायां उषमानुसुताया प्रधान
गोपिकायाम्, कर्णस्य पालयित्वां मातरि च । [दयोभल ।

राधाकान्त उ० राधायाः कान्तः । श्रीकृष्णे राधावल्लभा-

राधातनय उ० राधायास्तनयः । कर्णे स हि कन्यावस्थ्यायां
कूट्यात् कुलीगर्भजातस्तया च त्यक्तः राधया कूटप्रत्यया
पाक्षित इति भारतम् । [तत्वात् ङक् । कर्णे ।

राधेय उ० राधाया अपत्यम् पुत्रत्वेन परिग्रह्येन तत्प्राप्ति

राम उ० राम-कर्त्तरि चञ्च् वा । परशुरामे दशरथज्येष्ठपुत्रे
श्रीरामे, बलरामे च । मनोहरे, शुभे च लि० वास्तूके,

कुष्ठे (कुष्ठ) तमालपत्रे न० । [स्वस्वाम्यस्वाते त्वणभेदे च ।

रामकर्पूरक उ० रामं मनोहरं कर्पूरमिव क्व । शौक्ति के,

रामगिरि उ० रामान्वितः गिरिः । शिलकूटपर्वते स हि
रामेण वनवासगमनकाले प्रथममन्त्रितः ।

रामचन्द्र उ० रामचन्द्र इवाह्लादकत्वात् । दशरथज्येष्ठपुत्रे
श्रीरामे । [सदनङ्गे (मयनागाङ्गे)

रामच्छर्द्दनक उ० राममभिरामं चर्द्दवति क्षुद्र-णिवृ-पुन ।

रामजननी स्त्री० इत० । वसुदेवपत्न्यां रोहिण्यां, जमदग्नि-
पत्न्यां रेणुकायां, दशरथपत्न्यां कौशल्यायाञ्च ।

रामण न० रमयति रम-णिवृ ल्यु-ष्ट० ङङिः । गिरिनिम्बे,
तिन्दुके च (तेद) ।

रामणीयक न० रमणीयस्य भावः रमणीयमेव वा रमणीय+
बुञ् । रमणीयत्वे 'मणिहारावलि'रामणीयकमिति नैष-
धम् रमणीये च । [इत० । सीतायां, रैवत्याञ्च

रामतृणी स्त्री० रामा अभिरामा तृणीव । (सिन्धोती)पुष्पे

रामदूत उ० रामस्य दूतः वार्त्ताहरः । हनूमति, स हि
रामवार्त्तां लङ्कायां सीतायां आजाहार ।

रामदूती स्त्री० रामा अभिरामा दूतीव गन्धद्वारा प्रचार-
त् । त्वलसीभेदे । (रामतुलसी)

रामनवमी स्त्री० रामस्य जन्माधारो नवमी । चैत्रशुक्ल-
नवम्याम् । 'चैत्रे मासि नवम्यान्तं जातो रामः स्वयं हरिः'
रिव्यग्वयसंहिता ।

रामपूग उ० रामः अभिरामः पूगः । युवाकृभेदे ।

रामभद्र उ० राम एव भद्रः सङ्गलदायकत्वात् । श्रीरामे
'रामेति रामचन्द्रेति रामभद्रेति वा स्मरन्निति' उपाख्यम्
रामलवण न० कर्म० । शास्त्ररितवये ।

रामवल्लभ न० रामस्य वल्लभं प्रियम् । भूर्जपत्रे तत्र
रामेण वनवासप्रभे प्रियतया धृतम् ।

रामशर उ० कर्म० । शरङ्कभेदे-स हि काण्डद्वारा बाण-
हेतुत्वात् मनोहरः ।

रामसख उ० इत० टच् । सुधीने वानरराजे ।

रामा स्त्री० रम-णिवृकर्त्तरि चञ्च् । गीतादिकलाभिज्ञायां नार्थ्यं
गारीमाले, नद्याम् हिङ्गुनि, हिङ्गुले, श्वेतकण्टकायां, गृह-
कथायां, अयोधे, गौरीचनयां, बालायां, गैरिके च ।

रामायण न० । रामस्यायनं चरितमधिकृत्य ज्ञतोपन्योऽण् ।

रामचरितप्रतिपादके वाक्यीकिते महाकाव्यभेदे ।

रामालिङ्गनकाम उ० रामाणाम् स्त्रीणामालिङ्गनस्य
कामोदक । रत्नाङ्गाने । [दृष्टभेदे ।

राम्भ उ० रामेणैषुलस्य विकारोऽण् । व्रतभेदे-धार्त्ये-वृषभने

राल उ० रा-अलच् । सालङ्कनिर्वासे (धुना) ।

रालकार्य उ० राजः कार्यो यस्य । सालङ्के ।

राव उ० व-अच् । शब्दे ।

रावण उ० रवणस्यापत्यम् शिवा० अण् रावयति शत्रून् णिवृ-
ल्यु वा, लङ्काधिपतौ रावणे ।

रास शब्दे आ० आ० अक० सेट् । रासते अरासिष्ट षडि न लुङ् ।

रावणगङ्गा स्त्री० रातपिर्मिता गङ्गा नदी। सिंहवदेशस्य
नदीभेदे। [पुले।]

रावणारि पु० इत०। श्रीरामे रावणान्कादयोप्यत्र। [उपे-
रावणिय पु० रावणस्यापत्यम् अत इज्। मेघनादाख्ये रावण
राश शब्दे आ० आ० सक० सेट्। राशते अराशिष्ट चङि न ह्रस्वः
राशि पु० अश्रुते व्याप्तेति अश्रु-इन् धातोर्हडागमच। धा-
न्यादीनां पुञ्जे, ज्योतिषकस्य हादशांशे मेघादी, दृश्ये राशि-
प्रसिद्धये' इति लौकावतीप्रसिद्धे व्यक्ताव्यक्तगणभेदे।

राशिचक्र न० राशिचटितं चक्रं दृश्यम्। मेघादिहादशराशि
युक्ते गोलाकारे वायुवगेन पूर्वतः पश्चात् अग्नियं बंध-
ममाणे ज्योतिर्मये सप्त विंशतिभिर्ज्योतिषकं स्मिन्निवातु-
गमित्युक्ते ज्योतिषके।

राशिभोग पु० राशीनां स्वस्वगत्या यदैर्भोगः भज-वञ्
कुलम्। रव्यादीनां स्वस्वगत्यद्वारेण राशिषु गतिभेदे।

राशी(धि)कृत पुव अराशिः राशिः कृतः राशि+अभूतङ्गावे
चि, तदर्थे सभासो वा (ढेरी) पुञ्जीकृते एकलस्थीकृते।

राष्ट्र न० राज-इन्। जनपदे 'गौडं राष्ट्रमनुत्तममिति, प्रबोध-
चन्द्रोदयः। उपद्रवे च। [कारिकायाम्।]

राष्ट्रिका स्त्री० राज-इन् पिप्पलात् ङीष् सार्धे क्त। कण्ठ-
राष्ट्रिय पु० राष्ट्र भवः च। नाशोक्तौ राजश्यामे। क
तत्वात्। उभावपि राष्ट्रभवे लि०।

रास पु० रास-वञ् रास-वञ् वा। शब्दे, अग्नौ, धवले श्लक्ष्ण-
वन्धवत् इयोर्हयोर्भक्ष्यस्थित्या क्रीडाभेदे, कोलाहले च।

रासभ पु० रास-अभव्। गर्भे भे।

रासभवन्दिनी स्त्री० रासभस्य वन्दिनीव। सत्तिकायाम्।

रासमण्डल न० रासाधिं श्लक्ष्णवन्धवत् इयोर्हयोर्भक्ष्यस्थित्या
क्रीडाभेदेन मण्डलं मण्डलाकारेण भ्रमणं यत्। रास-
क्रीडाधारस्थाने, श्रीकृष्णस्य तदुत्पत्त्या मण्डपभेदे च।

राशेश्वरी स्त्री० इत०। राधिकायाम्। [आमरुज]

रास्ना स्त्री० रास-नष्। स्नानास्नानायां लतायाम् (काटा
राज् पु० रज्-उष्। त्यागे, त्यागारि, ज्योतिषकस्य सूर्यकि-
रणसंपर्काभावेन जायमानप्रथिवीकायाधिष्ठातरि यज्ञ-
भेदे, शंङ्गिकावृत्ते दानवे च।

राज्जस्त न० राज्ञोर्यज्ञस्य कलमिव। आर्द्रके।

राज्जदर्शन न० राज्ञोर्दर्शनं यत्। चन्द्रसूर्ययोरुपरारागकूपे
पश्ये 'स्थानं दानं तपः आश्रमनलं राज्जदर्शने' इति
स्मृतिः तेन उपरक्तेष्वेव चन्द्रे सूर्ये च तस्य दृश्यता नान्यदा
राज्जमूर्धभिद् पु० राज्ञोः सिंहकावृत्तस्य मूर्धनं भिनति

भिद्-क्लिप्। विष्णौ अमृतधानकाणे देवपङ्क्तौ देवकूपेण
स्थित्वाऽमृतं पिबन्तं दृष्ट्वा विष्णुस्तस्य शिरचिच्छेदेति पुरा०

राज्जरत्न न० राज्ञोः प्रियं रत्नम्। गोमेदमयी।

राज्जस्य पु० राज्ञोः स्वयंः साधितभूत्वावाहारा यत्।
चन्द्रसूर्ययोः उपरारागकूपे पश्ये।

राज्जक्लिष्ट पु० इत०। लघुने।

राज्जत्सुष्ट पु० इत०। लघुने।

रि गतौ तु० पर० सक० अनिट्। रियति अरैवीत्। [लि०]

रिक्त लि० न० रिच-क्त। मूल्ये, वने, निरर्थके च। सार्धे क्तु। तत्वेव

रिक्ता स्त्री० रिच-क्त। उभयपक्षयोस्तृतीयानवमोचतर्ह्योतिषिषु

रिक्तभाण्ड न० रिक्तं भाण्डम्। तैत्तिरीयस्य भाण्डे।

रिक्तहस्त लि० रिक्तो घनादिग्रन्थो हस्तो यस्य। निर्धने, भूरि-
दानादिना व्ययितधने च।

रिक्त्य न० रिच-यञ्। धने। मितवराद्युक्ते अप्रतिबन्धे दाने
च 'स्नानी रिक्त्यकयसंविभागेत्यादि स्मृतिः।

रिक्त्यहारिन् लि० रिक्त्यं दातुं हरति श्रद्धाति। दाव-
याहिषि पुलांदौ। अण्। रिक्त्यपाहोप्यत्।

रिक्त्यिन् लि० रिक्त्यं पाह्यत्वेनास्त्वस्य इति। दावहारिणि
दावादे 'उभयोरप्यसौ रिक्त्यो'ति स्मृतिः।

रिक्त् सधेये आ० पर० सक० सेट् इदित्। रिक्त्ति करिक्त्ति।
अभिदिदयस्यिल्लेके रेवति अरैवीत्।

रिग गतौ आ० पर० सक० सेट् इदित्। रिक्त्ति करिक्त्ति

रिक्त्वा न० रिग्-व्युट्। स्तनने। रिचि ल्युट्। रिक्त्वनयत्न

रिच सत्यके विवोगे च वा चु० उभ० पथे आ० पर० सक० सेट्।
रेचवति ते रेचति। अरीरिचत् त अरैवीत्।

रिच विरेके (अतिशय पुरीषोत्कर्षे) रुधा० उभ० सक० अनिट्।

रिणक्ति रिक्ते अरिचत् अरैवीत् अरिक्त।

रिज भर्जने आ० आ० सक० सेट्। रेजते अरेजिट्।

रिपु पु० रप-उ-पु०। शत्रौ, चोरनासगन्धर्व्ये, ज्योतिषोक्ते
सन्नापिचया पञ्चस्थाने च। [भेदे बलुघातके लि०।]

रिपुघातिनी स्त्री० रिपुं कृति कृन्-णिनि। (कुचुष्ट) लग्ना-

रिपुञ्चय लि० रिपुञ्चयति जि-अच्। शत्रुजयिनि, यपभेदे पु०

रिन्प् वधे तु० पर० सक० सेट्। रिम्भति करिम्भीत्।

रिप्त्त पु० रिफ-अच् पु०। सन्नापिचया हादमे स्थाने।

रिफ कृत्तने सौ० पर० सक० सेट्। रेफति अरैवीत्।

रिफ हिंसायां निन्दायां बोधने च सक० स्नायायाम् अक० तु०
पर० सेट्। रिफति अरैवीत्।

रिच गतौ आ० पर० सक० सेट् इदित्। रिक्त्वा करिक्त्वात्।

रिभ रवे आ० पर० सक० सेट् । रेभति अरेभीत् ।
 रिरंसा पु० रम-चन्-अ । रमणेच्छायाम् ।
 रिच गतौ आ० पर० सक० सेट् इदित् । रिचति अरिचोत् ।
 रिश हिंसायां त० पर० सक० अनिट् । रिशति अरिचत् ।
 रिश्य पु० रिचते रिच-क्यप् । रगभेदे ।
 रिष वधे आ० पर० सक० सेट् । रेपति अरेषीत् ।
 रिष्ट न० रिच-क्त । मङ्गले, अशुभे च । भावे क्त । नाशे,
 पापे च । अशुभादिभित्ति । खङ्गे, रक्तशियो च पु० ।
 स्थाये कन् । तेषु । [रश्मे पु०]
 रिष्टि स्त्री० रिच-रिच-वा क्तिन् । अशुभे, शस्त्रभेदे च । क्तिङ् ।
 रिह वधे आ० पर० सक० सेट् । रेहति अरेहीत् । [रीणः ।
 री चरणे दि० आ० अक० अनिट् । रीयते अरेष्ट निघातस्य न
 री गतौ वधे च सक० रवे अक० क्त्वा० घा० अनिट् ।
 रिणाति अरेभीत् ।
 रीठा स्त्री० री० ठलु ठस्य नेचम् । रीठाकरञ्जे ।
 रीठाकरञ्च पु० कर्म० । खनामखाते ढले ।
 रीढा स्त्री० रिह-क्त ढङ्भावः । अवशायाम् ।
 रीण लि० री-क्त । चरिते स्तुते ।
 रीति स्त्री० री-क्तिन् । पित्रये, पञ्चाये, जरणे, लौहकिङ्के,
 शोभायां, गतौ, स्वभावे, असङ्गारोक्ते गौणादिरचनाभेदे च ।
 रीतिक न० रीतिरिव कावति कै-क्त । उष्माञ्जने स्त्रीत्वमपि
 स्थाये कन् । पितृये न० ।
 रीतिपुष्प न० रीतेः पुष्पमिव । कुसुमाञ्जने ।
 रीव यङ्गणे, संवरणे च आ० उ० सक० सेट् । रीवति ते अरी-
 वोत् अरीविष्ट । चङि न लुप्तः ।
 र्ध्व गौ अदा० पर० अक० सेट् । रौति-रवोति अरावोत्-अरौवीत्
 र्ध्व गतौ च आ० आ० सक० अनिट् । रवते अरोट ।
 रक्प्रतिप्रिया स्त्री० रजः प्रतिप्रिया प्रतिकारः प्रति-
 क-भावे ष । चिकित्सायाम् ।
 रक्ता न० रज्-सन् लि० क्तवम् । काष्ठने, धरूरे, लोहे, नाग-
 केसरे च । [स्पर्शकारे जातिभेदे ।
 रक्ताकारक पु० रक्षां तन्निमित्तं भूषणं करोति क० बुबुन् ।
 रक्ताङ्ग पु० रक्षां विद्यतेऽस्य रजि । राजभेदे । स्पर्शस्वामिनि
 लि० । रक्ता राजकन्यायां श्रीकृष्णपत्न्यां स्त्री० ङीप् ।
 र(क्)स लि० रज्-कस् ण० वा दीर्घः । अविज्ञप्ते, निष्कृष्टे,
 कठोरे च । [अरोटिष्ट ।
 ररणा लि० रज-क्त । रोगान्विते, भुक्ते च । [अरुचत्
 रच मोक्षे प्रकाशे च आ० आ० अक० सेट् । रोचते लुङि उ०

रचक न० रज्-कुन् । रजिकाकारे, साङ्गल्ये द्रव्ये, उत्कटे, अत्र
 भूषणे, मास्ये, सौवर्ज्ये आखादारणे, रोचनायाम्, विङ्गुले,
 लवणे च । वीजपूरे, दन्ते, निम्बे, कपोते च पु० । [च ।
 रच्(चा) स्त्री० रज्-सम्प० क्तिप् वा टाप् । दीप्तौ, शोभायां, प्रकाशे
 रचि(ची) स्त्री० रज्-क्ति वा ङीप् । अतुरागे, आसङ्गे, स्मृहा-
 याम्, अभिलाषे, किरणे, शोभायां, बुभुक्षायां, गोरो-
 चनायां च । प्रजापतिभेदे पु० ।
 रचिर लि० रचिं राति ददाति रा-क । मनोहरे, सुन्दरे, मधुरे
 च । मूलके, कुङ्कुमे, लवङ्गे च न० । गोरोचनायाम् स्त्री० ।
 रचिराञ्जन पु० अञ्जतेऽनेन अञ्ज-करणे ल्युट् रचिर-
 शोभायुक्तोऽञ्जनः । शोभाञ्जने ।
 रच्य लि० रचये हितः यत् । सुन्दरे, रचिकरे च । सौवर्ज्ये
 न० । प्रत्यौ, कतकटके, शालिधान्ये च पु० ।
 रच्यकन्द पु० रच्यः रचिकरः कन्दो मूलमस्य । मूत्रणे (ओल)
 रज भङ्गने त० पर० सक० अनिट् । रजति अरौचीत् निघातस्य
 नः । रज्जः ।
 रज हिंसायां चु० उभ० सक० सेट् । रोजयति ते अरुजत्
 रज्ज(जा) स्त्री० रज्-सम्प० क्तिप् वा टाप् रज-अङ् वा ।
 रोगे, मङ्गे, मेघां, कुपे च (कुङ्) ।
 रजाकर न० रजां रोगं करोति क-अच् । कर्मरङ्गफले (काम
 राज्ञा) रोगकारके लि० ।
 रज्ज चोर्थे आ० पर० सक० सेट् इदित् । रज्जति अरुजोत् ।
 रज्ज रोधे सक० दीर्घा० अक० चु० उ० सेट् । रोटयति ते अरुजटत् त
 रज्ज दीर्घा प्रतिघाते च आ० आ० अक० सेट् । रोटते लुङि
 उभ० अरुजटत् अरोटिष्ट । [टिष्ट
 रज्ज उपघाते आ० पर० सक० सेट् । रोटति अरोटीत् । [अरो
 रज्ज प्रतिघाते आ० आ० सक० सेट् । रोटते लुङि उ० अरुजटत्
 रज्ज गतौ चोर्थे सक० मन्दीभावे खङ्गीभावे च अक० आ० पर०
 सेट् इदित् । रज्जति अरुजोत् ।
 रज्ज पु० रज्जि-अच् ण० ठस्य ङः । मूर्ध्निग्रन्थे देहे कवचे ।
 रज न० र-क्त । रवे पशुप्रतिप्रधतीनां शब्दे । [अरोदीत् ।
 रज्ज रोदने अदा० पर० रदा० अक० सेट् । रोदति अरुजटत्
 रज्ज न० रज्ज-भावे क्त । क्रन्दने । कर्त्तरि क्त । जतरौदने लि०
 रज्ज लि० रज-क्त । आवरणादिना भेदिते जतगत्यरोधे च ।
 रज्ज पु० रोदति रज्ज-रज्ज । शिवमूर्तिभेदे 'शोऽरोदीत यदो-
 दीत् तत् रज्ज रज्जलि'ति नृतिः । अजैकपादार्द्धिर्बुध्नौ
 विरूपाक्षः सुदेवरः । जयन्तोवङ्गरूपस्य त्वाञ्चकोपरा-
 जितः । वैवस्वतस्य शान्तो हरोरुद्रा इति कृता इत्युक्तेषु

एकादशषु शिवसूक्तिभेदेषु ।

रुद्रज उ० रुद्रात् जायते जन-ड । शिववीर्यजाते पारदे ।

रुद्रजटा स्त्री० रुद्रस्य जटेव पिङ्गलात् जटिलत्वात् । सनाम
ख्याते लताभेदे ।

रुद्रपत्नी स्त्री० इत० । दुर्गायाश्च अतस्माच्च (ससिना)

रुद्रप्रिया स्त्री० इत० हरितक्याश्च दुर्गायाश्च ।

रुद्रविंशति स्त्री० रुद्रस्वामिका विंशतिः । प्रभवादिषु षष्ठिवत्-
सरेषु अन्तिमेषु विंशतिवर्षेषु ।

रुद्रसावर्णि उ० चतुर्दश नतुषु मध्ये, द्वादश मनौ ।

रुद्राक्रोड न० रुद्रस्याक्रोडा यत् । श्मशाने ।

रुद्राक्ष उ० रुद्रस्याक्षीव षच् । सनामख्याते दृचे ।

रुद्राणी स्त्री० रुद्रस्य पत्नी रुद्र+ङीप् आनुक् च । शिवपत्न्याम्

रुद्रारि उ० रुद्रः अरिर्यस्य । कामदेवे ।

रुद्रावास उ० इत० । कैनासे, काश्याम्, श्मशाने च ।

रुध कामे दि० आ० सक० अनिट् प्रायेणातुपूर्वः । अतुल्यते
अन्वद् । [अरौसीत्

रुध आवरणे, रु० उभ० सक० अनिट् । रुधश्च रुन्धे अरुधत्

रुधिर न० रुध-किरच् । शरीरस्य रसपाकजन्ये धातुभेदे ।

सङ्गलपहे' हतवर्णे च उ० तद्वर्णवति लि० ।

रुप आकुलीकरणे दि० पर० सक० सेट् । रूप्यति अरुपत् ।
अरोपीत् । [भेदे च

रुमा स्त्री० रु-सक् । सुपीववानरभाष्यायाम् लवणस्थाने देश-

रुण्ड उ० रु-कु । रुग्णभेदे । [रु-वृक् । रूवृकोप्यल

रुनु उ० रु-कु । एरुण्डल्ले । कन् । तल, रत्नैरुण्डे च उ० ।

रुण्ड हिंसायां त० पर० सक० अनिट् । रुण्यति अरुण्यत् ।

रुष बधे आ० पर० सक० सेट् । रोषति अरोषीत् ।

रुष क्रोधे दि० पर० सक० सेट् । रूप्यति अरुपत् अरोषीत् ।

रुष क्रोधे चु० उभ० सक० सेट् । रोषयति ते अरुषयत् त ।

रुष(पा) स्त्री० रुष-संप० क्तिप् वा टाप् । क्रोधे ।

रुषित लि० रुष-क्त वा इट् । क्रोधयुक्ते इडभावपक्षे रुषीयल

रुह उल्लेखे आ० पर० सक० अनिट् । रोहति अरुहत् । ज्वला० ।

रुह लि० रुह-क । जाते । दूषायां स्त्री० उत्तरपदस्यः तत्ताड-

भूते लि० यथा भूहः वारिहृहम् ।

रुहल पारुष्ये कठोरतायाम् निःस्नेहे च । चु० आ० सक० सेट् ।

रुहयति ते अरुहयत् त । [दनीदृशे स्त्री० ।

रुह्य लि० रुह-अच् । अधिकृते, स्नेहान्न्ये च । दले उ० ।

रुह्यगन्ध उ० रुह्यो गन्धो यस्य । गुग्गुली ।

रुह्यदर्भ उ० कर्म० । हरिदर्भे कुशभेदे ।

रुक्षपत्त उ० रुक्षं पत्तमस्य (शाखोटवृक्षे ।

रुक्षप्रिय उ० रुक्षं प्रियं यस्य । कृष्णमौषधे ।

रुठ लि० रुह-क्त । जाते, प्रसिद्धे च 'रुठिरस्यास्ति अच् । प्रकृति

प्रत्ययार्थमनपेक्ष्य सप्तदाययत्तार्थबोधने शब्दे यथा । चटः

गौरित्यादि । पिच्छ शब्देन सप्तदाययत्तार्थबोधने च

रुठि स्त्री० रुह-क्तिन् । जन्मनि, प्रसिद्धौ, प्रकृतिप्रत्ययार्थमन-

रूप रूपान्वितकरणे अक० चुरा० उभ० सक० सेट् । रूपयति ते

अरूपयत् त ।

रूप न० रूप-क भावे अच् वा । सभावे, सौन्दर्ये, पशौ, नान्वि,

शब्दे, पन्थादत्तौ, दृश्यकाव्ये नाटकादौ, श्लोके, शब्द-

धातुनां विभक्तिसौम्येन निम्नशब्दे, शुक्लादिवर्णे च तद्वति

लि० । उत्तरपदस्यः सङ्ग्राहे लि० यथा पितरूपस्तनयः

मातरूपा कन्या । एकसंख्यान्विते न० 'रूपं भजेत् स्यात्

परिपूर्त्तिकात्' इति लीलावती । 'एकाव्यक्तं शोधयेदन्त्य-

पक्षात् रूपारण्यस्येतरस्याच्च प्रचादिति वीजगणितोक्ते

अव्यक्तराशिसङ्घचरितव्यक्तसंख्यान्विते च ।

रूपक न० रूपयत्यल रूप-अच् कन् । अभिनयप्रदर्शके दृश्य-

काव्यप्रभेदे, रूपमरूपस्य वृष् । भूते लि० रूप+स्वार्थे कन् ।

शुक्लादिवर्णे, आकारे च रूपकं रूपितारोपादित्यलङ्का-

रोक्ते अर्थालङ्कारभेदे, गुञ्जलयपरिभाषे, रजते च ।

रूपधारिन् लि० रूपं धारयति धारि-णिनि । रूपवति,

सौन्दर्यान्विते, वेशान्तरपाहिण्यि नटे च ।

रूपवत् लि० रूप+भतृप् सस्य वः । शुभ्रादिरूपविशिष्टे, सौन्द-

र्ययुक्ते, आकारविशिष्टे च । [विश्यायाम् ।

रूपाजीवा स्त्री० रूपं सौन्दर्यमाजीवति आ+जीव-अच् ।

रूपिका स्त्री० रूपमरूपस्य ठन् । श्वेतार्कटके ।

रूप्य न० रूपाय आह्वयते स्वर्णादि यत् । अलङ्कारादिनि-

र्भाणाय आह्वयमाने स्वर्णे रजते च स्वार्थे यत् ।

रजतसाले । सुन्दरे लि० । [रूपत् त ।

रूप्याध्यल उ० रूप्येषु अध्यलः । कीपाध्यल्ले । [ति अर-

रूप भूल्यादिनामित्रीकरणे अद० चु० उभ० सक० सेट् । रूपयति

रूपका उ० रूप-णुल् । वाचके दृचे ।

रूपित लि० रूप-क्त । भूल्यादिभिर्मिश्रिते, अधिकृणीकृते च

रे अय्य रु-क्ते डिङ् । नीचादेः सम्बोधने । [हृषः

रेक शङ्कायां आ० आ० सक० सेट् । रेचते अरेचिष्ट । चङि न

रेक उ० रिच-चञ् । विरेचने । रेक-अच् । शङ्कायां, नीचे,

भेके च । रेक-अ । सन्देहे स्त्री० टाप् ।

रेखा स्त्री० लिख-अच् लस्य रः । अल्पे, कले, आमोगे,

विन्दुपुञ्जकते दण्डाकारेण चिह्नभेदे, पङ्क्तौ च ।
 रेचक न० रेचयति रिच-णिच्-लुत् । कङ्कणे, यवकारे, जय
 पात्रे, तिलकटके च । पुरीषनिस्सारणकारके लि० ।
 रेचन न० रिच्-ल्युट् । मलभेदनेन तन्निःसारणे ।
 रेचनक पु० रिच्यतेऽनेन ल्युट् संज्ञायां कन् । कम्पिष्ठक्ये ।
 कनभावे वा ङीष् । रेचनी रेचनाप्यल स्त्री० ।
 रेची स्त्री० रेचयति अच् गौ० ङीष् । कम्पिष्ठक्ये, अङ्गोष्ठे च ।
 रेज दीप्तौ भा० आत्म० अक० सेट् । रेजते अरेजिष्ट । चङि
 न ह्रस्वः । [अरेजिष्ट । चङि न ह्रस्वः]
 रेड वाचने वाचि च द्वि० भा० उभ० सेट् । रेडति ते अरेडौट्
 रेणु पु० स्त्री० रि-लु । परागे, धूलौ, पांशौ च । पर्पटे पु० ।
 रेणुका स्त्री० रेणुता कायति कै-क । भरिचाकतौ सुगन्धि-
 ब्रूये, जमदग्निपत्न्यां परशुराममातरि च ।
 रेणुकासुत पु० ह्रस्व० । परशुरामे रेणुकात्मजादयोप्यल ।
 रेणुरुपित पु० रेणुभिः रूपितः । गर्भे । धूलिधूसरे लि०
 रेणुसार पु० रेणुरिव सारोऽस्य । कर्पूरे । स्त्राये कन् । तत्रैव
 रेतस् न० री-अचन् तट् च । पुंसो रक्तादिपरिपाकजन्ये देह-
 स्य मज्जहेतुके चरमधातौ शुक्ले, शिववीर्ये पाण्डे च ।
 रेप शब्दे अक० गतौ सक० भा० आत्म० सेट् । रेपते अरेपिष्ट
 चङि न ह्रस्वः ।
 रेप लि० रेप-अच् । निन्दिते, क्रूरे, कपणे च ।
 रेफ पु० र+इफ । रकारात्मके वर्णे । रिफ-अच् । कुक्षिते
 लि० अचन् रेफम् । क्रूरे, अधमे, दुष्टे कपणे च लि० ।
 रेव(व) गतौ सक० भूतौ अक० भा० आ० सेट् । रेव(व)ते अरे-
 वि(वि)ष्ट । चङि न ह्रस्वः ।
 रेभ शब्दे भा० आत्म० अक० सेट् । रेभते अरेभिष्ट । चङि न ह्रस्वः
 रेवत पु० रेव-अतच् । जम्बीरे आरम्भे वनरामश्चशुरे राजभेदे
 रेवती स्त्री० रेवतस्यापत्यमण्य पु० । रेवतराजकन्यायां वलदेव-
 पत्न्याम् । रेव-अतच् गौ० ङीष् । अश्विचवधितः सप्तविं-
 शतिसंख्याते नक्षत्रे, तत्त्वस्त्रायां, सात्विकाभेदे स्त्रीगव्याम्,
 नदीभेदे, दुर्गायाञ्च । [ह्रस्व० । रेवतीशब्दयोप्यल
 रेवतीरमण्य पु० रेवतीं रमयति रम-णिच्-ल्यु । वनरामे ।
 रेवन्ता पु० रेव-अच् । गुह्यकाधिपतौ सूर्यपुत्रभेदे ।
 रेवा स्त्री० रेव-अच् । नर्मदाख्यनद्याम् ।
 रेघ ह्येपायां (घोटकशब्दे) भा० आत्म० अक० सेट् । रेघते अरे-
 पिष्ट । चङि न ह्रस्वः ।
 रै शब्दे भा० पर० अक० अनिट् । रायति अरासीत् ।
 रै पु० रा-डै । धने, स्वर्णे च ।

रैत्य लि० रीतेः पित्तलस्य विकारः रीति+ण्यत् । पित्तल-
 स्ये पात्रादौ ।
 रैवत पु० रैवत्या नद्या अदूरो देशः अञ् । ह्यारिकासमीपस्थे
 पर्वतभेदे स्वर्णालुङ्गो, शिवे, दैत्यभेदे च । रैवत्यां भवः
 गद्य । चतुर्दश भनुषु भनुभेदे ।
 रैवतक पु० रैवतगव कन् । रैवतपर्वते ।
 रोक न० रु-कन् तस्य नेत्वम् । छिद्रे, तन्मे रोकं च शोकश्चेति
 षट्तिः नौकायाम् च । रुच-चञ् नि० क्तवम् । क्रयभेदे,
 दीप्तौ च पु० । [कृञ्]
 रोग पु० रुज-वञ् । धातुवैषम्यजाते व्याधौ, कुठौषधे च
 रोगघ्न न० रोगं हन्ति हन-क् । औषधे, वैद्यकशास्त्रे च
 रोगनाशके लि० ।
 रोगराज पु० ह्रस्व० टच् समा० । राजयच्छव्याधौ ।
 रोगलक्षणा न० रोगो लक्ष्यते ज्ञायतेऽनेन लच-ल्युट् । रोगा
 लुभापके धातुवैषम्यहेतुके चिह्नभेदे ।
 रोगशिला स्त्री० रोगाय तद्विद्वत्तये शिला । मनःशिलायाम्
 रोगहृ न० रोगं हन्ति हन-ङ । औषधे, हन-क्लिप् रोग-
 हन् । रोगहन्तरि-वैद्यादौ लि० ।
 रोगहर लि० रोगं हरति हृ-अच् । व्याधिनाशके द्रव्यादौ ।
 रोगहारिन् पु० रोगं हरति हृ-णिनि । चिकित्सके वैद्ये ।
 रोगितरु पु० रोगिमयस्तारुः शाक० । अशोकवृक्षे ।
 रोगिन् लि० रोग+अख्यर्थे इनि । व्याधियुक्ते स्त्रियां ङीष् ।
 रोचन पु० रुच-ल्यु रोचयति वा ल्यु । कूटशालाग्रिष्ठके
 श्वेतशोभाजने, पलाञ्छौ, करञ्जे, अङ्गोष्ठे, आरग्वधे
 दाडिमै च । उतमयां नाथ्यां, रक्तकङ्कारे गोपिते, गोरो-
 चनायाञ्च स्त्री० टाप् । रुचिकारके लि० ।
 रोचनक पु० रोचनाय रुचिजननाय कायति कै-क । जम्बीरे
 रोचनफल पु० रोचनं रुचिकरं फलमस्य । बीजपूरके जम्बी
 रभेदे, चित्रंश्च स्त्री० ।
 रोचना स्त्री० रोचयतीति कर्त्तरि संज्ञायां ल्युट् अजा० टाप्
 मनःशिलायाम्, गोरोचनायां, आसलक्याम् श्वेतविडिति,
 मन्त्रद्रव्यभेदे (गुडारोचना) च । [लि०]
 रोचमान पु० रुच-यानन् । अशमीशाख्यरोसावर्त्ते । रुचियुक्ते
 रोचिष्णु लि० रुच-इष्णु । दीप्तिशोभे ।
 रोचिस् न० रुच-इष्णु । प्रभायाम् ।
 रोची स्त्री० रोचयति रुच्-णिच्-अच् गौ० ङीष् । हिल
 मोचिकायाम् । [[कटी]
 रोटिका स्त्री० रुट्-ल्यु । गोधूमादिचूर्णनिर्मिते पिष्टकभेदे

रोड अनादरे स्वा० पर० चक० सेट् । रोडति अरोडीत् चङि न
ह्रस्वः । [संज्ञायां कन् । यवासायास् ।

रोदन न० रुद-ल्युट् । क्रन्दने, करणे ल्युट् ङीप् । इरासभायां
रोदस् न० रुद-अछन् । सर्गे, भूमौ च गौरा० ङीप् रोदधी-
ल्यप्त्वा द्यावाभूम्योः स्त्री० द्विव० ।

रोध पु० रुध-ञच् । रोधने, आवरणे च । [प्रतिवक्ष्ये न०
रोधन लि० रुणञ्चि रुध-ल्यु । रोधकर्त्तरि, भावे ल्युट् ।
रोधस् न० रुध-अछन् । नद्यादिभ्यो ।

रोध्र न० रुध-रन् । प्राप्ते, अपराधे लोप्रठले च ।

रोध्रपुष्प पु० रोध्रस्य लोप्रखेव पुष्पस्य । मधूकठले (मौल)
रोध्रपुष्पिणी स्त्री० । रोध्रस्य पुष्पगति पुष्पविकाशे णिनि ।
भातकीठले (भारफुल)

रोप पु० रुह-णित्-ह्रस्व षः कर्मणि अच् । प्राप्ते । भावे अच् ।

रोपणे, धान्यादेर्जननाय अङ्कुरादेरापोषणे च । छिद्रे न० ।

रोपण न० रुह-णित्-ह्रस्व षः ल्युट् । जनने, अङ्गनभेदे,
रुप-ल्युट् । विमोहने, अन्यथाभूतस्य वस्तुनोऽन्यथा
प्रापने । [रापोषणे

रोपित लि० रुह-णित्-ह्रस्व षः क्त । उष्णादेर्जननाव कताङ्क-
रोमक न० रोमेव निविडं कायति कै-क । (रुम) नगरे,
पांशुवचणे च ।

रोमकन्द पु० रोमणा युक्तः कन्दो मूलस्य । पिण्डालौ ।

रोमकपत्तन न० कर्म० । (रुम) नगरभेदे ।

रोमकूप पु० रोमणां कूपश्च । रोमाधारे विवरे 'न रोम-
कूपौ चमिपादिति नैषधम् ।

रोमकेशर न० रोमभिः केशरः पिङ्गुष्टेव । चामरे ।

रोमगुच्छ न० रोमभिर्गुच्छं स्रवकमिव । रोमसस्रदायात्मके
चामरे । कन् । अलैवाये । [रौवा)

रोमन् न० रु-मनिन् । देहजाते अङ्कुराकारे केयतल्ये प्रदार्थे

रोमस्य पु० रोमं मृणाति मन्त्र-अण् ण् नलोपः । भुक्तस्य
मासादेः प्रपुमिद्वितीयं चर्य्ये 'रोमन्मन्त्रस्यतीति' ।

रोमभूमि स्त्री० द्वित्व० । चर्य्यणि ।

रोमलता स्त्री० रोमाणि लतेव । रोमराजौ ।

रोमविकार पु० द्वित्व० । रोमोद्गमे ।

रोमश्च लि० रोमाणि सन्त्यस्य श् । प्रचुररोमयुक्ते । भेदे,
पिण्डालौ, नृकरे, कुम्भाश्व पु० (पाना)

रोमहर्ष पु० रोमणः हर्षश्च तद्व्यञ्जकत्वात् । रोमाञ्चे, हर्षौ
सुखादिभिः रोमकूपे जायमाने कण्टकाकारे प्रदार्थे ।
ल्युट् । रोमहर्षणश्चत्यल न० ।

रोमहर्षण पु० रोमाणि हर्षयति हृष-णिच्-ल्यु । विभीतक
हृत्ते, हृन्निभेदे च ।

रोमाञ्च पु० रोमणामञ्चः उद्गमः अनुच-अच् । रोमहर्षे ।

रोमाञ्चित लि० रोमाञ्चः जातोऽस्य तार० इतच् । जाडपुलके

रोमाली स्त्री० द्वित्व० । रोमावली तदङ्गवसाधने तारुण्यव-
वस्थायाञ्च । [लुच् रोमवति लि०

रोमालु पु० रोमयुक्त आलुः शाक० । पिण्डालौ । रोम+आ-

रोमालुविटपिन् स्त्री० रोमालुः रोमयुक्तः विटपी । कुम्भीठले

रोमावलि(ली) स्त्री० द्वित्व० । रोमश्रेणी नामैरुज्ज्वलरोमपङ्क्तौ,
तदुपलक्षिते तारुण्यवस्थायाञ्च । [द्विदादयोप्यल

रोमोद्गम पु० रोमणास्रमः उद्-गम-अच् । रोमहर्षे । रोमो-

रोरुदा स्त्री० रुद-यङ्-अ टाप् । अतिशयरोदने ।

रोल पु० रु-लच् । पानीयामलके ।

रोलस्व पु० रौति रु विच् रौः सन् लम्बते गच्छति लम्ब-अच्
कर्म०, रोड-अच्-अच् ङस् लो वा । अमरे ।

रोष पु० रुष-ञच् । क्रोधे । [युक्ते लि०

रोषण पु० रुष-युच् । प्रारदे, निकषप्रसारे, उपरभूमौ च क्रोध-

रोह पु० रुह-अच् । अङ्कुरे । रोहणकर्त्तरि लि० ।

रोहण पु० रुहतेऽवौ रुह-ल्युट् । पर्वतभेदे ।

रोहन्ता पु० रुह-भाच् । हृषभेदे, हृषमाले च । लताभेदे,
लतायाञ्च स्त्री० गौ० ङीप् ।

रोहि पु० रुह-रन् । वीजे, हृत्ते च । धार्मिके लि० ।

रोहिण न० रुह-रन् । पञ्चदश्या विभक्तदिनस्य नवमे भागे

'कुर्यादारोहिणं बुध' इति स्मृतिः रोहिणी देवताऽस्य
अण् । रोहिणमप्यल । वटठले, रोहितकठले च पु० ।

रोहिणी स्त्री० रुह-रन् गौ० ङीप् । स्त्रीगव्याम्, अश्विन्यव-

धिके चतुर्थे नक्षत्रे, वसुदेवपत्न्यां-वल्लभप्रभातरि, विद्युति,

कटुतन्त्र्यां लतायां, रोमवस्त्रे च । रोहित+स्त्रियां ङीप्

तस्य नखे णलम् । रक्तवर्णवत्यां स्त्रियाम् । सा च हरित-
क्याम्, काश्रम्याम्, मङ्गिण्याञ्च ।

रोहिणीपति पु० द्वित्व० । चन्द्र वसुदेवे च रोहिणीलायादयोप्यल

रोहिणीव्रत न० रोहिणीयुक्ताष्टम्यां व्रतम् । रोहिण्युपल-

क्षितायां भाद्रपदाष्टम्यां कर्त्तव्ये उपवासरूपे व्रते ।

रोहित् पु० रुह-रति । सूर्ये, वर्णभेदे च । लताभेदे, मृग्याञ्च स्त्री

रोहित न० रुह-इतच् । रुधरे, सरले, इन्द्रचापे, खनाम

ख्याते मत्स्यभेदे, रोहितकठले च । रक्तवर्णे पु० तदिति लि०

कन् । उक्तार्थे, मत्स्यभेदे खनामख्याते हृत्ते च ।

रोहिताश्व पु० रोहितवर्णाः अश्वा यस्व । वङ्गौ ।

रोहितेय उ रोहितेय स्वार्थे ङ । रोहितकण्ठे ।
 रोहिण् उ रोहित पुनस्त्रिंशोऽपि प्रादुर्भवति रूह, णिनि ।
 रोहितकण्ठे । रोहिण्यति लि० । स्त्रियां ङीप् ।
 रोहिण् पु० रूह-रपन् । स्त्रनामख्याते ङञे ।
 रौक्ष्य न० रूक्ष भावः व्यञ् । पार्ष्वे अचिक्रणतायाञ्च ।
 रौचनिक लि० रोचनया रक्तः अण् । रोचनया रक्ते ।
 रौट(ङ) अनादरे भा० पर० सक० सेट् । रौटति अरौटीत् ।
 चङि न ह्रस्वः ।

रौद्र न० रौद्रो देवतास्य अण् । रूक्षतापे, उपरसे च । तद्वति,
 भीषणे च लि० । दुर्गायां रुद्रजटाह्वे च स्त्री० ङीप् ।
 रौष्य न० रूष्यमेव अण् । रजते । [तन्त्रैवार्थे]
 रौम न० रूमायां नद्यां भवः अण् । शास्त्ररिलवणे । स्वार्थे कन् ।
 रौरव पु० रोरुयतेऽत्र रु-यङ्-क्लिप् तेन प्राप्यं तस्येदं वा
 अण् । नरकभेदे लवणं दृष्टद्विधाने । चञ्चले, धूर्ते, घोरे च उ० ।
 रौहिण्य पु० रूह-रनन् स्वार्थे अण् । चन्दनह्वे ।
 रौहिण्येय पु० रोहिण्यां भवः ङक् । बुधपदे, वरराभे च ।
 मरकतमणौ न० । गोवले दि० ।
 रौहिण्य न० रूह-रपन् स्वार्थे ङण् । रूगभेदे रोहितस्यत्वे च
 दूर्वायां, रोहिण्यस्याञ्च स्त्री० ङीप् ।

ल

ल पु० ला-क । रुन्दे, तन्त्रोक्ते भूमिदेवताके अन्तर्भेदे न०
 लक आसारे प्राप्नोति च चु० उ० स० सेट् । लकयति ते अलीलकत् त
 लकच पु० लक-अचन् । लिङ्गचह्वे (मादार) ।
 लकुच पु० लक-उचन् । (मादार) ह्रस्वभेदे ।
 ललक पु० लक-क्त लि० संज्ञायां कन् । अलक्तके (आलता)
 ललकस्मिन् पु० लक्तं करोति क-मनिन् । रत्नवर्णलोभे ।
 लल्य दर्शने, अङ्गने च चु० उ० स० सेट् । ललयति ते अललयत् त
 लल्य न० लल-अच् । पदे, चिह्ने, व्याजे, परव्ये च । द्वायुतसं-
 ख्यायां स्त्री० न० । [लोपके ण्ये ।]
 लल्यन्त्र लि० ललयति ललयण्यार्थम् लल-अच् ल् । ललयण्यार्थं
 लल्यन्त्र न० लल्यतेऽनेन लल-करणे ल्युट् । इतरभेदादुभापके
 चिह्ने, वषां पृथिव्या गन्धोल्बन्धं स हि पृथिवीं परच्छात्
 भिन्नतया अनुभापयति । 'स्वरूपं तटस्थ' द्विधा लल्यं
 स्यात् स्वरूपे प्रविष्टं स्वरूपादिभिन्नमित्युक्ते स्वरूपलल्ये
 तटस्थलल्ये च वषा आकाशे पिलम् सन्निधानन्दो
 ब्रह्मेति । आकवत् स्वरूपं, जगज्जन्मादिकर्तृ ब्रह्मेति ।
 स्वरूपे, वषा घटस्वरूपं वक्ष । नाभि, व्यवहारोपयोगिनि-

चिह्ने च । कर्त्तरि ल्यु । स्वरूपप्रतिपादके 'नोदनालल्यणा-
 योधिर्मा' इति जैमिनिस्वरूपं नोदना विधिवान्वयेन लल्यं
 स्वरूपप्राप्तिका यस्य तादृशोऽर्थः धर्मः इति तदर्थः । शब्द-
 साधुताप्रतिपादके व्याकरणादिस्वरूपे च न० लल्यं लल-
 भिन्नानामिति । कर्मणि ल्युट् । प्रतिपाद्ये वषा 'इत्थं'
 द्वादशलल्येति भाषणीयस्यावभावा द्वादशानां लल्यणानां
 प्रतिपाद्यविषयाणां समाहारः इति तदर्थः । लल्य-युच् ।
 शब्दनिष्ठव्याख्यासंबन्धार्थबोधकताद्वये 'स्वरूपे' वषाधे तद्योगे
 वषा ल्योऽर्थः प्रतीयते । ह्रस्वेः प्रयोजनादापि लल्यणा शक्ति-
 रपित्युक्ते, उत्तिभेदे स्त्री० । वषा गङ्गायां घोषः प्रतिवस-
 तीत्यादी गङ्गाशब्दस्य जलप्रवाहरूपे स्वार्थे ङव्यासम्भावात्
 तत्सम्बन्धतीरादिबोधकता । सा पञ्चदशा भित्तरो दृष्टद-
 भिधाने । लल्यन्त्रे, सारसपक्षिणि च पु० तत्स्त्रियां स्त्री०
 ललित लि० लल-कर्मणि क्त । लल्यन्त्रा बोधितेऽर्थे, छात्रे,
 अनुमिते च कर्त्तरि क्त । लल्यन्त्राये, लल्यकशब्दे च ।
 लल्यन्त्र न० लल-मनिन् । चिह्ने, प्रधाने च । स्वार्थे अण् पु० ।
 सारसपक्षिणि दशरथपत्न्याः सुमित्रायाः ज्येष्ठान्वये च पु० ।
 नेतककटकार्यां, सारसपक्षिस्त्रियाम्, औषधभेदे च स्त्री०
 लल्यो स्त्री० लल-ई-सट् च । शोभायां, जानौ, विष्णोः-पत्न्याम्,
 सम्पत्तौ, सङ्क्षोभे, दृष्टिनासौपधे, फलिनीह्वे, स्वरूपभि-
 न्याम्, हरिद्रायां, शशां, सक्तायां, इत्ये च ।
 लल्योक्तान्त उ इत० । विष्णौ, राजनि च लल्योक्तसादयो-
 प्यत् । 'विज्ञाय लल्योपितलल्ये'ति भारविः ।
 लल्योपुच उ इत० । कालदेवे, गन्धर्वभेदे, अये, कुये च ।
 लल्योवत् पु० लल्योः शोभास्वरूपं महत्प मल्ल वः । पनसे
 औयुक्ते लि० स्त्रियां ङीप् । [चन्द्रे, उच्चैः प्रवसि च
 लल्योवत् पु० लल्योः सङ्क्षोभे चोभायां जायते अन-ङ् ।
 लल्य न० लल-वत् । वेधार्थसङ्क्षेपमाने शरव्ये । लल्यन्त्रा
 बोधेऽर्थे, उद्देश्ये, सेवे, अनुभवे च लि० ।
 लल्य गतौ भा० पर० सक० सेट् । ललति । अलल्योत्-अललोत्
 इदिदमयम् ललति अललोत् ।
 लग लङ्गीभावे अक० गतौ भा० सक० प० सेट् । लङ्गति अलल्योत्
 लग लङ्गे भा० पर० सक० सेट् एदित् । लङ्गति अलल्योत् पटा०
 लगयति । 'आवेव तस्या लङ्गति क्त्वा'ति नैपथम् ।
 लग स्त्रादे प्राप्नोति च सक० चु० उ० स० सेट् । लगयति ते अलीलगत् त
 लगति लि० लग-क्त । संयते ।
 ललुङ्(ल)(र) पु० लग-उलच् लल्य उरौ वा । दल्लुङ्कारे
 कावनिर्मिते पदार्थे (वादी) ।

लङ्का न० लङ्का-क्त तस्य नः । मेघादिराशीनामुदये लङ्काते
 लि० । लङ्का-क्त छ० । संज्ञते लि० । स्तुतिपाठके छ० ।
 लङ्काद्वय इत्यर्थे कन् । प्रतिभुवि । (जातिन) 'आदको
 वित्तहीनः स्यात् लङ्काको वित्तवान् यदीति ऋतिः ।
 लङ्गिका स्त्री० नग्नैव कन् छ० । अदरजन्त्यायां स्त्रियाम् ।
 लघु अमोजने सीमातिव्रतगतौ च आ० आ० सं० सेट् इदित् ।
 लङ्कते अलङ्किते । 'लङ्कालिनीव लङ्का लङ्कते', इति नाटकम्
 लघु शोधने आ० पर० सं० सेट् इदित् । लङ्कति अलङ्करीत् ।
 लघु प्रकाशे बु० उ० सं० सेट् इदित् । लङ्कयति-ते अलङ्कयन् ।
 लघु आसादने बु० उ० सं० सेट् । लावयति-ते अलीकयन्-त
 लङ्गिमन् पु० लपोभाविः इत्यन्त्रिंशः । लघुत्वे लावये,
 वेनोद्गमतिस्त्वयः । ईशरस्य ऐश्वर्यभेदे च ।
 लघिष्ठ लि० अतिशयेन लघुः इत्युं छिद्वायः । अतिशय-
 लघुत्वयुक्ते । ईवच्छन् । लघीयानयत् स्त्रियां छीप् ।
 लघु लि० लघि-क्त नि० नलोपः । शीघ्रे लघ्नायुस्त्रि, वीरय-
 म्भवे च । प्रकानासौषधी स्त्री० । निःसारे, लाघवयुष्मन्ति,
 लङ्गे, मनोहरे च लि० । व्याकरणोक्ते लङ्गसंज्ञके अका-
 रादौ वर्षे, ज्योतिषोक्तेषु 'इष्याद्विहसा लघु' रित्युक्ते प्रप्या-
 दिनलभेषु च पु० । लघुतावत्यां स्त्रियां स्त्री० वा छीप् ।
 लघुकाश्रम्यर्थं पु० कर्म० । कटफले छले ।
 लघुचिर्भटा स्त्री० कर्म० । खगेवार्ते कर्कटीभेदे ।
 लघुदन्ती स्त्री० कर्म० । सुदृढनीहले ।
 लघुद्राक्षा स्त्री० कर्म० । काकलीद्राक्षायाम् । [चन्द्रे] ।
 लघुनामज् पु० लघुवर्णयुक्तं नाम वाचकशब्दो यश्च । अयुष
 लघुपत्तकं पु० लघूनि लुप्तानि पत्राण्यस्य कम् । (युद्धारो-
 चना) लताभेदे ।
 लघुपुष्पं पु० लघु पुष्पं यश्च । भूमिकदम्बे ।
 लघुवदर पु० कर्म० । सुद्रकोलौ । भूवदर्याम् स्त्री० छीप् ।
 लघुब्राह्मी स्त्री० कर्म० । सुद्रब्राह्मी । [सुद्रान्विचम्बे] ।
 लघुमन्थ पु० । अन्विलमन्थः मन्थः पूर्वपदलोपः कर्म० ।
 लघुलय न० लघु शीघ्रं लीयते ली-अच् । वीरसूत्रे ।
 लघुसदाफलं स्त्री० सदा फलं यस्याः कर्म० । सुद्रीड्य-
 रिकायाम् (कोट दुसर) ।
 लघुहेमदुग्धा स्त्री० कर्म० । सुद्रीड्यन्ते (कोट दुसर) ।
 लघुदुम्भारिका स्त्री० कर्म० । (कोट दुसर) उडुम्भारभेदे ।
 लङ्का स्त्री० लङ्का-अच् सम् च । लङ्काप्रस्तातायां पुत्र्याम् ।
 लङ्काधिप पु० इव० । रावणे लङ्कायाः धार्यो यत् ।
 लङ्काविधि स्त्री० लङ्कामयते आनीति नायुत् । प्रकाशं

(पिडिङ्ग) शाकभेदे । [हलभेदे] । लङ्कावाहिनि लि०
 लङ्कास्यायिन् पु० लङ्कायां तिष्ठति स्या-गिनि । (लङ्कासिज)
 लङ्कापिका स्त्री० लङ्कायामुपयते वप-अच् लु० छ० । प्रका-
 याम् । (पिडिङ्गशाक) । [शिवने च ।
 लङ्कान न० लघि-ल्युट् । अमोजने, अतिशय गमये, क्रमये,
 लङ्क चिह्नकरणे आ० पर० सं० सेट् । लङ्कति अलङ्करीत् ।
 लङ्क ब्राह्म्याम् आ० आ० सं० सेट् । लङ्कते अलङ्किते ।
 लङ्क तिरस्कारे आ० पर० सं० सेट् इदित् । लङ्कति अलङ्करीत् ।
 लङ्क अलङ्किते चुरा० उ० सं० सेट् । लङ्कयति-ते अलीकयन् ।
 लङ्क भावणे हिंसायां दाने च सक० शास० वशि च अक० चुरा०
 सेट् इदित् । लङ्कयति-ते अलङ्कयन् ।
 लङ्क भावने अद० बु० उ० सं० सेट् । लङ्कयति-ते अलङ्कयन् ।
 लङ्ककारिका स्त्री० लङ्कं लङ्कां करोति लङ्क-अच् लु० अत
 इत्यस् । लङ्कालुक्तायाम् ।
 लङ्का स्त्री० लङ्का-अच् । अत्यमरुतौ परदर्शने उल्लापयि
 ततो निवृत्तिसाधने चित्तवृत्तिभेदे ।
 लङ्कालु स्त्री० लङ्का-अलुक् । लताभेदे । लङ्कावति लि० ।
 लङ्काशील लि० लङ्कां शीलवति शील-अच् । लङ्काविधिदे ।
 लङ्कात पु० लङ्का जातः अस्त्व तार० इत्यच् । जातलङ्के शीङ्गिते
 लङ्करी स्त्री० लङ्का अस्मन्ने इत्यच् गौ० छीप् । लङ्कालु-
 लताभेदे ।
 लङ्क भावने अद० बु० उ० सं० सेट् । लङ्कयति ते अलङ्कयन्
 लङ्क बालभावे अक० उत्तौ हिं आ० पर० सेट् । लङ्कति ।
 अलाटीत्-अलटीत् ।
 लङ्कपर्ण न० लङ्कं इष्टं पर्थमस्य । लङ्के (दारविनि) ।
 लङ्का स्त्री० लङ्क-व । (माटाकरलका) करङ्गभेदे, वाद्यभेदे,
 ग्रामवटके, कुम्भके, अजरके च ।
 लङ्क विवासे आ० पर० सं० सेट् । लङ्कति । अलाटीत्-अलटीत्
 लङ्क उत्पीडने जिह्वावाहने च आ० पर० सं० सेट् । लङ्कति
 अलाटीत्-अलटीत्-चटा० । लङ्कयति ।
 लङ्क उपजने बु० उ० सं० सेट् । लङ्कयति-ते अलीकयन् ।
 लङ्क व्याप्तौ बु० उ० सं० सेट् । लङ्कयति-ते अलीकयन् ।
 लङ्क भावणे हिं० वा बु० पक्षे आ० पर० सेट् इदित् । लङ्क-
 यति ते लङ्कति । अलङ्कयन्-त अलङ्करीत् ।
 लङ्क उत्तरेपक्षे वा चुरा० उ० सं० पक्षे आ० पर० सं० सेट् इदित् ।
 लङ्कयति-ते लङ्कति । अलङ्कयन्-त अलङ्करीत् ।
 लङ्क योग्ये अद० बु० उ० सं० सेट् । लङ्कयति-ते अलङ्कयन् ।
 लङ्क पु० लङ्क-लु० तस्य नेत्यस् साधे कन् । गोपूनादिपूर्व

निर्भिते (बाहु) सिघातभेदे 'दृषुबहुक्तनौति' नैपधम्
स्त्रीलक्षणि ।

लखण्ड पु० लङि-रन् । (लखण्डन) इति ख्याते देशभेदे ।
लत आघाते लौ० पर० सक० सेट् । लतति अलतीत् अलतीह
लता स्त्री० लत-अच् । शाखारहिते गुडूचादौ ।
लताकरञ्ज पु० लतारूपः करञ्जः । करञ्जभेदे ।
लताकसूरिका स्त्री० लतायां कसूर्या इव सुगन्धो यस्याः ।
कसूरोगन्धयुक्तफलवत्याम् लतायाम् ।
लतातरु पु० लतेव दीर्घस्तम्भः । तालवृक्षे, शालवृक्षे, नागर
वृक्षे च । लताद्रुमादयोष्यत् । [लताभेदे ।

लतापनस पु० लतायां पनसमिव स्थूलं फलमस्य । (तरुञ्ज)
लताष्टका स्त्री० लतेव विस्तीर्णा षट्का । (पिङ्गु) शाकभेदे
लताफल न० लतायां फलमस्य । पटोले ।
लतामरुत् स्त्री० लतायां मरुत् वायुर्वस्याः । षट्कायां तल्ल-
तामेवने हि वायुवृद्धिरिति वैद्यकम् ।

लतायष्टि स्त्री० लतापि यष्टिरिव । सज्जिषायाम् ।
लतायावक न० लतायां यावकमिव । प्रभावे ।
लतार्क पु० लतयाऽर्क इव । हरित्यलायुः ।
लप कथने भा० पर० द्विक सेट् । लपति । अलापीत्-अलपीत् ।
चङि न लुप्तः । [ल्युट् । कथने ।

लपन न० लपते उच्यतेनेन लप-करणे ल्युट् । छले । भावे
लपित लि० लप-कर्मणि-क्त । कथिते । भावे क्त । कथने न० ।
लव आलम्बने लक० गन्धे अक० भा० आत्म० सेट् इदित् । लम्बते
अलम्बित ।

लम्ब लि० लभ-कर्मणि क्त । प्राप्ते ।
लम्बवर्षा पु० लम्बो वर्षो वर्षेन प्रशंसा ज्ञानवत्त्वेन येन । पञ्चदशे
लभ गन्धे अक० भा० आत्म० सेट् इदित् । लम्बते अलम्बित
लभ प्राप्नो सक० भा० आत्म० अन्निट् । लभते । अलम्ब । लम्बिषः
लम्बक पु० रम-वृन् रस्य लः । पिङ्गे जारे । [आद्यक्ते लि०
लम्बट पु० रम-अठन् वृश्च रस्य लः । परस्त्रीपु लोपुणे,
लम्ब पु० लवि-अच् । नर्तके, कान्ते, उल्कोचे, अङ्गुशास्त्रोक्ते
निभुजादिच्छेले भुजकर्णयोर्मध्यस्थे लम्बमाने स्त्रोले च
'लम्बयुगं मध्यं स्त्र' निभुजे फलं भवतीति लोलावती
दीर्घे, लम्बमाने च लि० ।

लम्बकार्य पु० लम्बः कर्षो यस्य । कामे, कृस्तिनि, रात्रौ च,
स्थे नपत्तिषि, अङ्गोष्ठे च । लम्बयौलवति लि० कर्म० ।
लम्बमाने ओले पु० ।

लम्बकेश लि० लम्बः दीर्घः केशः यस्य । दीर्घकेशयोः ।

कुशमये विष्टरे । दीर्घकेशयुक्ते लि० कर्म० । दीर्घे केशे ।
लम्बदन्ता स्त्री० लम्बोदीर्घः दन्त इव गोजकण्ठको यस्य
सिंहनदीप्रभवपिप्पल्याम् । दीर्घदन्तवति लि० कर्म० दीर्घे
दन्ते पु० । [भावे ल्युट् । आन्त्यथे न० ।

लम्बन न० लम्बते ल्यु । नाभिदेशपर्यन्तं लम्बमाने मात्स्यादौ
लम्बवीजा स्त्री० लम्बं दीर्घं गोजं यस्याः । सिंहलदेशजात
पिप्पल्याम् । [लम्बप्रां, गौर्याञ्च ।

लम्बा स्त्री० लम्बते लवि-अच् । तित्ततुम्बां (तितलाड) ।
लम्बोदर पु० लम्बं दीर्घोदरं यस्य । गणेशे, तारानाम्नां
देव्यां स्त्री० लोपु । इप्परोदरवति लि० ।

लय गतौ भा० आत्म० सक० सेट् । लयते । अलयित ।
लय पु० लो-अच् । संश्लेषे विनाये, नृत्यगीतवाद्यानामेकतान
तारूपेणान्ये च । लीयते ऽल । सर्व्यभूतलरकरे प्रलयकाले, ईश्वरे च
लर्व गतौ भा० पर० सक० सेट् । लर्वति अलर्वीत् ।

लल इच्छायां लु० उभ० सक० सेट् । ललयति-ते अलोललत् त
लल इच्छायां अद० लु० उभ० सक० सेट् । ललयति ते अलललत् त
ललजिह्व पु० ललनी आस्त्राद्यास्त्रादनाय चलन्ती जिह्वा
यस्य । कुङ्कुरे, उड्गे, हिंससन्धे च । चलद्रसनायुक्ते लि० ।
ललन न० लल वृन् डस्य लः । चालने । केलौ, बाले, शालवृक्षे,
पियालवृक्षे च पु० । लल-ल्यु । जिह्वायां, नाभ्याञ्च स्त्री० ।
ललनाप्रिय पु० कर्म० । कदम्बे । लुवरे न० । जिह्वाप्रिये,
रसणोवल्गवे च लि० ।

ललन्ति का स्त्री० लल-भक् स्तार्थे कन् अत इत्त्वम् डस्य लः
नाभिदेशपर्यन्तं लम्बमाने मात्स्यादौ । [काधः स्त्रोष्ठभेदे (कपाल)

ललाट न० लल-अच् डस्य लः ललमटति अट-अश् । अल-
ललाटन्तप पु० ललाटं तापयति तप-णिच् खच् लुप्तः । स्त्र्ये
ललाटतापके लि० लिपिललाटनपनिष्ठु-रेति नैपधम् ।

ललाटपट्ट न० ललाटं पट्टमिव विस्तीर्णम् । प्रशस्तललाटे
ललाटफलकादयोष्यत् । [ललाटस्थे चित्रे च ।

ललाटिका स्त्री० ललाटे आबध्यते ठन् । ललाटभूषणे,
ललाम न० लल-अच् तमसति अलम् अश् । प्रधाने, ध्वजे,
शङ्के, बालपौ, चित्रे, भूषायां च घोटके पु० । नान्यत्वमपि ।

ललामक न० ललाम तिलकमिव इत्यर्थे कन् । ललाटपर्यन्तं
सम्मुखन्यसे मात्स्यभेदे ।

ललित न० लल-क्त । शृङ्गाराद्युष्ये चेष्टाभेदे, स्वरभेदे पु० ।
लन्दरे, ईक्षिते लि० लल-क्त डस्य लः । चालने न० कसूर्या
नदीभेदे स्त्री० । [व्रतभेदे च ।

ललितासप्तमी स्त्री० भाद्रपुल्लसप्तम्याम्, लङ्घनकर्तव्ये

लाव पु० लू-अष्ट । लेखे, विनाश, छेदने, श्रीरामपुत्रे, कावपरि-
भाषभेदे, गोलाङ्गुललोम्भि, बाखे च ।

लावङ्ग न० लू-अङ्गु । खनामख्याते दृक्ते । खार्थे कन् तलैव
खवङ्गकलिका स्त्री० लवङ्गं कलिकेव । लवङ्गे ।

लावणा न० लू-ल्युट् प्र० चत्त्वम् । रसभेदे, तत्प्रधाने-सम्भवसौर्वर्ण-
विहादिरूपे पदार्थे च । तदुत्पत्तिस्थाने-विस्तृतेषु, ससङ्गे,
मधुदैत्यद्यते अक्षरभेदे च पु० । लवणरसयुक्ते, लावण्यवति
च लि० । नदीभेदे, महाज्योतिष्मतां, दीप्तौ च स्त्री० ।

लवणकिंशुका स्त्री० लवणरसान्वितः किंशुकः तन्नामकं
पलायं यस्याः । महाज्योतिष्मताम् ।

लवणचार पु० लवणमयः चारः । लवणरसयुक्ते चारे ।

लवणखनि स्त्री० इत० । शास्त्रिलवणयोत्पत्तिस्थाने ।

लवणार्धेन स्त्री० दानार्थं कल्पितायां लवणनिर्मितायां धेनौ ।

लवणाचल पु० दानार्थं कल्पिते अचलाकारे लवणसूये ।

लवणाग्निः पु० लवणमयीऽग्निः । लवणप्रसुरससङ्गे । लवण-
सङ्घादयोष्यत् । [(करकचलवण)] ।

लवणाध्विज न० लवणाध्वेर्जायते जन-ड । सासङ्गलवण्ये
लवणोत्तम न० लवणेषु उत्तमम् । सम्भवलवण्ये ।

लवणोद पु० लवणमयसदनं यस्य उदादेशः । लवणससङ्गे ।

लवण न० लू-ल्युट् । छेदने, (लोना आता) दृक्ते स्त्री० ङीप् ।

लवली स्त्री० लवणं लेशं लाति-ला-क गौ० ङीप् । (नोयाङ्ग) दृक्ते ।

लवित न० लवतेऽनेन लू-इत् । दात्ते । [अलीलश(ष)(स)त् त

लश(ष)(स) शिल्पयोगे लु० ङ० अक० सेट् । लाश(ष)(स)यति ते

लशु(श्च)न न० लश-उन्नन् जनन् वा । रशुने ।

लष सृष्ट्यायां दिवा० भ्वा० च उभ० सक० सेट् । लष्यति-ते लपति
ते-अलपीत् । अलापीत् अलपित । [शीत् अलपीत्

लस लेषे क्रीडायां दीप्तौ च अक० भ्वा० पर० सेट् । लसति-अला-

लसा स्त्री० लसति लस-अच् । हरिद्रावाम् ।

लसीका स्त्री० लस-ईकच् । इक्षुरसे ।

लसृज श्रीङ्गायां भ्वा० भ्वा० अक० सेट् । लज्जते अलज्जित ।
निशायानिदं तस्य नय । लज्जः ।

लस्त लि० लस-क्त नि० इडभावः । छिदे, क्रीडिते, शिल्प-
युक्ते च । संज्ञायाम् कन् । धनुर्मध्यभागे पु० ।

लहुरि(री) स्त्री० लेन-इन्द्रेणैव हियते कर्द्धमनाय लू-कर्म्मणि
इन् वा ङीप् । महातरङ्गे ।

ला आदाने अदा० पर० सक० अनिट् । लाति अलासीत् ।

लाक्षिक लि० लक्षयथा बोधयति ठक् । लक्षयथा अर्थबो-
धके शब्दे । अस्त्वर्थे ठन् खार्थे अण् । लक्षययुक्ते ।

लाक्षय लि० लक्षयं नेति अण् । शुभाशुभलक्षणज्ञे ।

अस्त्वर्थे व्यञ्ज् यत् वा । लक्षययुक्ते 'ल(ला)क्षयाम् स्त्रिय-
सङ्घे'दिति स्रुतिः । [पदार्थे ।

लाक्षा स्त्री० लक्ष्यतेऽनया लक्ष-अष्ट० इङिः । (ला) ख्याते
लाक्षातक् पु० लाक्षयोनिसत्तः । (ला) इव्यसाधने दृक्ते
लाक्षादवादयोष्यत् ।

लाक्षातैल न० लाक्षया पक्वं तैलम् । वैद्यकप्रसिद्धे तैलभेदे ।

लाक्षाप्रसाद पु० लाक्षायां प्रसादो यस्य । पट्टिकाशेषे ।

लाक्षाप्रसाधन न० प्रसाध्यते भूयतेऽनेन ल्युट् लाक्षा तद्रूप
एव प्रसाधनम् । अलक्तके ।

लाक्षारस पु० लाक्षानिः स्रुतो रसः द्रवः । अलक्तकरसे ।

लाख गोमे, भूषणे, दाने वारणे च सक० सामर्थ्ये अक० भ्वा०
पर० सेट् । लाखति अलाखीत् चङि न लुप्तः । [लुप्तः

लाघ सामर्थ्ये भ्वा० भ्वा० अक० सेट् । लाघते अलाघित चङि न

लाघव न० लघोर्भावः अण् । लघुत्वे, आरोह्ये च । [पदार्थे

लाङ्गूल न० लङि-कलच् पु० इङिः । खनामख्याते भूमिकर्षके

लाङ्गूलदण्ड पु० इत० । लाङ्गूलमध्यस्थे काष्ठस्य दण्डे (देशे)

लाङ्गुलपङ्क्ति स्त्री० लाङ्गुलखाता पङ्क्तिः रेखा । शीतयास्य

लाङ्गुलखातकेलस्य भूमिरेखावात् ।

लाङ्गुलिकी स्त्री० लाङ्गुलमिवाकारोऽक्षस्याः ठन् गौ० ङीप् ।

(त्रिषलाङ्गुला) दृक्ते । तत्र भवः अण् । त्रिषभेदे पु० ।

लाङ्गुलिन् पु० लाङ्गुलं मङ्गरणसावनले नास्यस्य इति । नल-

रामे लाङ्गुलदण्ड इव दीर्घः आकारोऽक्षस्य इति ।

नारिकेलदृक्ते । [(काचङ्गा) श्राकभेदे ।

लाङ्गुली स्त्री० लाङ्गुलाकारः पुष्पमल्यस्याः अच् गौ० ङीप् ।

लाङ्गूल न० लङि अलच् पु० यन्त्रणां पाचादूर्ध्वे रोमयुक्ते ।

लाङ्गुलिका स्त्री० लाङ्गुलाकारोऽक्षस्याः ठन् । उच्चपक्ष्याम्

लाङ्गुलिन् पु० लाङ्गुलमल्यस्य इति । वानरे तदाकरपुष्प-

वति पद्मभौषधे च ।

लाक् अङ्कने भ्वा० पर० सक० सेट् इदित् । लाक्कति अलाक्कीत् ।

लाज भर्त्तने भ्वा० पर० सक० सेट् । लाजति अलाजीत् । इदि

दयययम् । लाजति अलाजोत् ।

लाज न० लाज-अच् चञ् वा । उशीरे। आर्द्रतण्डुले पु० । अङ्ग-

धान्ये (खड्) पु० च० ङ० स्त्रीत्वमथत् । [भावे ल्युट् । अङ्कने ।

लाञ्छन न० लाञ्छयते लाञ्छि-कर्म्मणि ल्युट् । विज्ञे, नामनि च

लाट पु० लट-संज्ञायां वज् । देशभेदे, वस्त्रे, जीर्णालङ्कारे,

विदग्धपुरुषे च । [शब्दाचङ्कारभेदे ।

लाटानुप्रास पु० लाटस्य विदग्धस्य प्रियः कर्त्त० । अलङ्कारोक्ते

लाङ्छेपे अट्ठ-उभ-सक-सेट् । लाङ्घयति ते अल्लणाडत् त
लाङ्छ पुं-लङ्घ्यते लभ-लभ-ल्लिषिज् । मूलधनदादितोऽधिके लब्धमाने
धने । भावे घञ् । प्राप्ता । रोयञ् लप् । वीरञ् लृङ्
लाङ्छञ्ज् क न-लायते ला-किप् लाः आदीयन्नातः सञ्जा सा
लाङ्क्षन् लङ्-लङ्-ल्लुट् । ज्ञेयपूर्वकप्रानभे । लाङ्छोद्धे च
लालसा स्त्री-लस-ल्लृङ् । यां यङ् अ । अतिप्रयेष्यायः सु, गर्भि-
लाला स्त्री-लुं लल-अ टाप् । सुखजललने ।
लालाटिक पुं ललाटं प्रसोभय्यं पश्यति डञ् । प्रभुभाष्योप
जीविनि-कार्यासुसर्गे । ललाटात् ललाटस्थभाष्यात् आ-
गतः, तस्मैदं वा ठञ् । भाष्याधीने निः प्राप्तिस्तु लाला-
टिकीत्युद्धटः ललाटाश्च निः ।

लालाविष पुं लालायां विषमस्य । लूतादौ कीटे ।
लालाद्राव लालां द्रावयति द्रु-खिच्-ञष् । लूताकीटे ।
लालित्य न० ललितस्य भावः ध्वज् । सौन्दर्यं, मनोहरत्वं
‘वैषधे परलालित्य’नित्यकृतः । [वज्] । छेदने
लाव पुंल-कर्त्तरि घञ् । प्रलिभेदे । स्वार्थे शान् । तत्रैव भावे
लावण्यं न० लवणे संस्कृतम् ञष् । लवणसंस्कृते औषधादौ ।
लावण्यिक न० लवण्ये संस्कृतम् ठञ् । लवणे संस्कृतोपधादौ,
लवणं पयस्यस्य ठञ् । लवणविक्रयोपजीविनि वणिग्भेदे
लावण्य न० लवणस्य भावः ध्वज् । लवणत्वे, सक्ताकालेषु स्वा-
द्यायारुदन्तमिवानन्तर । प्रतिभाति यद्वह्नेयु तन्नाशय-
निहोच्यते’इत्युक्ते देहचौन्दर्यभेदे च ।

लायिका स्त्री लज-यन् । नञ्काम् ङम् । लासकायन् ।
 लास्य नञ् लज-यन् । ज्ञत्वे, वाद्यद्वयगीतित्वे । स्त्रीन्यत्वं
 लास्यस्यन्ते इत्युक्ते स्त्रीद्वये ष । स्वार्थे कन् तद्वै ।
 लिकुञ्च ङम् लङ्कञ्-ङम् इच्च्म् । (आन्तरा) ट्ठे ।
 लिप्ता(का) स्त्री लज-यन् ङ् वा इच्च्म् वा कञ् । यूकाण्डे,
 'जालान्तरगतं भावौ यन्नासुदृश्यते एजः । तैश्चतुर्भि-
 र्भवेत्त्रिंशत्वंतो परिमाणभेदे । [द्विरयश्च

लिख लेखने हृदां परं सकं भेद । लिखति अलेखीत् । कुटा-
लिख गतो स्वां परं सकं भेद इदित् । लिङ्गति अलिङ्गीत् ।
लिखन नं कृ० लिख-ल्युट् । लेखने, लिपौ च ।
लिखित नं लिख-भावे क्त । लेखने । आधारे क्त । लिपौ,
विवादे अर्थसाधके प्रवादी च 'प्रसायं लिखित'मित्युक्तिः ।
लिङ्ग गतो स्वां परं सकं भेद इदित् । लिङ्गति अलिङ्गीत् ।
लिख चित्तिकरणे चुरां उभ-सकं भेद इदित् । लिङ्गयति ते ।
अलिङ्गीकृत त ।

लिङ्ग पु० लिङ्ग-वत् । लिङ्गे, सुंशोऽन्नाधारवाचिङ्गे, अल-

मानवाधने हेतौ, सांख्योक्त प्रधाने, शिवसूक्तिभेदे, व्याधि,
व्यक्त, शब्दनिष्ठ पदसाधुताप्रयोजके धर्माभेदे, कार्यप्रकाश-
महाकार्ये च । 'चमता च लिङ्गमिति' सोमांसकः ।

लिङ्गक ए० लिङ्गेन कायति कै-क । कपित्थद्वये ।
 लिङ्गकवर्जिणी श्री० लिङ्गः पृथक्लिङ्गभेदं वर्जयति एक लिङ्ग
 णिनि । अग्रामर्गे ।

लिङ्गट्टित्त ए० लिङ्गं संन्यासादिवेशधारणमेव दृष्टिः जीविका
यस्य । जीविकार्थेन्यासचिह्नादिधारिणि कपटपरिव्राजके
लिङ्गिनी स्त्री० लिङ्गभियाकारोऽस्यस्याः इति लोपः । (पंचगु-
रिया) लताभेदे ।

लिङ्गन् ति० लिङ्गनस्य स इति । चिह्नवति, जीविकार्थसं-
न्यासादिचिह्नवति, मशकलिङ्गवति-गजे च पु० ।

लिपि लेपने, तदा० उभ० सचा० सक० अनिट् । लिखति ते अलि-
पत् अलिपत अलिप्त । [लेखने च ।

लिपि(पी) स्त्री० लिप-इच्छ वा डीप् । लिखितानुरके पत्ने,
लिपिक(का)र पु० लिपिं करोति ज-अच् अण् वा । लेखके ।
लिप्त लि० लिप-क्त । भुक्त, कतचन्दगादिष्वेभे, झिलिते, विव-
दिष्वे च । व्यतिथोक्ते राशेः षष्ठिभागात्मके कलारूपे
भागे । 'लिप्लाद्विहीनं यदि पूर्णमेतदि' तं ताजकम् दण्डा-
त्मकमात्रे पु० । स्वार्थे कन् । अत इत्थस् । तत्रैव ।

लिप्तक पु० कुक्षितं लिप्तम् कन् । विद्याल्लवाये ।

लिप्ता स्त्री० लभ-सन्-ञ् । लाभेऽकायान् ।

लिप्याक पु० लिपि-आकन्ष्ट० । जम्बीरभेदे (पगतिहेतु) चद्रे च
 लिपि(बी) स्त्री० लिपि-इक् ष्ट० प्रत्य व० वा डीप् । लिपि-
 अर्थायै किञ्चिकराद्वोति लिपिकराद्यर्थे । [अलिखत
 लिख श्लेषे अलोभाभे च दि० आ० अक्० अचिन्ट् । लिख्यते
 लिख गतौ त० पर० सक० अचिन्ट् । लिख्यति अलिखत ।
 लिख आह्लादने कटा० डभ० स० अचिन्ट् । वेदि लोढे ।
 अलिखत त । [न० लीनः

ली श्लेषे दिवा०आ०अक०अनिट् । लीयते अलेट् । निजातस्य
ली श्लेषे कदा०आ०पर०अक०अनिट् । लिनाति अलैषीत् ।

ली प्रापये बाहु० उभ० सक० पले स्वा० प० अनिट् । लाययति ते
लापयति ते लयति अलीलयत् त अलीलयत् त अलीषीत्
लीढ ति० लिह्-आखादे ङ । आहलिते, खड्गे च ।

लीला श्रो० नो-किप् लिवं नाति कश्च । केलौ, विद्यासु, शूक्रा
रादिबेदायाम् प्रीडायाश्च ।

लीलावती स्त्री० लीला+अन्त्यर्थे अतए नस्य वः । विज्ञात
वत्थां स्त्रियां, भास्तराचार्यस्य पुत्रां, तत्कृते अङ्गयन्त्रभेदे,

न्यायशास्त्रप्रसिद्धे 'माघः सृजतीत्यादिके' पदप्रतिपादके
अन्वये, पुराणप्रसिद्धे वेङ्कटभेदे च । [देखने च ।
लीलोद्यान न० लीलायसद्यानम् । लीलायार्थे आरामे,
लुङ्गायित लि० लुङ्गते लुङ्ग-अपनयने क्तिप् लुङ्ग लायी यस्य
तद्वश्याचरति लुङ्गाय+क्तिप्-क्त । अलङ्कितदेहे सुप्रदेहे
लुङ्ग कषणे अट्टधातोरर्थे च चुरा०उभ०सक०सेट् इदित् । लुङ्ग-
यति ते अलुङ्गत् त ।

लुङ्गित लि० लुङ्ग पिप्-क्त । अपसारिते दूरीकते ।
लुट् दीप्तौ अक० प्रतिपाते सक०धा० आक०सेट् । लोटते
लुङ्गित उभ० अलुटत् अलोटित् ।

लुट् ह्रस्वे आ०पर०सक०सेट् इदित् । लुङ्गति अलुङ्गीत् ।
लुट् दीप्तौ लु०उभ०सक०सेट् । लोटयति ते अलुलुटत् त ।
लुट् विभोदने, ह्रस्वे च सक० पर०सेट् । लुङ्गति अलुङ्गत् ।
चङि वा लुप्तः । [ठीत्

लुट् विभोदने, विभोटने च आ०पर०सक०सेट् । लोटति अलो
लुट् गतौ चौर्ये च सक०लङ्गीभावे आलस्ये च अक० आ०पर०
सेट् इदित् । लुङ्गति अलुङ्गीत् । [अलोडित् ।

लुट् प्रतीपाते आ०आ०लुङ्गित उ०सक०सेट् । लोटते । अलुटत्-
लुट् उपधाते आ०पर०सक०सेट् । लोटति अलोटीत् ।

लुट् लोटे लु०उभ०सक०सेट् । लुङ्गति अलुङ्गीत् ।
लुट् चौर्ये लु०उभ०सक०सेट् । लोटयति ते अलुलुङ्गत् त ।
लुट् न न० लु० लुट्-लुट् । अन्नादेर्भस्यादौ अस्मापनयनार्थं पुनः
पुनरङ्गवाचने (लोटा) ।

लुटित लि०लुङ्ग-क्त । भूरिजताङ्गपरावर्त्तने ।
लुङ्ग अन्वये आ०पर०सक०सेट् । लोङ्गति अलोङ्गीत् । [डीत् ।
लुङ्ग मंडतौ सक० लोपे अक० लु०उ०पर०सेट् । लुङ्गति अलु-
लुङ्ग अवज्ञायां चौर्ये च वा लु०उ०पले आ०प०सक०सेट् ।

लुङ्गयति ते लुङ्गति अलुलुङ्गत् त अलुङ्गीत् ।
लुङ्गक पु० लुङ्ग-लुङ्ग । (मटिया) शाकभेदे ।
लुङ्गटाक लि० लुङ्ग-ताकन् । चौरि क्तिवां गौ लोप ।
लुङ्गक लि० लुङ्ग-लुङ्ग । चौरि ।

लुङ्ग चौर्ये लु०उ०सक०सेट् । लुङ्गयति ते अलुलुङ्गत् त
लुङ्ग वधे सक०लोपे अक०आ०पर०सेट् इदित् । लुङ्गति अलुङ्गीत् ।
लुङ्ग लोदने विनाशने च लु०लु०उ०सक०सेट् । लुङ्गति ते
अक०पत् अलुङ्ग । चङि वा लुप्तः । अलुङ्गपत् अलुङ्गीत् ।
लुङ्ग आङ्गीभावे दिवा०पर०सक०सेट् । लुङ्गति अलुङ्गत्
अलोपीत् निवृत्त्यङ् इत्येके ।

लुप्त न० लुप्त-क्त । अपहृतधने लप्ते । लिप्ते लि० ।
लुप्त अर्द्धने वा लु०उ०पले आ०पर०सक०सेट् इदित् । लुप्त-
यति ते लुप्ति । अलुलुप्तत् त अलुप्तीत् । [च लि०
लुप्त् पु० लुप्त-क्त । व्याघ्रे । सार्धे कन् तत्रैव । लम्पटे लौलुपे
लुप्त विभोदने लु०पर०अक०सेट् । लुप्ति अलोपीत् ।
लुप्त आकाङ्क्षायां दि०प०सक०सेट् । लुप्ति । अलुलुप्त-अलोपीत्
लुप्त विभोदने लौ०पर०सक०सेट् । लोप्ति । अलोपीत् ।
लुप्ताप पु० लुप्त-पञ्चार्थे क तन्नामेति अण् । भङ्गिणे ।
लुप्ति लि०लुप्त-क्त । आम्नीकिते, चाकिते च 'अत्र लुप्तिवत्त-
त्विचाकितेति भट्टिः ।

लुप्त चौर्ये आ०पर०सक०सेट् । लोपति अलोपीत् ।
लुप्त हिंसायां लौ०पर०सक०सेट् । लोपति अलोपीत् ।
लुप्त आकाङ्क्षायां आ०पर०सक०सेट् । लोप्ति अलुलुप्त ।
लुप्तेने क्रान्ता०आ०उभ०सक०सेट् । लुप्ति लुप्ते अलोपीत्
लुप्ता लौ०लुप्तम् । लोटनेदे (लाकङ्का) । आर्धे कन् अत्र-
इत्यम् । तत्रैव ।

लुप्त लि० लुप्त निशान्तस्व नः । लिप्ते ।
लुप्त न० लुप्त-क्त । लाङ्गले ।
लुप्त वधे लोपे च लु० उभ० सक०सेट् । लुप्तयति ते अलुलुप्त
लुप्त् पु० लिप्सते चित्वादि पठेऽसौ लिङ्ग-कर्मणि वञ् । देहे
भावे वञ् । लोपने । कर्मणि वञ् । लोप्ये लि० । आधारे
वञ् । पले लिपी च 'निर्धारितेऽर्थे लेखने'ति माघः ।

लेखक पु० लिख-लुप्त । लिपिकरे ।
लेखन न० लिख-लुप्त । पञ्चादौ वर्णादिविन्यासे, कर्दने च ।
आधारे लुप्त । लूज्जपत्ते लिप्सतेऽनवा लुप्त । लेखन-
साधने लौ०लोप । 'लस्याधारं लेखनीये'ति भट्टिः ।

लेखनिक पु० लेखनं गित्य मस्य ठन् । लिपिकरे ।
लेखधर्म पु० लेख कृपम इव अत्रात् । इन् ।
लेखहार पु० लेखं हरति हृ-अण् । पञ्चवाङ्मे । लुप्त ।
लेखहारकोयल । [संज्ञायां वञ् टाप् । लिपी ।
लेखा लौ० लिख-लुप्त । रेखायां, पङ्क्तौ च । आधारे
लेख्य लि० लिख-लुप्त । लेखनीये । व्यवहारे सत्ताया
वेदके प्रसङ्गभेदे न० ।

लेख्यपत्र पु० लिखितेऽत्र पत्रम् लेख्यं पत्रं यस्य । तत्राङ्गं ।
लेप गवनेऽभा० आकाङ्क्षायां लुप्त न लुप्तः । लेपते अलोपि
लेप पु० लिप-लेप-ना वञ् । लोडने, लेपने च । कर्मणि वञ् ।
लुप्तायां (कलिङ्ग) । [पञ्चगण्ये
लेपक पु० लिप्ति लिप-लुप्त । लेपनकरे जातिभेदे ।

लोपन न० लिप-ल्युट् । (लोप) इति ख्याति व्यापारे । कर्मणि
ल्युट् । तरस्तेनामगन्धद्रव्ये ।

लेलिहान पु० लिह-यङ् कानच् घृ० यलोपः । सर्पे, पुनः पुनः
लेहनकरे तारादिदेवतापूजाङ्गे अङ्गुल्यादिमन्त्रिणैर्विशेष
रूपे सद्रामेदे स्त्री० । तल्लक्षणं दृष्टदभधाने ।

लेश पु० लिङ्-अस्तीभावे घञ् । अल्ले, लवे च ।

लेष्ट पु० लेष-तन् । लोष्टे । [दनोप्यल ।

लेष्टुघ्न पु० लोष्टु हन्ति हन क । नेटभेदेके सङ्गरे । लोष्टुभे-
लेह पु० लिह-घञ् । आहारे, आखादे (चाटा) व्यापारभेदे
च । भावे ल्युट् । लेहनमयाय न० ।

लेडिन पु० लिह-इनन् । टङ्गणे (सोहागा) ।

लेह्य लि० लिह-ण्यत् । जिह्वया आखाद्ये । अरुते न० ।

लैङ्ग न० लिङ्गमधिकृत्य कतो यन्त्रः अण् । अष्टादश, महा-
पुराणेषु तृतीये पुराणे, लिङ्गं तदाकारः अस्त्वस्यां फलेषु
वस्याः अण् ङीप् । लिङ्गिनीष्टवे । तस्येदमण् । लिङ्ग-
सम्बन्धे लि० । [गतौ वा ठञ् । लिङ्गादिभिः कल्पिते ।

लैङ्गिक लि० लिङ्गेनानुभाषकचिह्नादिना आपादितस्तत आ-
लोक दीप्तौ चु० उ० सक० सेट् । लोकयति ते अलुलुक्तं त ।
लोक दर्शने भ्वा० आ० सक० सेट् । लोकते अलोकित । चङि
न ह्रस्वः । अलुलुक्त ।

लोक पु० लोकयते ऽसौ लोक-घञ् । भुवनेषु, जने च ।

लोकपाल पु० लोकान् पालयति पा-णिच् अण् । लोकपालने
ष्टमे, इन्द्रादिदिग्पाले, विनायकादिषु पञ्चसु । लोक-
रक्षकभावे लि० । लोकनाथादयोप्यल ।

लोकवान्धव पु० लोकानां भान्धवः सर्वकर्मप्रवर्तकत्वात् । सूर्ये
लोकमातु स्त्री० लोकानां मातेव रत्निका । लच्छाम् ।

लोकलोचन पु० लोकैर्लोच्यतेऽनेन लुक्-ल्युट् । सूर्ये ।
इत० । सूर्ये न० । लोकनेत्रादयोप्यल न० ।

लोकवाह्य लि० वहिर्वारति वहिस्+घञ् टिडोपश्च ५त० ।
लोकवहिर्भूते । [चावर्कमते ।

लोकायत न० लोकेषु आयतम् विश्वीर्णम् अनायाससाध्यत्वात् ।

लोकायतिक पु० लोकायतं तन्मतम् अस्त्वस्य ठन् । चावर्के ।

लोकालोक पु० लोकयतेऽसौ लोकः न लोकयतेऽसौ कर्म० ।
खनामख्याते सूर्यकिरणसम्पर्कसीमापर्वते । तस्य च
पार्श्वयोरातमानातपसस्त्वन्वाचाथात्म ।

लोकेश पु० इत० । ब्रह्मणि, नृपतौ पारदे च । [न ह्रस्वः

लोच दीप्तौ चु० उ० अ० सेट् । लोचयति ते अलुलोचत् त चङि

लोच दर्शने भ्वा० आ० सक० सेट् । चङिन ह्रस्वः । लोचते अलोचिच

लोचक न० लोच-ल्युट् । मांसपिण्डे, अजितारके, कञ्जले,
स्त्रीणां ललाटाभरणे, नीलवस्त्रे, कर्णपूरे, कदल्यां, भूर्वायां
सर्पकञ्चुके च ।

लोचन न० लोच्यतेऽनेन करणे ल्युट् । नेत्रे । भावे ल्युट् ।
दर्शनक्रियायाम् । युच् । दर्शने आलोचने च स्त्री० टाप् ।
लोचनहिता स्त्री० इत० । तत्प्राञ्जने । (तृते) । [खायास्
लोचमस्तु क पु० लोच्यते इति, लोचं मलकं यस्य । मयूरशि-
लोट (ड) उन्मादे भ्वा० पर० सक० सेट् चङि न ह्रस्वः । लोट-
(ङ)ति । अलोटी (डी)त् ।

लोणा स्त्री० लवणमेष्वते भक्षणसमये अण् घृ० । लुद्राणि
कायास्, लोणान्ताप्यल स्त्री० । [घृ० । लवणजे चारभेदे ।

लोणार न० लवणशुद्धिः कारणात्वेन ऋ-अण् उप् ।
लोत न० लू-तन् । चौरधने, लोभे, (वसाळ) चिह्ने च । नेत्रा
श्वनि, लवणे च पु० ।

लोत न० लू-डन् । चक्षुर्जले, चारितधने च ।

लोभ पु० रुध-अच् रस्य लः । स्त्र नामख्याते दृढे ।

लोभ पु० रुध-रन् रस्य लः । (लोभ) ख्याते दृढे ।

लोभ पु० लुप-घञ् । विनाये, वेदने, आकुलीभावे, व्याकर-
णोक्ते अदर्शनरूपे नाशे च । लोपयति स्त्रीणां रूप
गर्भम् अच् । अगस्त्यसुनिपत्यां स्त्री० ।

लोपासुद्रा स्त्री० रुद्रं राति रा-क कर्म० अगस्त्यसुनिपत्याम्

लोभ न० लुप-डन् । लेयधने स्त्रीलक्षणीक्यति तल्ले ङिप् ।

लोभ पु० लुभ-आकाङ्क्षायां घञ् । परद्रव्येषु अतिशयिताभिज्ञाये
लोभिन् लि० लुभ-णिनि । परद्रव्येषु अतिदृष्ट्वावति ।

लोभ्य पु० लुभ-यत् । सङ्गे । लोभनीयपदार्थे लि० । [लाकूवे च

लोभ न० लू-भन् । देहजाते केगाकारे रोमाख्ये द्रव्ये, तद्वति

लोभकर्ण पु० लोभवज्जलः कर्णो यस्य शकः । शयके ।

लोभकूप पु० लोभान् कूप इव । रोमाधारे विन्नाकारे, गर्ते

लोभघ्न न० लोभानि हन्ति हन-टक् (टाक) रोगभेदे ।

लोभन् लू-भनिन् । देहस्य केशतल्ले (रोया) पदार्थे ।

लोभपाद पु० लोभयुक्तौ प्रादावस्य । अङ्गदेयस्य नृपभेदे ।

लोभश पु० लोभानि वाङ्मल्येन सन्त्यस्य श । सनिभेदे ।

लोभयुक्ते लि० काकजङ्घायां, जटाकांक्षां, वचायास्,
शुकशिव्यास् सहभेदायां, बलायां च स्त्री० ।

लोभशकारण्डा स्त्री० लोभश्च इव काण्डोऽस्याः । कर्कशास् ।

लोभशपरिणका स्त्री० लोभशानोव पर्यायि सन्त्यस्याः ठन् ।

नाभपण्याम् ।

लोभशपुष्पक पु० लोभशक्तिव पुष्पमस्य । शिरीषवृक्षे ।

लोमहर्षण न० लोमां हर्षणं हर्षणकव्यापारद्वय उद्भूत इति
यावत् । रोमाञ्च । लोमानि हर्षयति उत्तमजयया हृष-

चिन्त्यु व्यासयिष्ये सूतवंशे खनामख्याते प्रौराणिके ।

लोमहृत् पु० लोमानि हरति हृ-क्किप् तुक् च । हरिताले
लोह लि० लोह अन् हृक् लः । यदर्थे च लोहो न मिहारां
लक्ष्मणा स्त्री० । [चाङ्ग्यार्थं (चुकोपालह) ।

लोहिका स्त्री० लोहयति सेवने दत्तान् लोहं यन् ।

लोहित लि० लुभ-विभर्त्ते चिन्त्यु । जाहिते । [लोभयुक्ते ।

लोहपु(म) लि० लुभ-यन्-च्यु पु० भक्ष्य वा पः । अति-

लोह संहृत्वा भा० आ० सक० षट् । लोहति अलोहटि ।

लोह पु० न० लोह-यन् अन् वा । स्थिरगुह (डिला) लोहमेव च

लोहपु पु० लोहं कृति मर्हयति कृन्-क । लोहमेवने छद्-
रादौ । [लोहमेदनसाधके सुहारादौ ।

लोहमेदन पु० लोहं भिनत्ति विमर्हयति भिद्-च्यु ।

लोह पु० न० लू-विन् लौकं जगति ङा-क । धातुभेदे,
धातुनाले शीसे च । लघुचन्दने न० ।

लोहकण्टक पु० लोहमिह कण्टको वक्षः । अदनदण्डे ।

लोहकार पु० लोहं तन्मयं शङ्कादि करोति क-अन् । कर्षकारे
खुल् । लोहकारलोभय ।

लोहकिट्ट न० इतः लोहमेव । (लोहार यु) । [कांसे च ।

लोहचूर्ण न० इतः । (लोहाचुर) स्वाते पदार्थे । [धातुहयजे

लोहज न० लोहात् लोहाभ्यां वा जायते जन-ङ । लोहमेव,

लोहद्राविन् पु० लोहानि धातुद्राव्याणि द्रावयति द्रु-चिन्त्यु

चिन्ति । टङ्गणे (लोहागा) । धातुद्रावके लि० ।

लोहट्ट पु० लोहनिन कठिनं टुक्कण्ड । अङ्गपविणि ।

लोहमारक पु० लोहं मारयति जारयति कृ-चिन्त्यु-एण् ।
शालिसगके । [लि०

लोहल पु० लोहमिह जाति ला-क । अज्यक्तवने, लोहपाङ्कके

लोहवर न० लोहेषु सर्वधातुषु मध्ये वरम् । खर्चे ।

लोहलेषण न० लोहानि स्पर्शादीनि श्लेषयति शीजयति

क्षिप-चिन्त्यु । टङ्गणे (लोहागा) । [धातौ रीत्यादौ ।

लोहसङ्कर न० लोहानां धातुद्रावाणां वङ्गो यत् । मिश्रित

लोहाभिसा(कार) पु० लोहेन अभिस्त्रि(स्त्रि)यतेतल कृ-

(हृ)-वा वल् । रात्रां लुहयात्मादौ शङ्करीराजनामिधौ

लोहित न० लू-इतत् रङ्ग लः । कुङ्कुमे, रक्तचन्दने, लङ्काङ्-

कुमे रक्षरे च । रक्तशोभाञ्जने, रक्तचर्चं च पु० लङ्गति लि०

लोहितक न० लोहितमिव कायति कै-क । पितृके । लोहित-

रवार्ये कन् । प्रहारागम्यौ, सङ्कलपये च पु० ।

लोहितचन्दन न० कर्म० । कुङ्कुमे रक्तचन्दने च ।

लोहितपुष्पक पु० लोहितानि रक्तानि पुष्पाण्यस्य कप् ।
दाडिमदण्डे ।

लोहितस्तिका स्त्री० कर्म० । गैरिके (गैरिकादौ) ।

लोहिता स्त्री० लोहित+अर्थ व्याख्या । वराहकानामर्गं, रक्त
पुनर्वावाच्य । [कोकिले च । रक्तमेववति लि० ।

लोहिताम् पु० लोहिते अक्षिणी यक्ष प्रच समा० । विष्णौ,

लोहिताङ्ग पु० लोहितकङ्कभक्ष्य । अङ्गनयने, कापिष्ठदण्डे च

लोहितायस् न० लोहितवर्णमिति दण् कतुश् । तास्ते ।

लोहितायस् न० लोहितमयः अन् स० । तास्ते, रक्तवर्णादौ
जातिभेदे च । [रक्तवर्णयुक्तायां स्त्रियाम् ।

लोहिनी स्त्री० लोहितवर्णा स्त्री लोहि तस्य नङ् ।

लोहितात्तस न० लोहेषु धातुपूतसम् । खर्चे ।

लौकायतिक न० लौकायतं चार्वाकशास्त्रं वेदवर्धते वा
ठण् । चार्वाकमतमिति । [लोकप्रसिद्धे च ।

लौकिक लि० लोके विदितः प्रसिद्धो वा ठण् । लोकविदिते

लौकिकाग्नि पु० कर्म० । विधानेनासंस्कृते वङ्गो ।

लोड उक्तादे व्यापारः सक० षट् कश्चि न लृङ् । लोहित
अलोडोत् ।

लोह पु० लोहेमेव स्मार्थे अण् । (लोया) धातुभेदे ।

लोहज न० लोहाज्जायते जन-ङ । अङ्गपरे ।

लोहभाण्ड पु० लोहस्य विकारः अन् कर्म० । (हासवटिका)

लोहमेव धातुभेदे ।

लोहभल न० लोहस्य यत्क कर्म० । लोहकिट्टे ।

लोहित्य न० लोहितस्य भावः अन् स्मार्थे अङ्गण् । रक्तवर्णे,

नदीभेदे स्त्री० । 'तीर्त्तलोहिते' इति दण् ।

ल्यौ अमे क्वा० धा० पर० सक० णिट् । स्त्रियाति अल्यैपीत् ।

ल्यौ गतौ क्वा० धा० पर० सक० णिट् । स्त्रियाति अल्यैपीत् ।

व

व पु० वा-ङ । वायौ, राहौ, सन्तपे, सान्त्वने, कल्याणे

वलपति, वसतो, समुद्रे, व्याघ्रे, वसने, शालूके, वन्दने च

वरणे पु० न० । वाटस्थे अयं 'शमी वोद्वल्ल कल्ले' इति

वंश पु० वन-व लि० भुम् । पुनर्पोषाद्यप्यकर्मणे तस्यजाति

भेदे (वांश) टुष्टादयने, वने, इत्यौ सालदण्डे च । वाटभेदे

स्त्री० गौ-कीप् । 'वंशीकमेव वट्टमेवेति टुष्टादयनचक्षुः ।

वंशकपूर्वरोचना स्त्री० कर्पूरमिव रोषते दन्-ल्यु । इतः ।

वंशरोचनायाम् ।

वंशजीरी स्त्री० वंशखीरमिश्रस्य अथ गौरा० छीए ।

वंशरोचनायां ।

वंशज पु० वंशात् जायते जन-ड । वंशद्वयजाते यवाकारे

द्रव्ये । सक्तुलजाते त्रि० । वंशरोचनायां स्त्री० टाए ।

वंशतरुल पु० इत० । वंशजाते तखुलाकारे पदार्थे ।

वंशधर त्रि० वंश धरति । कुलाविच्छेदकारके वंशवर्धनीयत्व ।

वंशनेत्र न० वंशस्येव नेत्रस्य । इक्षुभूले ।

वंशपत्र पु० वंशस्य पत्रमिव पत्रस्य । नलनामके त्वणे इत०

वंशदेवे न० । नाडीहृद्गौ स्त्री० गौ० छीए । स्त्रार्थे कन् तत्वेन

वंशपत्रक न० । वंशपत्रमिव कन् । कुरिताले ।

वंशपत्रपतित न० वंशदशाक्षरपादके छन्दोभेदे ।

वंशपीत पु० वंशस्तुपत्रमिव पीतः । कण्ठगुग्गुली ।

वंशपुष्पा स्त्री० वंशस्य पुष्पमिव पुष्पस्य । सङ्घदेवीलतायाम्

वंशपूरक न० वंशस्येव पूरकं यस्य । इक्षुभूले ।

वंशरे(लो)चना स्त्री० वंशेषु रोचते रुच-ल्यु वा रस्य लः ।

वंशपर्यास्थिते श्वेतवर्ण कपूराकारे द्रव्ये । (वंशलोचन) ।

वंशशर्करा स्त्री० वंशस्य शर्करेव । (वंशलोचन) पदार्थे ।

वंशस्नानित न० । हादशाक्षरपादके छन्दोभेदे ।

वंशस्थविल्ल न० । हादशाक्षरपादके छन्दोभेदे ।

वंशाग्र क० वंशस्य अग्रं मूलम् । वंशाङ्गुरे ।

वंशाङ्कुर पु० इत० । (वीङ्) इति स्त्राते पदार्थे ।

वंशिक न० वंशोऽन्वयत् इत् वंशइव वा कन् । अयुस्वचन्द्रे

वंशीधर पु० वंशी वंशजत्वात् धरति छ-ञच् । श्रीकृष्णे ।

वंश त्रि० वंशे सत्कुले जातः यत् । सक्तुलजाते । [अवहृष्ट

वक्र कौटिल्ये अक्र० गतौ सक० भ्रा० भ्रा० सेट् इदित् । वक्रते

वक्र पु० वक्रि-अच् पु० नलोपः । खनामख्याते विहगे,

खनामख्याते पुष्पदन्त, कुबेरे, राक्षसभेदे, यो भीषेन हतः ।

श्रीषधादिषाचनयन्भेदे, श्रीषण्ण न कृते दैत्यभेदे च ।

वक्रजित् पु० वक्रं जितवान् जि-क्लिप् उप० ण० । श्रीकृष्णे

भीमसेने च वक्रान्नाकादयोष्यत् ।

वक्रधूप पु० वक्र इव शुभो धूपः । एकधूपे ।

वक्रपञ्चक न० । कार्तिकशुक्लपञ्चम्याकादश्यादितिषिपञ्चके ।

वक्रपुष्प पु० वक्र इव कुटिलं पुष्पस्य । खनामख्याते पुष्पदन्ते

वक्र इति पु० वक्रस्येव स्पर्शपरा उत्तिष्ठेता यस्य । 'अर्वागृहदि

नैकेतिकः स्वर्षिषाधनतत्परः । शठो मिथ्याविनीतश्च

वक्रहस्तिरुदाहृत' इत्युक्तान्त्ये परवञ्चके जने ।

वक्रव्रतधर पु० वक्र इव व्रतं धारयति छ-ञच् । 'अधोदृष्टि

नैकेतिकः स्वर्षिषाधनतत्परः । शठो मिथ्याविनीतश्च वक्र-

व्रतधरोद्विज' इत्युक्ते स्वर्षिषाधनतत्परे वञ्चके विप्रादौ ।

वक्रव्रतित्त(क) पु० वक्रतत्त+अस्त्वर्थे इति ठन् वा । वक्रव्रतधरे ।

वक्रुल पु० वक्रि-कुलच् नलोपः । खनामख्याते पुष्पदन्ते । कटु-

कायां स्त्री० टाए । काकोल्यां छीए पु० । वक्रुलोपि वक्रुले पु०

वक्र गतौ भ्रा० भ्रा० भ्रा० सेट् । वक्रति अवक्रिड ।

वक्रव्य न० वच-तस्य । कृत्स्निने, होने, दुष्टे च 'दिवा वक्र-

व्यता पावे, इति स्मृतिः । कथनीये त्रि० भावे क्त । कथने न०

वक्रु त्रि० उचितं वक्र वक्रि वच-तस्य । उचितवक्रवादिनि

वक्रु न० वक्रयन्नेन इत् । सखे, तगरभूले, वगनभेदे, कन्दोभेदे च

वक्रुभेदिन् पु० वक्रु भिगति भिद-यिनि । वित्तरने । सुख-

विदारके त्रि० । [नागरके इत० । सुखगन्धे ।

वक्रवास पु० वक्रु वासयति सुरभीकरोति वासि-अस्य ।

वक्राशोधिन् पु० वक्रु शोधयति शुध-यिच्-यिनि । जम्बीरे

सुखशोधके तास्त्रलादौ त्रि० । स्त्रियां छीए ।

वक्रासव पु० वक्रास्यासव इव । अधररसे ।

वक्र न० वक्रि-रन् पु० नलोपः । नदीवह्ने । शनैश्चरे, सङ्गलपहे

रहे, त्रिपुरासुरे, पर्वते, कुटिलगतौ च पु० तद्धति त्रि०

'राङ्कलेत सदा वक्रा'विति ज्योतिषम् ।

वक्रकण्ठ पु० वक्रः कुटिलः कण्ठः कण्ठकोऽस्य । बदरद्वये

ततः संघायां कन् । खदिरद्वये ।

वक्राखण्ड पु० कर्म० । करताले ।

वक्राग्रीव पु० वक्रा ग्रीवा यस्य । उष्ट्रे । कुटिलग्रीवावति त्रि०

वक्रपुच्छ पु० वक्रं पुच्छं यस्य । कुङ्कुरे वक्रलाङ्गुलादयोष्यत् ।

वक्रपुष्प न० वक्राणि पुष्पाण्यस्य । वक्रद्वये, पलाशद्वये च ।

वक्रशल्या स्त्री० वक्रं शल्यमिव पन्नादि यस्य । कटु, स्विनीद्वये

वक्राङ्ग पु० वक्राण्यङ्गान्यस्य । हंसे । कुटिलावयववति त्रि० कर्म०

कुटिलदेहे न० ।

वक्रिस न० वक्रस्य भावः इजनिच् । कौटिल्ये 'वशितव-

क्रिस प्रेजित'मिति भालतोलाधवम् पु० अदलोष्यत् ।

वक्रोक्ति स्त्री० कर्म० । कुटिलोक्तौ । 'वक्रोक्तिः वाक्यजीवितमि'

त्यलङ्कारोक्ते काव्याङ्गे, काकुवचने च ।

वक्र रोषे भ्रा० पर० सक० सेट् । वक्रति अवक्रोत् ।

वक्रस्य न० वक्ष-असुन् रुट् च । रुद्वे उरसि ।

वक्रः (च) स्यात् न० वक्षः स्यसमिव वा पितृर्गलोपः । प्रशस्त्वचसि

वक्रोज पु० वक्षसि जायते जन-ड । खने 'वक्रोजपानकदि-

त्युद्भटः ।

[अवसीत् अवासीत् ।

वक्रोक्त पु० वक्षसि रोहति रुह-क । खने । [व्यस्य वक्षति

वक्ष गतौ भ्रा० पर० सक० सेट् इदित् । वक्षति अवक्षीत् अनिद-

वग गतौ भ्वा०पर०सक०सेट् इदित् । वज्रति अवज्रीत् ।
 वग खञ्जे भ्वा०पर०सक०सेट् इदित् । वज्रति अवज्रीत् ।
 वगाह् पु० अव०गाह०वज् अवगतौ लोपः । अवगाहने ।
 वघ गतौ निन्दायाम् आरम्भे च सक०जने अतः भ्वा०या०सेट्
 इदित् । वज्रते अवज्झिट ।
 वज्ज पु० वक्ति०वज् । नदीवक्त्रे । प्रत्ययने (पालान्) स्त्री०टाप् ।
 वज्ज न०वगि०वज् । धातुभेदे (राड्) 'रताकरं सभारभ्य बह्ना-
 पुत्वानगं प्रिये ! वज्रदेश इति प्रोक्त' इत्युक्ते देशभेदे पु०
 व०वा० चन्द्र०शब्दे ऋपभेदे पु० ।
 वज्जज न० वज्रात् जायते जन०ड । चिन्द्रे, वज्रदेशजाते लि०
 वज्जभुल्लज न० वज्रशुक्लाभ्यां रज्जुतान्माभ्यां जायते जन०ड ।
 रज्जुतान्मसितेजिकांसे धातौ ।
 वज्जसेन पु० वज्रमिव शुभा सेना पुण्यस्य । वकटके ।
 वज्जारि पु० इत० । हरिताले तस्य वज्रधातुजाराख्यान्तधात्वम्
 वज्जण पु० वज्र०ल्युट् पु० उम् । जरुसभ्यौ (कुचकी)
 वच सन्देशे चु०उभ०सक०सेट् । वाचयति ते अवीवचत् त ।
 वच कथने अशा०द्विक०पर०अमिट् । वक्ति । अवोचत् । वक्ता ।
 वचन न० वच०ल्युट् । कथने, वाक्ये, शुल्कगाम् । व्याकरणीते
 संख्यार्थके सुप्रतिङ्कूपे प्रत्यये च ।
 वचनग्राहिन् लि० वचने गृह्णाति तदनुसारेणाचरति यद्वा-
 षिनि । वचने स्थिते वशीभूते ।
 वचनीय लि० वच०अनीयर् । कथनीये, निन्दनीये लोकापवादे
 च 'वचनीयमिदं व्यवस्थितमिति कृत्स्नः ।
 वचने स्थित लि० वचने वाक्ये तदुपदिष्टाचारे तिष्ठति स्वा-
 त्ता अलुक्त्वा । वाक्यप्रतिपालके वशीभूते ।
 वचस् न० वच०अधुन् । वाक्ये ।
 वचसांपति पु० इत० अलुक्त्वा । दृढस्यतौ । [पालके वशे] ।
 वचस्कार लि० वचः करोति क०अच् कक्षादि० । वाक्यप्रति-
 वचा स्त्री० वच०अच् । (वच इति ख्याते द्रव्ये) ।
 वज गतौ भ्वा०पर०सक०सेट् । वजति । अवाजीत्-अवजीत् ।
 वज गरसंस्कारे गतौ च चु०उभ०सक०सेट् । वाजयति ते
 अवीवजत् त ।
 वज्ज पु० न० वज०रन् । हीरके, इन्द्रसास्त्रभेदे च तच्च दधीवि
 सुयस्थितोजातम् । वाचके, धात्व्याम्, काश्मिके, वज्रपुष्पे,
 लौहभेदे अश्वभेदे, ज्योतिषीते विष्णुस्मृतिदिग्, समर्पितौ
 योगेषु मध्ये योगभेदे च न० । कोकिलावृद्धे, श्वेतकुशे
 श्रीकण्ठस्य प्रपौत्रे यदुगंशे, ऋषभेदे च पु० ।
 वज्रचर्मन् न० वज्रमिव कठिनं चर्म यस्य । गण्डके खड्गिनि ।

वज्रतुण्ड पु० वज्राकारं तृण्डमस्य । गण्डे, गरुडे, सयके,
 वट्टे च । [वज्रदशनादयोष्यत्]
 वज्रदन्त पु० वज्रमिव कठिनोदन्तोऽस्य । शूकरे, सूचिके च
 वज्रदु पु० वज्राकारोद्गः । स्त्रीहीटके, वज्रदुसादयोष्यत् ।
 वज्रधर पु० वज्रं धरति क०अच् । इन्द्रे वज्रधृदादयोष्यत् ।
 वज्रनिर्घोष पु० इत० । वज्रस्फुटितशब्दादौ, वज्रनिर्घोषोष्यत् ।
 वज्रपाणि पु० वज्रं पाणौ यस्य । इन्द्रे, वज्रहस्तादयोष्यत् ।
 वज्रपुट न० वज्रमिव कठिनं पुटमस्य । औपधपाचनपात्रभेदे
 वज्रपुष्प न० वज्राकारं पुष्पम् । तिलपुष्पे ।
 वज्रपुष्पा स्त्री० वज्राकृति पुष्पं यस्याः । शतपुष्पायाम् ।
 वज्रमय लि० वज्रात्मकम् अयत् । अतिकठिने ।
 वज्रसूली स्त्री० वज्रमिव कठिनं मूलवस्याः स्त्रीषु । सायपयसांम्
 वज्रवल्ली स्त्री० वज्रमिव कठिना वल्ली । (हाड्जोडा) अस्मि-
 सञ्चारलतायाम् ।
 वज्रवीजक पु० वज्रमिव कठिनं वीजमस्य । लताकृत्रे ।
 वज्रवट पु० वज्रमिव कठिनो वृक्षः । सेकण्डवृक्षे (सेजोडा)
 वज्रा स्त्री० इज०रक् । शुङ्ख्याम्, स्त्रीह्याम्, स्त्रीह्यां ऋषन्तो'पि
 वज्राङ्गा स्त्री० वज्रमिवान्गं यस्याः । गण्डेधुका (गड्गडे) धान्य
 भेदे (हाड्जोडा) लताभेदे च ।
 वज्रास्थिरङ्गला स्त्री० वज्रजनकमस्थीव शृङ्गला वन्धन
 यस्याः । कोकिलावृद्धे ।
 वज्रिन् पु० वज्रसंख्यस्य इति । इन्द्रे । [प्रतारके च लि०
 वज्रक पु० वन्च०विच्०लुत् । शृङ्गाणे वट्टवज्जौ च । खले,
 वज्रन न० वन्च०ल्युट् । प्रतारके अन्यथास्थितस्य वस्तुनोऽन्यथा
 रूपेण कथनादिनाऽन्यथोक्त्यादौ । युच् । वज्रनाथव स्त्री०
 वज्रुक लि० वन्च०उक्त्वा । वज्रनाथोवे । खलु । अथलार्थे ।
 वज्रुल पु० वन्च०उक्त्वा पु० चस्य जः । तिमिरवृद्धे, अशोक-
 वृद्धे, वेतसवृद्धे, स्थलपद्मवृद्धे प्रजिभेदे च । वज्रे लि० ।
 वज्रुलदुम पु० वज्रुलाख्यः दुमः । अशोकवृद्धे ।
 वज्रुलप्रिय पु० वज्रुलं वनं प्रीणाति प्री०क । वेतसे । [तत् त
 वट वेदने भागे च अद०चु०उभ०सक०सेट् । वटयति ते । अवव-
 वट वेदने भ्वा०पर०सक०सेट् । वटति । अवटोत्-अवाटोत् ।
 वट विभाजने वा चु० उभ० पर० भ्वा०पर०सक०सेट् इदित् ।
 वटयति ते वटयति । अववटयत् अववटोत् । [अवटोत्
 वट कथने भ्वा०पर०द्विक०सेट् घटा० । वटयति । अवाटोत्-
 वट स्त्रे सौ०पर०सक०सेट् इदित् । वटयति अववटोत् ।
 वट पु० वट०अच् । खननस्थाने वृक्षे शयनमिति तन्मौ च । (भेदे)
 वटक पु० वट०कुन् । पिष्टकभेदे (वडा) [लतायां स्त्री० ऋषि]

वटपत्त ५० वटखेव पत्तमस्य । शिताकजहृत्ते, पापायभेदी-
वटी स्त्री० वट-अच् गौरा स्त्री० । गोलाकारे (वड़ी) पदार्थे
स्वार्थे कन् वृत्तः । वटिकाप्यत्र स्त्री० ।
वटु ५० वट-उ । माणवके, ब्रह्मचारिणि च ।
वटुक ५० वट-उक । बालके, भैरवभेदे च ।
वठ असहायकरणे आ० आत्म० सक० सेट् इदित् । वठते अवशिष्ट
वठ सामर्थ्ये आ० पर० सक० सेट् । वठति । अवाठीत्-अवठीत् ।
वठर ५० वठ-अरत् । सूखे, अन्धे च । शठे, जन्दे च लि० ।
वड विभजनेषु उभ० सक० सेट् इदित् । वडयति ते । अववडत् त
वड वेदने विभागे च आ० आ० सक० सेट् इदित् । वडते अवशिष्ट
वड आरोह्ये सौ० पर० सक० सेट् । वडति । अवाडीत्-अवडीत्
वडभि(मो) स्त्री० यद्यते आकृष्टतेऽत्र वड-अभि वा छिप्
(सुदग्नि) स्वरुडवाप्तम् प्रासादाप्रत्यगृहे च (विशेषर) ।
वडा स्त्री० वड-अच् । सनासख्याते प्रिकभेदे ।
वडिश न० वड इन् वडि श्यति शो-क । नखधारणार्थे वक्रलौह-
कण्टकयुक्ते पदार्थे, वडिशेन भर्षीरिवास्मानि'ति इन्दावनचम्पूः
वड् लि० वल-रक् लस्य डः । इहति । [वडि वा वृत्तः
वण शब्दे आ० पर० सक० सेट् । वणति अवासीत्-अवणोत् ।
वण्ट विभाजने अद० उ० उभ० सक० सेट् । वण्टयति ते अववण्टत्
वण्ट ५० वण्ट-अच् । भागे, दातादेः वारणस्थाने (वांठ)
अकतोदाहे लि० । (डेङ्गे) ।
वण्टक ५० वण्ट-अच् । स्वार्थे कन् । भागे । यणुत् । विभाजने
वण्ट लि० वण-ठ तस्य नेत्त्वम् । खर्वे (वेटे)
वण्ड लि० वडि-अच् । अकतोदाहे, हस्ताद्यङ्गविकले (वेडे) च
वत् अच् वा-डति । साठश्चे वतिप्रत्ययान्तीयत्वात् अच् ।
वत अच् वन-क्त । खेदे, अयुक्त्यावाप्तम्, हर्षे, विस्मये, आम्नश्चोच-
वर्तस ५० अव+तन्व-वच् अवाक्षोपः । कर्षभूषणभेदे, श्रेष्ठरे,
शिरोभूषणे, भूषणमाले च ।
वतरण्ड ५० अव+तडि अच् अवाक्षोपः । संनिभेदे । [स्त्रियाम्
वतीका स्त्री० अवगतं तोकं यस्याः अवाक्षोपः । अपत्यहीनायां
वत्स न० वस-अ । वलः स्वले । गवादिशिशौ द्वि० । वत्सरे ५०
वत्सक न० वत्स इव इवार्थे कन् । पुष्पकाशीसे । कुटजे, इन्द्रयवे च
वत्सकबीज न० वत्सक कुटजस्य बीजम् । इन्द्रयवे ।
वत्सतर ५० स्त्री० क्षुद्रः वलः तरप । क्षुद्रयवे, अग्राप्तजन-
कावे गवादी । स्त्रियां छिप् । वत्सतरी । [विषभेदे ।
वत्सनाभ ५० वत्सान् प्रशुशिशून् नभ्यति हिनस्ति नभ-अच् ।
वत्सपत्तन न० वत्सस्य वत्सराजस्य पत्तनम् । उत्तरदेशस्यायां
कौषाभ्यां नगर्याम् ।

वत्सपाल ५० वत्सान् पालयति पाल-अच् । श्रीकृष्णे ।
वत्सर ५० वस-सरन् । सादृशमात्मके काले । [वली
वत्सराज ५० चन्द्रंश्चेष्टप्रभेदे । 'वत्सराजचरितमि'ति रत्ना-
वत्सरान्तक ५० वत्सरस्थानं करोति अन्त+छिप्-अच् ।
फाल्गुनमासे वत्सरस्य चैवादिक्त्वात् फाल्गुनस्य तद-
न्तकालत्वम् । [तद्वति लि० ।
वत्सल लि० वल्लं वाति ला-क । क्षेप्युक्ते वात्सल्ये रसे ५० ।
वत्सानी स्त्री० वत्सखालीशानि अस्स पञ्चसमा० गोडुम्बायाम्
(गोमक) । [शुङ्ग्याम् ।
वत्सादनी स्त्री० वत्सैरद्यते प्रियत्वेन अद-ल्युट् स्त्री० ।
वद न्यत्वे अक० अभिवादाने सक० आ० आ० सेट् इदित् ।
वन्दते अवन्दिट् । [अवन्दिट्
वद वाक्ये सन्देशे च आ० उभ० सक० सेट् । वदति ते अवादीत्
वद वाचि आ० पर० सक० सेट् यजा० । वदति अवादीत् उवाद् ।
वद वाक्ये सन्देशे च सक० चुरा० उभ० सेट् । वादयति ते अवीवदत्
वद लि० वदति वद-अच् । वक्तारि । [कथने न०
वदन न० उद्यतेऽनेन वद-करणे ल्युट् । सुखे । भावे ल्युट् ।
वदा(द)न्य ५० वद-अन्य ५० वा दीर्घः । भूरिदानशीले ।
वदाम न० वद-आसन् । (वदाम) फलभेदे ।
वदाल ५० वद-आल । पाठीनमत्स्ये (वोयाल) स्वार्थे कन् तल
वदावद् ५० अलत्नं वदति वद-अच् नि० । वडवक्तारि ।
वधू स्त्री० उद्यते पितृगृहात् प्रतिगृहं वह-ज धुकत् ।
भार्यायाम् नवीझ्यां पुत्रजायायाम् पुत्र्यायां श्रद्धाञ्च ।
वधूजन ५० कर्म० नारीजने । [डङ्ग्रेति भाषापरिः
वधूटी स्त्री० अस्या वधूः टी अस्त्ययस्यायाम् नार्था 'गोपवधूटी
वन वीरने सक० शब्दे अक० आ० पर० सेट् । वनति अवानीत्-
अवनीत् । [अवतोत् । वनः वानः । वनयति ।
वन व्यापारे आ० पर० सक० सेट् अ० घटा० वनति अवानीत्-
वन याचने द्विक० तना० आ० सेट् क्ता भेट् । वनुते अवनिट् ।
वन उपकारे उपतापे च सक० शब्दे अक० वाचु० उ० पले आ०
प० सेट् । वनयति ते वनति । अवीवनत् त । अवनीत्-
अवनीत् ।
वन न० स्त्री० वन-अच् । वृक्षसमुदायात्मके अरण्ये । स्त्रीत्वे
छिप् । 'वृषनी सख्यवदत् पिकापिके'ति नैषधम् जने,
निवासे, आलये च ।
वनकदली स्त्री० ७त० । काठकदल्याम् ।
वनकन्द ५० वनजातः कन्दः । अरण्यजाते अरण्ये ।
वनकार्पासी स्त्री० वनोद्भवा कार्पासी । (वनकापास) क्षुधभेदे

वनकोलि गु० वनोज्ज्वलः कोलिः । (वनकुल) ह्ये ।
वनचन्दन न० वनस्य चन्दनम् । अयुश्चन्दने ।
वनचन्द्रिका स्त्री० वने चन्द्रिकेव प्रकाशकत्वात् शुभ्रत्वाच्च ।
सङ्गिकायाम् ।

वनचम्पक पु० ७त० (वनचांपा) चम्पकभेदे ।
वनज न० वने जलेऽरखे वा जायते जन-ड । पद्मे । सप्तकभेदे,
वननुरखे च पु० । अश्मभ्यायां, गन्धपत्तयां, वनका-
पांस्यां, सङ्गप्रथयां च स्त्री० । वनजातमात्रे लि० ।
वनतिक्त पु० वनेषु वनजातेषु लघ्वे तिक्तः । हरीतक्यान्तु,
पाठायां (आकनादि) च स्त्री० । स्थायै कन् तलैव ।

वनदीप पु० वनस्य दीप इव । वनचम्पके ।
वनपल्लव पु० वननिव निविडः पल्लवोऽस्य । शोभाञ्जने ।
वनपुष्पा स्त्री० वननिव संहते पुष्पं यस्याः । शतपुष्पायाम् ।
वनपूरक पु० पूरकः वीजपूरकः पूर्वपदलोपः वनोज्ज्वलः पूरकः ।
वनवीजपूरे । [प्रियजाने लि० । त्वचे न० ।

वनप्रिय पु० वनं वनस्य प्रीत्याति प्री-क । कोकिले, अरयस-
वनभुञ्ज पु० वनं भुङ्क्ते भुज-कृिप् । कृषभे, तन्नामौषधे च ।
वनमालिका स्त्री० वनोज्ज्वला मालिका । इंद्रे, कीटभेदे (डांश)
वनमल्ली स्त्री० वनोज्ज्वला मल्ली । अरयसमालिकायाम् ।
वनमाला स्त्री० आजातुलस्विनी सावा सर्वार्चुकुसुमोज्ज्वला
मध्ये स्वरकदम्बाद्या वनमालेति कीर्तितेऽप्युक्तायां सावायाम्
वनमालिन् पु० वनमालाऽस्यस्य इति । मौल्ये, वाराहील-
तायां स्त्री० ङीप् । [स्त्री० गौराङ्गीप् ।

वनमुद्ग पु० वनोज्ज्वलः सुद्गः । सुद्गभेदे (सुगानि) । सुद्गप्रथयां
वनमूर्धजा स्त्री० वनस्य मूर्धजं शृङ्गमिवाचमस्याः अच् । (का-
कडाशिक्रा) कर्कटशृङ्गाम् ।

वनमोचा स्त्री० वनोज्ज्वला मोचा । कावकदल्याम् ।
वनलम्बा स्त्री० वनस्य लम्बाोरिव तदधिष्ठानत्वात् । कदल्याम्
वनवर्ध पु० वनोज्ज्वलः वर्धरः । लम्पार्जके । (वनवावुर) ह्ये
वनवासिन् पु० वनं वासवति सुरभीकरोति वासि-स्थिति ।
सम्पकदले, वाराहीकन्दे, शास्त्रावीकन्दे, नीलगङ्गिकन्दे,
कृष्णभनामौषधे च । वने वसति वस-स्थिति । वनवास-
कर्तरि लि० । [वीजपूरे ।

वनवीज पु० वीजो वीजपूरकः उत्तरपदलोपः इत० । वन-
वनटन्ताकी स्त्री० वनस्य टन्ताकी वाताकी । टन्त्याम् ।
वनवीहि पु० वनस्य वीहिः । नीवारे (उडिधान) ।
वनभुङ्करी स्त्री० वनस्य भुङ्करोव रोषयत्वात् । कपिकण्ठ्याम् ।
इत० । वनभुङ्करवोपिति । वनवराहे पु० ।

वनशृङ्गाट पु० वनस्य शृङ्गाट इव कष्टकाटतः । गोशुरे ।
स्वार्थे कन् । तलैवायै ।

वनशोभन न० वनं जलं शोभवति शुभ-निच ख्यु । पद्मे ।
वनसङ्कट पु० सङ्कट-अच् इत० । कसूरे ।
वनसरोजिनी स्त्री० वनस्य सरोजिनी पद्मिनीव शोभाकर-
त्वात् । वनकःपांस्याम् ।

वनस्पति पु० वनस्य पतिः मि० लुट् । पुष्पं विना जायमान-
फलं अश्वत्थादौ ह्ये । [स्वार्थे कन् । तलैव ।

वनहास पु० वनस्य हास इव प्रकाशकत्वात् । काशहृष्ये
वनाख्याक पु० अवतनस्य-उक्तञ्च स्वाक्षोपः । सुह्र ।

वनामल पु० वनस्यामल इव । करभई ।
वनान्न पु० वनस्य आन्न इव । कोशात् ।

वनायु पु० वन-आयुश्च । प्रशस्तघोटकौल्लवदेशभेदे (आरव) ।
वनयुज पु० वनयुदेशे जायते जन-ड । प्रशस्तघोटके । (आरवि)

वनारिटा स्त्री० वनस्य च रिटं यस्याः । वनहरिद्रायाम् ।
वनालिका स्त्री० वनस्यलति भूषयति अल-ख्युत् । हस्तिशृङ्गी
कतायाम् ।

वनिता स्त्री० वन-तन्नि-इट् । योपिति, अहुरक्तायां स्त्रियाच्च
वनिन् पु० वनस्य आनयतयाऽस्यस्य इति । वानप्रस्थाचमयुक्ते
वनीयक स्त्री० वन-इन् आत्मनो वनिं आचनमिच्छति त्व-
ण्युत् । वाचके । पु० यलोपः । वनीकोमल ।

वनेचुद्रा स्त्री० ७त० अलुक्त्वं । करस्ते । [व्याधादौ
वनेचर पु० वने चरति चर-अच् अलुक्त्वं । अरयस्यचारिणि
वनेखर्ज पु० खजति-खज-अच् ७त० अलुक्त्वं । असनह्ये ।
वनोज्ज्वला स्त्री० वन एव उज्ज्वलति उद्-भू-अच् । वनकःपां-
स्याम् । वनजाते लि० । लि०

वनौकस् पु० वनमेव श्लोकः स्थानं यस्य । वानरे । वनवासिनि-
वन् च प्रतारणे आभार० अक० सेट् क्वा भेट् । वञ्चति अवनञ्चोत्
वन्दन न० वदि-ख्युट् । खवने, प्रथाने च । युष् । वन्दनायाम् स्त्री०
वन्दनीय लि० वदि-अनीयर् । नमनीये, स्तवनीये च प्रोत-
शृङ्गराजे पु० गोरोचनायां स्त्री० ।

वन्दा स्त्री० वदि-कर्माणि वच् । (परगाढा) कताभेदे ।
वन्दाका स्त्री० वदि-आकन् । वन्दायाम् । गौःङीप् वन्दाकोल्लयाम्
वन्दाक् लि० वदि-आक् । वन्दनीये । [(कपदी) वन्दने च
वन्दिन्दी) स्त्री० वदि-इन् वा ङीप् । कारावङ्गमनुयादौ
वन्दिपाठ पु० वन्दिं स्तुतिं पठति पठ-अच् । स्तुतिपाठके ।
पन्दिन् पु० वन्दते स्तौति स्थिति । राजादेः स्तुतिपाठके ।
वन्द्य लि० वदि-यत् । वन्दनीये । गोरोचनायाम् स्त्री० ।

वन्य न० वने भवः यत् । त्वच्, (दारचिनि) । वनश्चरथे वारा-
हीकन्दे, देवनगे च पु० । वनजातमात्रे लि० । वनानां
जलानां समूहः यत् । जलसमूहे स्त्री० ।

वप वीजवपने, तन्तवपने सङ्खने च सक० भ्वा० उभ० अनिट्
वजा० । वपति-ते अवाहीत् अवप् । उभ्रमः ।

वपन न० वप-ल्युट् । केशसङ्खने वीजाधाने, तन्वाधाने च
वपनी स्त्री० उभ्यतेऽनया अल वा वप-ल्युट् ङीप् । नापितास्ते,
तन्तुशाखायां, (तान्त्वचर) यन्त्रभेदे (मातु) च ।

वपा स्त्री० वप-अच् । मेदसि (चरवि) छिद्रे च । 'वपाया हविष
इति स्मृतिः । [वप-उसि । शरीरे, प्रशस्ताकारे च ।

वपुस् न० उभ्यते देहान्तरभोगसाधनवीजीभूतानि कर्मायत्न
वपुष्टमा स्त्री० अतिशयेन वपुः प्रशस्ताकृतिः तमप् पत्वस् ।
पञ्चाचारिण्यासु लतायासु ।

वपु पु० वप-लच् । जनके, कपीवले च । वीजादिवापके लि० ।
वप्त्र पु० न० उभ्यतेऽल रन् । दुर्गनगरादौ परिखाया उद्धृत-
वृत्तिकालूमे । खेते, रेणौ, तटे, खीसके च न० । जनके,
प्राचीरे, प्रजापतौ च पु० । शङ्खिवायास् स्त्री० ।

वश्न गतौ भ्वा० पर० सक० सेट् । वश्नति अवश्नीत् ।
वश उद्गारे भ्वा० पर० सक० सेट् फणा० प्वला० । वसति अव-
सीत् । टु वनयुः । ख वासः ।

वमथु पु० वम-अधुच् । वमने ।
वमन न० वम-ल्युट् । नर्हने, अर्हने, आहुतौ, अधिकनिखा-
रथे च 'खर्गाभिवन्द्यवमन' इति कुमारः । शथे पु० जडौ
कायां स्त्री० गौ० ङीप् ।

वमि स्त्री० वम-इत् । नर्हने । वमनौ पु० । धूर्त्ते लि० ।
वमित पु० वम-णिच्-क्त । कृतोद्गारे ।

वय गतौ भ्वा० आ० सक० सेट् । वयते अवविष्ट ।
वयस् न० अज-अच्यन् वीभावः । विह्वे, वालाद्यावस्थायासु
'वयोतिप्राप्तोद्गतवाते'ति नैषधसु यौवने च ।

वय(यः)स्य पु० स्त्री० वयसि यौवने तिष्ठति स्था-क । तस्ये
विभोतक्यां स्त्री० । 'वयस्या नागरासङ्गा' इति वैद्यकसु ।

वयस्य पु० वयसा तस्यैः यत् । समानवयस्ये । वयसां स्त्री० ।
वयुन न० वय-उभन् । जाते । देवतागारे पु० ।

वयोधस् पु० वयो यौवनं भस्ते धा-अच्यन् । तस्ये ।
वर हेमे अद० बु० उ० सक० सेट् । वरयति ते अववरत् त ।

वर न० त्रियते इ-अप् वर-चञ् वा । कुङ्कुमे, समानभेदे 'वरं
प्राप्त्यान् परिचिज्ये' इति तन्त्रम् । भावे अप् वर-घञ् वा ।
दक्षायास् याचने, आवरणे, वेष्टने च । कर्मेणि अप् ।

अभीष्टे, श्रेष्ठे च लि० । जारे, युग्मलौ, जामातरि, पत्नी
च पु० । [वस्तुभेदे च ।

वरक पु० इ-वुन् । वनसङ्गे, पर्पटे, तृणधातुभेदे (चीना)
वरचन्दन न० कर्म० । कालीये, देवदारुणि कुसुमबीजे च ।
वरट न० इ-अटन् । कुन्दपुष्पे । कीटभेदे (बोलता) हंस च पु० स्त्री० ।
वरण न० इ-ल्युट् । कन्यादिदानाय जामातादेरभ्यर्थनासङ्गते
व्यापारभेदे, वेष्टने, कृत्विगादेः क्रियासु नियोगाय पूजनादौ,
उद्रे, प्राकारे, वरुणपथे च । काशीस्थे नदीभेदे (सांको)
ख्याते पदार्थे च स्त्री० । [अथर्ववेदे च ।

वरण्ड पु० इ-अण्डच् (वयसफोडा) सुखरोगभेदे सातङ्कयुद्धार्थे
वरण्डका पु० न० इ-अण्डच् । स्वार्थे कत् । वरण्डश्चार्थे
वर्तुणे, भित्तौ च । विशाखे, कपथे, भीते च लि० ।

वरण्डालु पु० वरण्ड+आलु । एरण्डपत्रे ।
वरतिक्ता पु० वरः श्रेष्ठस्तिक्तौ रक्षी यस्य । कुटजपत्रे । पाठा-
यां (आकनादि) स्त्री० । स्वार्थे कन् तलैव ।

वरता स्त्री० इ-अलच् । हस्तिकचस्वरज्यौ ।
वरत्वच पु० वरा त्वचा यस्य । निम्बपत्रे ।

वरद् लि० वरं ददाति दा-क । अभीष्टदातरि, प्रसङ्गे च ।
तन्त्रिज्जुक्तके हस्तादिविन्ध्यारूपे छद्मभेदे न० 'अभयं
वरदश्चैव दक्षिणे' इति तन्त्रम् । कन्यायासु, अश्वगन्ध्यासु,
आदिदत्तभक्तायां, दुर्गायासु स्त्री० ।

वरदाचतुर्थी स्त्री० साधयुक्तवृत्त्यासु । तावधिकृत्य 'वृत्तार्थी-
वरदा नाम तस्यां गौरी लुपूजिते'ति स्मृतिः । [न०

वरफाल पु० वरं फलमस्य । नारिकेले पत्रे । कर्म० । अत्रे फले
वरसुखी स्त्री० वरं सुखं यस्याः ङीप् । रेणुकानामगन्धद्रव्ये ।

वरस् अव्य० इ-अस् । ईपदभीष्टे । [प्रतिस्वरायां कन्यायासु
वरस्वरा स्त्री० वरं वृत्तौ खच् । (चातुलिया) चक्रपथ्यासु ।

वरश्चि लि० वरा रश्चिख । श्रेष्ठप्रतिपत्ति । पाणिनिखूत
वाचिककारे कात्यायनसूत्रौ, विकसादित्यसभास्ये पञ्चिखत
भेदे च , [प्राप्तपरे लि० ।

वरलब्ध पु० वरः उत्कर्षः पुष्पेषु लब्धौ येन प्ररणि० । चम्पके
वरला स्त्री० वरटा+लृ० टस्य लः । हंसां (बोलता) कीटभेदे
च गौरा० ङीप् । हंसासु । [चक्रियासु ।

वरवर्णिनी स्त्री० वरः श्रेष्ठवर्णः प्रशंसादभ्यस्याः इति । उक्त-
वरवाङ्गीक न० कर्म० । कुङ्कुमे ।

वरा स्त्री० इ-अच् । हरितक्यामलकीवयस्यास्य फलविके ।
रेणुकानामगन्धद्रव्ये, शुद्ध्यासु, मेदायां, ज्ञात्वायासु,
विह्वे, पाठायासु, हरिद्रायासु ।

वराक पुं ह-पाकन् । शिवे । युक्ते नः । अहरे, शोचनीये च वि-
वराङ्ग नः कर्म० । मस्तके । त्रियते आश्रियते शुष्यते ह-अप्,
कर्म० । गृह्ये योनौ, गुडलचि च । ई० । गजे विष्णौ
कासदेवे च पुं । श्रेयवयवयुक्ते लि० । संज्ञायां कन् ।
गुडलचि (दारचिनि) न० हरिद्रायास् स्त्री० गौडीय ।

वराङ्गिन् पुं वराङ्गमख्यस्या इनि । अम्लवेतसे । श्रेयङ्गवनि लि०
वराट् पुं वरमल्पमटति अट-अण् । कपर्दे । जुद्धो वराट्
डीप् । जुद्धकपर्दे, स्त्रायै कन् । तत्रायै वराटकानां दशक-
द्वयं यदिति लोलावती अट-खुल् । प्रह्वगीजाधारे
कोपे, रज्जौ च पुं ।

वराटकरजस् पुं वराटके इव रजोऽल । नागकेशरे डजे
वराट् न० वरे ऋपैरद्यते अट-ल्युट् । राजादने (प्रियासाल)
वराट् पुं वरः आम् इव । कर्म० ।

वराटोह पुं वर आरोहो मध्यं यस्य । हस्तिनि । प्रशस्त-
नितम्बवत्यां स्त्रियां च स्त्री० ।

वराशि पुं वरमावरणमयुते अश-इन् । स्थूलवस्त्रे ।
वराखन न० वराय वरणीयायास्तते चिष्यते अस-ल्युट् ।
जवापुष्पे । कर्म० । उत्तमे आचने न० । वरं प्रतिमस्यति
अस-ल्यु । पिङ्गे, जारे पुं । वरान् श्रेष्ठानपि अस्यति
दूरीकरोति ल्यु । द्वारपाले पुं ।

वराशि पुं वरायावरणायास्तते अश-इन् । स्थूलवस्त्रे ।
वराह पुं वराय अमीषाय मुक्तादिलाभाय आहन्ति खनति
भूमिम् आ+हन्-ड । शूकरे यज्ञवराहाख्ये भगवतोऽव-
तारभेदे च । प्रव्रतभेदे, मुक्तके, शिशुमार, वाराहीकन्दे,
दीपभेदे च । [हृद्यभेदे ।

वराहकन्द पुं वराहस्य कं सुखं ददाति । स्वनामस्वाते
वराहकान्ता स्त्री० वराहाणां कान्ताऽमीषा । वराहकन्दे ।
वराहक्रान्ता स्त्री० वराहेण क्रान्तेव । लज्जाबुलतायास् ।
वराहिका स्त्री० वराहो भक्षकत्वेनाख्यस्याः ठन् । कपिकच्छास्
वराही स्त्री० वराहो भक्षकत्वेनाख्यस्या अच् गौरा० डीप् ।
भद्रहस्तायास् ।

वरिवस् न० ह-वरञ्चन् लि० इट् च । पूजने ।
वरिवसि(स्ति)त लि० वरिवः पूजनं करोति वयच्-त्त वा
यडोपः । पूजिते ।

वरिवस्या स्त्री० वरिवस्+कत्वर्थे क्यच् अ । पूजने शूद्रपाशात्
वदिङ् लि० अतिशयेन उरः इहन् वरादेशः । उरुत्तमे ।
तित्तिरिपिङ्गे पुं । आदित्यमन्त्राणां स्त्री० । [प्रत्याञ्च
वरी स्त्री० वरी शतावरी पूर्वपदलोपः । शतावर्षासु, सूर्य-

वरीयस् लि० अतिशयेन उरः अहः इवसु वरादेशः । उरुत्तमे
विष्कम्भादिपु मध्ये योगभेदे पुं ।

वरी(ली)वर्ण पुं वृध-वङ्-लुक् अच् ण् रस्य वा लः । वृषभे ।
वरुड पुं ह-उडन् । अन्त्यजजातिभेदे 'रजकसर्पकारश्च
नटोवरुड एव चेति स्मृतिः ।

वरुण पुं ह-उनन् । प्रथिमाशापतौ जलेषु खनामस्वाते,
देवभेदे, जले, सूर्ये च । [भवे मद्ये ।

वरुणात्मजा स्त्री० वरुणस्य जलस्यात्मजेव जन्यत्वात् । जल-
वरुणानी स्त्रीः वरुणस्य पत्नी डीप् आनुक् च । वरुणपत्न्याम्
वरुण्य न० ह-जयन् । तदुत्पाये वर्मसि । रथगुप्तिस्थाने
परप्रहाररकार्यमाहते स्थाने पुं ।

वरुथिनी स्त्री० वरुथोऽख्यस्याः इनि । सेनायास् ।

वरेण्य न० ह-एत्य । कुङ्कुमे । प्रधाने, प्रार्थनीये च लि० ।

वरोट् च० वराण्युटानि दलान्यस्य । सर्वकपुष्पे ।

वर्कर पुं वृक-अरन् । तरुणपथौ, मेघशावके, छागशाले च ।

वर्ग पुं वृज-वञ् । सजातीयसमूहे यथा चतुष्टयवर्गः पशुवर्गः ।

समानधर्मभिः प्राख्यप्राणिभिः कृते संघे च यथा कवर्गः च-
वर्गः । युन्वपरिच्छेदे यथा स्वर्गवर्गः पातालवर्गः अङ्गशास्त्रोक्ते
समानाङ्गद्वयस्य परस्परगुणने, यथा द्विकस्य सत्त्वादि,
लिकस्य रव, चतुष्कस्य षोडश, इत्यादि । "वर्गं मूलं पदं
कृतिमिति लोलावती । त्यागे च ।

वर्गमूल न० वर्गस्य समद्विघातात्मकजतेः मूलम् । अङ्गशास्त्र-
प्रसिद्धं समाङ्गद्वयेन चत्वारिंशद्वायाः वर्गमूलं घातसाधनं
तत् । यथा षोडशानां सत्त्वादि, नवानां त्वयः चतुर्णां
द्वौ इत्यादि ।

वर्गोत्तम पुं वर्गेषु पट्टं चेत्वादिषु उत्तमः नवांशः । 'वराचां
प्रथमे चांशे स्थिरायां पञ्चमे तथा द्वाताकानाञ्च नवमे
वर्गोत्तम इति स्मृत' इति ज्योतिषोक्ते विंशत्यकालक-
राशेर्नवांशभेदे । [विष्टायास् ।

वर्च दीप्तौ स्वा० स्वा० अक० सेट् । वर्चते अवर्चिष्ट । [कन्

वर्चस् न० वर्च-अङ्गन् । रूपे, युक्ते, तेजसि, विभावाञ्च, संशयां
वर्चस्विन् लि० वर्चस्+अख्यर्थे विणि । तेजस्विनि ।

वर्जन न० वृज-ल्युट् । त्यागे, मारणे, हिंसायां च ।

वर्ष स्तुतौ विसारे शुक्रादिवर्षकरणे उद्योगे दीपने च अद्-

चु० उभ० च० सेट् । वर्षापयति ते वर्षयति ते अववर्षत् व

वर्षा वर्षने चु० उभ० च० सेट् । वर्षयति ते अववर्षत् त ।

वर्षा न० वर्ष-वञ् । कुङ्कुमे । ब्राह्मणादिजातौ, शुक्रादिकृते,

भेदे, अकाराद्यचरे च पुं । करपादौ वञ् । वयसि,

गुणे, अङ्गरागे च । अर्थे, अतभेदे, विवेकगुणे च । भावे
चञ् । विवेकने, सुतो, गीतकने, चित्ते च ।
वर्त्तक न० वर्त्तयति वर्त्त-ल्युट् । हरिताले, अतुल्येणवोग्ये
पिष्टे हृष्टे वा चन्दनादौ इत्ये च । ह्रीन्वादी उ० स्त्री०
गण्डने न० । एकस्मैव स्त्रादेः प्रयान्तरव्याख्यानकूपे
पञ्चभेदे न० 'विष्ठाकृते हतयवर्त्तके' इति चित्ताजरा ।
वर्त्तकूपिका स्त्री० वर्त्तानामवराणां वेष्टनाय सुदुः कूपः
कूपी सेव कन् । नखाधारे । [चिलकरे ।
वर्त्तचारक उ० वर्त्तं गुणादिकृपं चारयति चर णिच्-लुङ् ।
वर्त्तज्येष्ठ उ० वर्त्तं ज्येष्ठः प्रथमसुतसत्तात् । अयजे, विमे ।
स्त्राये वया अथर्वणे लि० 'वर्त्तज्येष्ठ' वा नारीति स्त्रतिः
वर्त्तानि (स्त्री) स्त्री० वर्त्तानां वेष्टनसाधनं त्रुतिः । वेष्टन्याम्
स्त्राये कन् । अत्रैव ।
वर्त्त न० वर्त्तं ददाति दा-क । कालीवके गन्धद्रव्ये । वर्त्तप्रदे लि०
वर्त्तदानी स्त्री० वर्त्तं रूपं ददाति दा-लृच्-ङीप् । हरिद्रायाम्
वर्त्तदातरि लि० ।
वर्त्तदूत उ० वर्त्तं एव दूतो बल । कियो ।
वर्त्तधर्म उ० न० इत० । विगादीनामसाधारणे धर्मे वया विमल
वाजनाभ्यापनप्रतिपदादि, जलिवल प्रजापालनादि ।
वर्त्तसङ्कर उ० संकीर्णते सम्+कृ-अप् वर्त्ततः सङ्करः । विगा-
दिभ्यो वर्त्तभ्योऽनुजोभाप्रतिबोधाजते भूर्वाभिधितादौ
जातिभेदे 'जावते वर्त्तसङ्करः' इति गीता ।
वर्त्ता स्त्री० प्रगल्भार्थेऽन्यस्याः कङ्कुआदौ अच्-आठक्याम् ।
वर्त्ताङ्गा स्त्री० वर्त्ता अचराणि अङ्गानेऽनया अङ्ग-अच् ।
वेष्टन्याम् । [अकाराद्याधरे प्रत्यभेदे
वर्त्तात्मन् उ० वर्त्तं जाला स्वरूपं वस्त्र । अन्त्यात्मकाहिलकथे
वर्त्ताह उ० वर्त्तं सुतिसहति अर्ह-अच् । सहे । [न्याम्
वर्त्तिका स्त्री० वर्त्ता अचराणि वेष्टनेन वल्लस्याः ठन् । वेष्ट-
वर्त्तित लि० वर्त्त-क्त । सुते, जतवर्त्तने, रूपान्तरसाधादिते च
वर्त्तनी स्त्री० प्रगल्भार्थः अस्मत्स्याः इति ङीप् । हरिद्रायाम्
वर्त्तम् उ० वर्त्तं अस्मत्स्या इति । चिलकरे, वेष्टके प्रज्ञाकारिणि
च 'अवाह वर्त्ता विदितो जहेवर' इति कुमारः विगादि
जाते च 'वर्त्तनां हि वधो बलेति स्त्रतिः । [चुरे च
वर्त्तक उ० इत-ल्युट् । (भास्व) पञ्चभेदे । वर्त्तकात्मन अहस्य
वर्त्तन न० इत-ल्युट् । हसौ स्त्रिभौ । षिच्-भावे ल्युट् । स्त्रापने ।
षिच्-कारणे-ल्युट् । जीवगोपात्रे न० । तक्रुपीठे स्त्री०
ङीप् । ल्यु । इतिभति, वर्त्तस्थौ च लि० । गायत्रे उ० ।
वर्त्तनी स्त्री० वेष्टने प्रादायल । इत-षिच्-आधारे ल्युट् । पथि

वर्त्तमान उ० इत-मानच् । कानभेदे शब्दप्रयोगाधारे आरम्भा
परिसमाप्ते काले । तत्कालद्वौ लि० । [कीचभेदे
वर्त्तलोह न० वर्त्तते इत-षिच्-अच् कर्म० । आवर्त्तनवोग्ये
वर्त्ति (स्त्री) स्त्री० इत-रन् वा ङीप् । सेष्टे, नवनाडने, गाला-
तुलेपने, दीपदशावाञ्च ।
वर्त्तिक उ० इत-तिकन् । (पटेर) विहगभेदे । वर्त्तनि वर्त्तते
इत, अच् वर्त्तः तल साधुः हितो वा ठन् । भारे ।
वर्त्तिन् लि० इत, षिनि । वर्त्तनशीले ।
वर्त्तिष्ण लि० इत-इष्णुच् । वर्त्तनशीले । [काले । तदुत्तौ लि०
वर्त्तिष्यभाष्य उ० इत-गानच् लुट् । सहेति सट् । भविष्यत्-
वर्त्तुल लि० इत-उलच् । गोलाकारे प्रदर्शने । षट्त्रये न० । कथाव
भेदे उ० । तक्रुपीष्याम् स्त्री० । गजपिष्यस्याम् स्त्री० ङीप् ।
वर्त्तन् न० इत-मनिन् । पथि, आचारे, 'आ मनोर्वर्त्तनः इति
रघुः । नेलच्छदे च ।
वर्त्तनि स्त्री० इत-अनि सट् च । पथि ।
वर्त्तं केदने, प्रये च उ० उ० स० हेट् । वर्त्तयति ते अवर्त्तन् त ।
वर्त्तं उ० इध-अच् । ब्राह्मणम् (वाचनहाटि) चञ् । प्रये, केदे च
वर्त्तक उ० इध-एलुच् । ब्राह्मणवटी (वाचनहाटि) प्रये, केदे च
वर्त्तकि उ० इध-अच् क्व डि कर्म० । त्वटि (ह्वार) ।
वर्त्तकिन् उ० वर्त्तकः वर्त्तः इति । त्वटि (ह्वार) जातिभेदे
वर्त्तन न० इध-ल्युट् । केदने, प्रये च । इध-षिच्-ल्युट् ।
इङ्कारके लि० । 'करोति जितवर्त्त' इति भट्टिः ।
इव-ल्यु । इङ्गियुक्ते लि० । [घनालपालभेदे च (वदन्)
वर्त्तनी स्त्री० वर्त्ता तेऽनया इध-षिच्-ल्युट् । संजाल्प्याम्,
वर्त्तमान उ० इध-गानच् । एरस्यहणे । इङ्गियुक्ते लि० ।
घरावे (कृत्वाभेदे) विष्णो, धनिनां, षट्त्रये, देशभेदे,
नगरभेदे च । इङ्गियुक्ते लि० ।
वर्त्तापन न० वर्त्तं केदं करोति वर्त्त-षिच्-आप् च ततोभावे
ल्युट् । वाडीकेदनक्याङ्गे संस्कारभेदे ।
वर्त्तित न० इध-षिच्-क्त । केदिते, प्ररिते, प्रकृते च ।
वर्त्तिष्ण लि० इध-इष्णुच् । इङ्गियुक्ते ।
वर्त्तं न० इध-इन् । वर्त्तयि । वर्त्तरज्जौ स्त्री० ङीप् ।
वर्त्तं गतौ वधे च आधर० एक-हेट् । वर्त्तति अवर्त्तति ।
वर्त्तकसुतक उ० वर्त्तं इव कष्टकोऽस्मा । वर्त्तुदे ।
वर्त्तकपा स्त्री० वर्त्तं कथयि अच् । (वाचकपा) वक्त्रावाच
वर्त्तन् न० इ-मनिन् । कवचे सजाहे । जलिवोपायौ उ० ।
वर्त्तहर उ० वर्त्तं हरति हृ-अच् । वजाहृधारवोन्ने
अवस्थाभेदे तद्वत् ।

वर्षि त वि० वर्षं करोति षिच्-त्त । कृतमन्त्राहे, उद्युक्ते च ।
वर्ष्य लि० ड-यत् । प्रधाने, ऋषे च । कामदेवे पु० पीताम्बरायां
कन्यायां, कामाक्ष्या च स्त्री० । [सिचिकाभेदे ।

वर्ष्या स्त्री० वरिति वषति शब्दायते अच् । (भयभये)
वर्ष(र्व)र न० वर्ष(र्व)-अरच् । हिङ्गवे, पीतचन्दने, गन्धरसे च ।

पाशरे, मूर्खे च लि० 'शत्वमिच्छन्ति वर्षरा' इत्यङ्गटः ।

केशभेदे (वाउरी) देशभेदे कर्णाजके । (कालतुलसी) छन्दे

च पु० । संज्ञायां कन् । चन्दनभेदे, शाकभेदे च पु० पुष्पभेदे,

शचिकाभेदे च स्त्री० (वावुर) छन्दे स्त्री० टाप् ङीप् वा ।

वर्षा(र्वी) स्त्री० वर्ष(र्व) अच् । (वावुर) छन्दे भेदे ।

वर्षुर पु० वर्ष-उरच् । (वावरा) छन्दे भेदे ।

वर्ष पु० न० छ-अच् । छटौ जम्बुद्वीपार्थभेदे जम्बुद्वीपे च ।

कर्त्तरि अच् । मेघे, वादग्रभासात्मके कावे च । प्रभवादिषु

षट्पितृव्येषु पु० ।

वर्षकेतु पु० वर्षस्य केतुरिव । रक्तपुनर्नवायाम् ।

वर्षपर्ज्वत् पु० वर्षाणां चिह्नभूतः स्त्रीमाभूतो वा पर्ज्वत् ।

'हिमवान् हेमन्तशब्द निषधो मेघरेव च । चैतः कर्णौ च

शङ्खौ च सप्तैते वर्षपर्ज्वता' इत्युक्तेषु पर्ज्वतेषु ।

वर्षपाकिन् पु० वर्षेण पाकोऽस्यस्य इति । आप्लातकछन्दे ।

तस्य हि सक्तोऽज्ञमात् प्रायेण वसुराननरं फलपाकः ।

वर्षपुष्पा स्त्री० वर्षकावे पुष्पसस्याः । सहदेवीलतायाम् ।

वर्षप्रिय पु० वर्षं प्रियोऽस्य । चातकपक्षिणि ।

वर्षवर पु० वर्षं रेतोवर्षणं दणोति आदणोति छ-अच् ।

'ये त्वत्पत्न्याः प्रथममात्मीयाः स्त्रीस्वभाविनः । जात्या न

डटाः कार्येषु ते वै वर्षवराः स्मृता' इत्युक्तलक्षणे राज्ञामनः

पुररजके षण्डे (खोजा) । 'नष्टं वर्षवरैरिति रत्नावली ।

वर्षटङ्गि पु० वर्षस्य छद्मरधिकता यस्मिन् । जन्मतिथौ, तद्दिन-

कर्मण्ये पूजादौ च । 'युगाद्या वर्षटङ्गि' इति स्मृतिः ।

वर्षा स्त्री० न० व० । वर्षन्ति मेघा आल । आश्वभाद्रात्मके

मासद्वये स्मृतौ 'वर्षातु च सप्तम्य च' इति स्मृतिः ।

वर्षाङ्गी स्त्री० वर्षाणाम् अङ्गसस्याः । पुनर्नवायाम् । [वर्षावसानौ

वर्षापगम पु० वर्षाणामपगमो यत् । शरत्काले इत० ।

वर्षाभव पु० वर्षाणामवति भू-अच् । रक्तपुनर्नवायाम् ।

वर्षाभू पु० वर्षाणामवति भू-क्तिप् । भेके, इन्द्रगोमे, महीलता

याम् । पुनर्नवायां, मेघाङ्ग स्त्री० । वर्षाभवमात्रे लि० ।

शब्दां पुनर्नवायाम् स्त्री० ङीप् ।

वर्षासद पु० वर्षाणाम् सादयति सद-अच् । अयूरे ।

वर्षिष्ठ लि० अतिशयेन दृढः इत्यु० वर्षादेशः । अतिशयदृढे

वर्षायस् लि० अतिशयेन दृढः । दृढ+इयच् वर्षादेशः ।

अतिदृढे स्त्रियां ङीप् ।

वर्षुक लि० छ-उकञ् । वर्षणपीले ।

वर्षाप्रल पु० वर्षस्य छन्देऽपलः प्रलर इव । करकेषु । (शिल)

वर्षान् न० छ-सञिन् । देहे ।

वर्ह वधे सकन्दोऽग्नौ अक्त० च० उभ० सेट् । वर्हवति-ते अववर्हन्त त

वर्ह उक्तर्णे स्वा० आ० सक० सेट् । वर्हते अवर्हिट । [वस्त्रे च ।

वर्ह न० वर्ह-अच् । अयूरपिच्छे, अन्ध्रपथे छन्दे, अन्नौ, दीप्ता,

वर्हि(र्हिः)कुसुम न० वर्हिरिव कुसुमस्य छ० ललोपः ।

अन्ध्रपथे । वर्हिः कुमादयोऽप्यल ।

वर्हिःपुष्प न० वर्हिः वज्रिवि पुष्पस्य । अन्ध्रपथे ।

वर्हिःशुष्मन् पु० वर्हिःकुशः शुष्म वलस्य । वल्लौ कुशेन हि

वज्रिह्वीयते ।

[वलम् । लोचने ।

वर्हि(र्हिः)छ न० वर्हिरिव तिष्ठति स्था-क वा भिद्यमानोऽपः

वर्हिण्य पु० वर्हमस्यस्य इति । अयूरे । इति । 'वर्हिण्यस्यल

वर्हिज्योतिस् पु० वर्हिषा कुशेन ज्योतिरस्य । वल्लौ ।

वर्हिर्मुख पु० वर्हिर्वज्रिर्मुखं यस्य । देवे तद्धारय हि देवा

हविरन्नन्ति ।

वर्हिषट् पु० व० व० वर्हिषि विप्रवाणिष्वेऽग्नौ अदन्ति वर्हिस्

अद-क्तिप् छ० । पितृगणभेदे 'अग्निष्वन्ता वर्हिषट् अज्ञपा

आज्यपाक्षे' इति स्मृतिः । [वल्लौ

वर्हिष्केष पु० वर्ह-दीप्तौ इत्यु० वर्हिः दीप्तिमान् केषो यस्य ।

वर्हिस् स्त्री० छन्दे इत्यु० नि० नलोपः । वल्लौ 'वर्हिषि रजतं

न देय'मिति स्मृतिः । अन्ध्रपथे, चिलके च (चित्ते) कुशे पु०

न० 'वर्हिदेवसदन'मिति स्मृतिः वर्ह-इत्यु० । दीप्तिवृत्ते लि०

वल संवरणे स्वा० आ० सक० सेट् वा घटा० । वलते अवलिट्

वल न० वल्लतेऽनेन वल-क सैत्ये, वलशब्दार्थे च ।

वलच्च पु० वल-क्तिप् अल-अच् कर्म० । भवले वर्षे तद्वति लि०

वलभि(भी) स्त्री० वल्लते आच्छाद्यते वल-अभि वा ङीप् ।

वडभीशब्दार्थे गोपालसाम् ।

वलय पु० न० वल-अयन् । हस्तपादकटादौ । उत्तरपदस्यः

तदाकारवेष्टने यथा भूवलदम् । वेष्टनभूमौ, गोले च ।

वलथित लि० वलथयति आचरितम् वलथ-क्ति-त्त । वेष्टिते ।

वला स्त्री० वल-अच् । (वेद्यानां) ओषधिभेदे ।

वलाक पु० स्त्री० वल-आकन् । वकपक्षिणि स्त्रियां टाप् ।

वलाहक पु० वारि वहति छ० । वलाहकशब्दस्यार्थे वेद्यादौ

वलिर लि० वल-अच् वलं संवरणमस्य इत्यु० । केकरे ।

वलिश न० वलिना उपहारद्रव्येण श्रुति मन्त्रानामुपहिशब्दार्थे

वल्कीक न० वल्कते संश्रियतेऽनेन ईकत् । ववीकशब्दार्थे पठले
वल्नू न० वल् देहीत्यापनमस्यस्य जनन् । वलविशिष्टे ।
वल्कन भाषणे चु० उ० अ० सेट् । वल्कयति ते अववल्कत् ।
वल्क न० वल-संवरणे कल् कस्य नेत्वम् । टवादीनां त्वचि,
वल्कले, मत्स्यानां त्वचि युक्ते (आ० इ०) खण्डे च ।

वल्कतश्च पु० वल्काय तसः । पट्टिकालोभे, युवाकडवे च ।
वल्कद्रुम पु० वल्कप्रधानोद्भूतः । भूर्जपत्रवृक्षे ।
वल्कल न० वल-कलन् कस्य नेत्वम् । त्वचे । (दा० रचिनि) वृक्ष
त्वचि (छात्र) पु० न० ।

वल्कलोभ पु० वल्कभनो लोभः । पट्टिकालोभे ।
वल्ग गतौ भुतगतौ च आ० पर० सक० सेट् । वल्गति अवलोत्
वल्गा स्त्री० वल्ग-अ । (लागास) अश्वसखस्ये रज्जुभेदे ।
वल्गित न० वल्ग-क्त । अश्वस्य गतिभेदे, गमने, वृद्धभाषणे च ।
वल्ग पु० वल् संवरणे उ०-युक् च । छागे । मनोहरे लि० ।

संशयां कन् । चन्दने, वने, पण्ये च न० । चारुणि सुन्दरे च लि०
वल्गु पत्त पु० वल्गूनि पत्त्राणि यस्य । वनस्पदे ।
वल्भ भन्तये आ० आत्म० सक० सेट् । वल्भते अवल्भिट् ।
वल्भिकि पु० वल्-इकि सट् च । } कोटविशेषकते षट्त्तिका
वल्भिकी पु० वल्-इकि सट् च । } रूपे (उयेर डिपि ।
वल्गु (वल्गु) लु छेदने पवित्ताकरणे च अट् । चुरा० उभ० सक०
सेट् । वल्गु (वल्गु) लयति-ते अववल्गु (वल्गु) लत् त ।

वल्गु संवरणे आ० आ० सक० सेट् । वल्गते अवल्गिट् ।
वल्गु पु० वल्ग-जम् । युज्ज्वलपरिमाण्ये 'वल्गुस्तिगुज्ज' इति लीला०
वल्गुकी स्त्री० वल्गु-कुन् गौ० डीप् । वीणायास् सङ्गकोटवे च ।
वल्गुभ पु० वल्ग-अभच् । दयिते, अश्वले, उत्तमावे च ।
वल्गुभपाल पु० वल्गुभं पालयति पाल-अण् । अश्वपात्रे ।
वल्गुर न० वल्गु-अरन् । कृष्णायुधणि, गह्वरे, कुञ्जे च ।
वल्गुरि (री) स्त्री० वल्गु-अरिन् वा डीप् । मज्जयां, मेधिकायां च
वल्गुव पु० वल्गु-अवत् तं वाति वा-क् । गोपे, प्राचके, भीमसेने च
वल्गि (स्त्री) स्त्री० वल्गु-इन् वा डीप् । लतायास् पृथिव्याञ्च
दीर्घान्तस्तु । अजमोदायां, कैवर्त्तिकायास्, चव्ये च ।

वल्गीज न० वल्गुयां जायते जन-ड । सरिचे ।
वल्गीदूर्वा स्त्री० वल्गीरूपा दूर्वा । मालादूर्वायाम् ।
वल्गीवदरी स्त्री० वल्गीरूपा बदरी । भूभिषदयांस् ।
वल्गीमुद्ग पु० वल्गीप्रधानः सुद्गः । वनसुद्गे (सुगानि)
वल्गीवृक्ष उ० वल्गीव दीर्घो वृक्षः । सालवृक्षे ।
वल्गुर न० वल्गु-उरन् । कुञ्जे, मज्जयां, चेत्ये, निर्जनस्थाने
शास्त्रे, गह्वरे च ।

वल्गु, लि० वल्गु-अरन् । आतपादिना शुष्कभावे, मृदकरभावे,
वनजले, वाहने, उपरभूमौ च ।
वल्गुग्रा स्त्री० वल्गु-यत् । धात्रीवृक्षे ।
वल्गुज पु० वलते भुवं वेदयति वल-क्लिप् तादृशः सन् वजति
गच्छति वज-अच् । उलपे वृक्षभेदे । (वावुड) वृक्षभेदे स्त्री०
वल्गु दीर्घौ चु० उ० अ० सेट् । वल्गुहयति ते अववल्गुहत्-त ।
वल्गु उक्तये आ० आ० अ० सेट् । वल्गुहते अववल्गुहिट् ।
वल्गु पु० वा-ड प्रकारे हित्वम् । ज्योतिषोक्ते तिथ्यङ्गीकृतके प्रथमे
करणे । [अवशीत् ।

वल्गु स्पृहायास् अदा० पर० सक० सेट् स्वपा० । वल्गु अवशीत्
वल्गु पु० न० वल्ग-अच् । आयत्तत्वे, प्रभुत्वे च आयत्ते लि० ।
वल्गुवद् लि० वल्गु वल्गुरं मधुरं, वल्गुहृमिति वा वदति वल्-
अच् सुम् च । प्रियवाक्यवादिनि, मधुरवादिनि, 'तवः हं
वल्गु' इति वादिनि च ।

वल्गुक्रिया स्त्री० वल्गुस्य क्रिया करणम् क-श् । वल्गुकरणे ।
वल्गुग लि० वल्गु गच्छति गम-ड । वल्गुभूते ।
वल्गुवर्त्तिन् लि० वल्गु वल्गुते वृत्-णिनि । वल्गुभूते ।
वल्गु (सा) स्त्री० वल्गु- (वल्गु) अल् । वल्गुयां योषायां, कथायां,
कारिण्यां, स्त्रीगव्याञ्च । [स्त्री० ।
वल्गुकि लि० वल्गुऽस्यस्य ठन् । मूल्ये आयत्ते च अयुक्चन्दने,
वल्गुत्व न० वल्गुनो भावः त्व । स्वातन्त्र्ये, ईश्वरस्य ऐश्वर्य-
भेदे च । तल् । वल्गुताऽथत्व स्त्री० ।

वल्गु लि० वल्गुऽस्यस्य इनि । जितेन्द्रिये, खापीने, स्वतन्त्रे च
वल्गुर न० वल्गु-इरन् । सासुद्रलवणे गजपिप्पल्यास्, चव्ये च । पु०
वल्गु (शि) उ पु० अतिशयेन वल्गु-इरन् इनेर्लुक् पु० वा शस्य सः ।
अतिशयजितेन्द्रियतायुक्ते सुनिभेदे ।

वल्गुकरणं न० अवल्गुः वल्गुः क्रियतेऽनेन वल्गु-क्लि-क्-ल्युट् ।
तन्वायुक्ते वल्गुतासम्पादके मथिसन्वादौ ।

वल्गुर पु० वल्गु-इरन् । गजपिप्पल्यास् ।
वल्गु न० वल्गु-यत् । लवङ्गे । आयत्ते लि० ।
वल्गु वल्गु आ० पर० सक० सेट् । वल्गुति अववल्गुति अववल्गुत् ।
वल्गु अश्व-वल्गु-डपटि । देवोद्देशकवृक्षपात्रे ।
वल्गुकार पु० वल्गु-क-वल्गु । देवोद्देशकस्याग्ररूपे यज्ञे ।
वल्गुकृत लि० वल्गु इति कृत-क्-क्त । ऊते ।
वल्गु गतौ आ० आ० सक० सेट् । वल्गुते । अवल्गुति ।
वल्गुय पु० वल्गु-अयन् । एकहायने वल्गु ।
वल्गुयशी स्त्री० वल्गुयनेकहायनवल्गु नयति स्वानानरं
नी-ड गौ० डीप् यात्वम् । चिरप्रसूतायां गवि ।

वस्त्वविणी स्त्री० वस्त्वय एकहायनो वस्त्वोऽस्त्वया इति ।

चिरप्रसूतायां गवि ।

[अवीवसत् त

वसु वसन्तायां अक० वधे सक० चु० उ० भ० सेट् । वासयति ते

वसु स्तब्धे दिवा० पर० सक० सेट् । वसति अवसत् अवासीत् ।

क्ता वेट् ।

वसु निवासि स्वा० पर० सक० अनिट् यजा० । वसति अवासीत्

वसु आच्छादने अदा० आ० सक० सेट् यजा० । वस्ते अवसिट् ।

वसु वासने अद० चु० उ० भ० सक० सेट् । वसयति वे अववसत् त ।

वसति(ती) स्त्री० वस-यति वा डीप् । वासे यासित्यास्,

‘वसतीरुषित्वे’ति रघुः, निवैतने, स्थाने च ।

वसुन न० वस-ल्युट् । वस्ते, छादने, निवासि, वस्तभूषणे च

वसन्त उ० वस-भा । मधुसाधवात्मके षट्भेदे, रागभेदे च ।

वसन्तक उ० वसन्ते कायति कै-क । श्वोनाकट्टे ।

वसन्तकुसुमाकर उ० प्रमेहरोगनाशके औषधभेदे ।

वसन्तजा स्त्री० वसन्ते जायते जन-ड । साधवीलतायास् ।

वसन्ततिलक न० चतुर्दशचरपादके छन्दोभेदे ।

वसन्तदूत उ० वसन्तस्य दूत इव । कोकिले, आनन्दछे, पञ्च-

सखरे च । साधवीलतायास्, पाटलीछे, गणिकारि-

कायाश्च स्त्री० ङीप् ।

वसन्तदु उ० वसन्तस्य प्रधानः दुः । आम्बुछे । वसन्तद्वयादबोध्यत

वसन्तसख उ० वसन्तस्य सखा अच० सभा० । कामभेदे ।

वसा स्त्री० वस-अङ् । सांजजाते, देहस्ये, धातुभेदे मेदधि,

सांजरोहिण्यां लतायाश्च ।

वसु न० वस-उ । धने, रत्ने, दृष्टौषधे, श्यामे, खर्चे, जले च ।

वकटछे, सूर्ये, वज्रौ, रश्मौ, गणदेवताभेदे, अटसद्वायाश्च

उ० । मधुरे, शुक्ले च लिः । दीप्तौ, दृष्टौषधौ च स्त्री० ।

वसुदेवाताके धनिष्ठानजले उ० ।

वसुक उ० वसु इव कायति कै-क । अकटछे वकटछे च ।

वसुच्छिद्रा स्त्री० वसुसङ्घातानि छिद्राण्यस्याः । महानेदावास्

वसुदेव उ० वसुना दीव्यति दिव-अङ् । श्रीकृष्णजनके यादवे

चत्वियभेदे । [छितादबोध्यत ।

वसुदेवभू उ० वसुदेवात् भवति भू-किप् । श्रीकृष्णे वसुदेव-

वसुधा स्त्री० वसुनि धीयन्तेऽस्यां भा-क । प्रथिव्यास् ।

वसुधारा स्त्री० वसोवेदिराजस्य प्रियायां धारा वतादिस्व-

हनतिः । साङ्गल्येपु चेदिराजवस्त्रदेयेन दीयमानायां

वतादिधारायास् ।

वसुन्मरा स्त्री० वसुनि धारयति घृ-अङ् सस् च । प्रथिव्यास्

वसुमती स्त्री० वसुनि सन्त्यस्यां कटप् । प्रथिव्यास् ।

वसुहट्ट उ० वस्त्रनां हट्ट इव । वकटछे । [अववसत् त

वस्तु वधे गतौ च सक० याचने द्वि० चु० उ० भ० सेट् । वसयति ते

वस्तु उ० वस्त्यते वध्यते वस्त-भञ्ज । छागे ।

वस्तुके न० वस्त इव कायति कै-क । कतिमलवधे ।

वस्तुकर्षा उ० वस्तस्य कर्ष इव पन्चमस्य । सालछे ।

वस्तुगन्धा स्त्री० वस्तस्यैव गन्धोऽस्याः । अजगन्धायास् ।

वस्तुभेदा स्त्री० वस्तस्यैव भेदो यस्याः । अजभेदायास् ।

वस्ति उ० वस्ते आट्टयति सूत्रस्य वस-तिच् । नाभेरधोभागे सूत्रा

धारे स्थाने, वासे च वसनदशायां स्त्री० न० व० । [अन्यछे ।

वस्तिकर्माढ्य उ० वस्तिकर्मणा तच्छोधनयापारेणाढाः ।

वस्तिमल न० दूत० । मूत्रे ।

वस्तु न० वस-तृन् । द्रव्ये । प्रदार्थे, सत्यप्रदार्थे च ।

वस्तुका न० वस्तु+इवार्थे कन् । वास्तुके शाकभेदे, चेतकलीशाके च

वस्त्य न० वस्ती चाधु यत् । गृहे ।

वस्तु न० वस-जृन् । परिधानाद्युपयुक्ते कार्पासादौ वसने ।

वस्तुकुट्टिम न० वस्तुनिर्मितं कुट्टिमं यत् । वस्तुगृहे (तास) ।

वस्तुगृह न० वस्तुनिर्मितं गृहस्य शाक० । (तास) वस्त-

निर्मितं गृहे ।

वस्तुग्रन्थि उ० दृव० नीय्यास् । [विकायास् ।

वस्तुपुत्रिका स्त्री० वस्तुनिर्मिता पुत्रिका । वस्तुनिर्मितपुत्र

वस्तभूषणा स्त्री० वस्तस्य भूषणं यस्याः उ० । मञ्जिण्यास् ।

साकर्ण्यछे उ० ।

वस्तुरञ्जन उ० वस्तं रञ्जयति रन्ज-णिच्-ल्यु । कुचस्ये ।

वस्तु न० वस-जृन् । वेतने, द्रव्ये च । धने, त्वचि, स्तब्धौ च सूत्रे उ०

वस्तुसा स्त्री० वस्त्यति गो-क । क्षायौ ।

वस्तौकसारा स्त्री० वस्तुनामौकस्य सारो यत् । इन्द्रनगर्यास्

इन्द्रनद्यां, कुबेरपुर्याश्च ।

वह दीप्तौ चु० उ० अक० सेट् इदित् । वहयति ते अवहिट् ।

वह प्रापये स्वा० उ० ङिक० वजा० अनिट् । वहति ते अवा-

चीत् उवाह ।

[पथि, गदे च ।

वह उ० उह्यतेऽनेन वह-अच् । दृपस्तम्भदेशे, घोटके, बाह्यौ,

वहल उ० वह-अलन् । पोते, दृष्टे लि० ।

वहलगन्ध न० वहलो दृष्टो गन्धो यस्य । शम्बरचन्दने ।

वहलचक्षुस् उ० वहलानि चक्षुषीव उपप्राण्यस्य । जेषश्चक्ष्वां

(गाढरथिक्का) ।

वहलत्वच उ० वहला कठिना त्वचा यस्य । वेतलोमे ।

वहला स्त्री० वहलानि उपप्रादीनि सन्त्यस्य कर्ष आद्याच् ।

शतप्रायास् स्तूयैवायाश्च ।

वहित न० वह-इत् । मोते जलयाने । स्तार्थे कन् । अलैषार्थे
वहिरङ्ग न० वहिः प्रकृतेर्वाह्यमङ्गं यस्य । व्याकरणेन प्रत्यया
दिनिमित्तके प्रत्ययरावयवादिकार्ये ।

वहिरिन्द्रिय न० वहिर्देहाद्वा यस्य पदार्थस्य पाहकमिन्द्रि-
यम् । शब्दादिवाह्यविषयपाहकेषु श्रोत्रादिषु ।

वहिर्युख लि० वहिः बाह्यविषये सुखं प्रवयता यस्य । बाह्य-
विषयासक्तमनसो विषयासक्ते जने, विरुद्धे च ।

वहिस्र अय्य० वह-इच्छत् । बाह्ये । [विभीतकटके ।

वहैडक पु० वह-अच् वहः एडुक इव डहत् काण्डे । यस्य ।

वह्नि पु० वह-नि । अग्नौ, चित्रकटके, भस्मातके, निख्वेके
तन्मोक्षे रकारे च । 'वगीष्टं वह्निर्वस्य'मिति खानाकोलम् ।

वह्निकरी स्त्री० वह्निं देहस्यवह्निं करोति उद्दीपयति कट-
ङ्गी । धातो ढके (धा०कृत्) वङ्गप्रदीपके लि० ।

वह्निकाष्ठ न० वङ्गे दीहादाहानुक्कलं काष्ठम् । दाहायुषणि ।

वह्निगन्ध पु० वङ्गौ दाहकावे गन्धो यस्य । यक्ष्मूषे (धुना)

वह्निगर्भ पु० वह्निगर्भे यस्य । वङ्गे, शमोढके स्त्री० ।

वह्निज्वाला स्त्री० वङ्गेज्वालेव पीडाकारकत्वात् । धातकीढके

वह्निदीपक पु० वह्निं देहस्यवह्निं सेवनाद्दीपयति दीप-णिच्
सुत्तु वह्निरिव दीपयति दीप-सुत्तु वा । कुक्ष्ये अग्न्यु-
द्दीपके लि० अजमोदावाम् स्त्री० ।

वह्निनी स्त्री० वह्निं नयति नी-ङ् गौ०ङ्गी । जटाभांस्याम्

वह्निपुष्प स्त्री० वह्निरिव तापकं पुष्पं यस्य । धातकीढके ।

वह्निभोग्य न० इत् । ढते । [गणिकारीढके ।

वह्निमय पु० वङ्गे वह्निजननाय मय्यतेऽसौ मय-वञ् ।

वह्निमित्त पु० वह्निमित्तं यस्य । वायौ इत् । तत्रैव न०

वह्निरेतस् पु० वह्निं निमित्तं रेतो येन । शिवे । वङ्गौ हि

निमित्तात् पितृवीर्यात् गङ्गादिमन्त्रमेण कर्त्तुं शक्योत्पत्तिः

वह्निलोहक न० वङ्गेः प्रियं लोहं धातुः स्तार्थे कन् । कांसे

वह्निवधू स्त्री० इत् । अग्निभाष्यायां स्नाहावायु, तदा-
त्मके मन्त्रे च । वह्निजायादयोऽप्यत्र ।

वह्निवर्ण न० वङ्गेरिव वर्णोऽस्य । रक्तोत्पले ।

वह्निवृक्ष पु० वङ्गेवृक्ष उद्दीपकत्वात् । सर्जरेके, (धुना)

वह्निवीज न० वङ्गेदेहस्यवङ्गेवीजमिव उद्दीपकत्वात् ।

जीरके, वह्निदेवताके तन्मोक्षे रकारे च ।

वह्निशिल्प न० वङ्गेरिव रक्ता पिशाटस्य । कुक्ष्ये । फलि-

न्यां, धातक्याञ्च स्त्री० ।

वह्निशय पु० इत् । वायौ । देहस्यवङ्गेऽदीपके जीरके ।

वह्य न० वह-यत् । शकटे, बाह्यगमले च ।

वा छत्राग्नौ अयः गतौ सेवने च सक० चुरा० उभ० सेट् ।
वापयति ते स्वीयपत् त ।

वा गसने हिंसने च अदा०पर० सक०अनिट् । वाति अवासीत् ।

वा अय्य० वा-का । विकल्पे, सादृश्ये, व्यवधारणे, सङ्क्षेपे,
वितर्के, पादपुराणे च ।

वांशिक पु० वंशो तद्वादनं शिल्पमस्य ठक् । वंशीवादनशीले
वांशी स्त्री० वंशे भवः अण् ङीप् । वंशरोचनावाम् ।

वाक पु० वच-वञ् । वचने 'नमोवाकं प्रशास्यते' इत्युत्तरचरि
तस् पच्यभेदे च 'वाकोवाक्ये तद्वासेत्यादि' कान्दोऽयम् ।

वकसेदम् अण् । वकस्यन्मिति लि० ।

वाकुची स्त्री० वाति क्षिप् वाः कुच-कुक्षौ च नौ०ङीप् कर्क० ।
(हाकुच) औषधिभेदे । [वचनयुक्ते ।

वाक्पति पु० इत् । ढहस्यतौ, वाचः पतिरिव । निर्दोषोद्धत

वाक्पथ पु० वाचः पन्थाः विषयः अच् सभा० । वाक्यविषये

वाक्पाक्य न० वाचा प्राक्यम् । 'देशजातिकुलादीनामा
क्रोशेन्यङ्गसंयुतम् । यद्वचः प्रतिकृताद्यं वक्पाक्यं तदु-
च्यते' इत्युक्तलक्षणे अष्टादशविवादान्तर्गते विवादभेदे ।

वाक्य न० वच-यत् चक्ष कः । 'वाक्यं स्यादोग्यताकाङ्क्षासत्ति
युक्तः पदोच्चय' इत्युक्ते स्तार्थबोधसमाप्ते पदसंज्ञावे ।

वाच स्पृहावां स्वा०पर० सक०सेट् इदित् । वाङ्मति अवाङ्मोत्

वागीश पु० वाचाभ्योः । ढहस्यतौ 'वागीशादाः क्षमनस इति
न्यायमाला । सरस्वत्यां स्त्री० 'वागीशा हृदये यस्ये'ति
श्रीधरः ।

वागीश्वर पु० इत् । ढहस्यतौ शुरौ च तत्पत्न्यां सरस्वत्यां स्त्री०

ङीप् 'वागीश्वरौ स्तस्मातां फुल्लेन्द्रीवरलोचनाम् । वागी-
श्वरेण संयुक्ता'मिति तन्मम् ।

वागुजी स्त्री० वाचां युज्यते ध्वन्यते गुज-क गौरा० ङीप् ।
सोमराज्याम् । [पायादौ ।

वागुरा स्त्री० वा-हिंसने उर गन् च । स्तग्यायं स्तगवत्स्व-न-

वागुराट्ति पु० वागुरा स्तगवत्स्वपाशादिवरे ढत्तिर्जी-
विका यस्य । व्याधे । [व्याधे

वागुरिक पु० वागुरा प्रहरणं यस्य वागुरवाचरति वा ठक् ।

वाग्दुस्वर पु० इत् । वाक्यस्तेन वङ्गलवाक्ये च ।

वाग्दुष्ट पु० वाचो वागिन्द्रियस्य दुष्टः संयमनम् । नित-
भाषणे वाक्यसंयमे च । [नितसङ्कस्यायां कन्यायाम्

वाग्दत्ता स्त्री० वाचा दत्ता । विविधा वाक्यकालेषु दातृ

वाग्दुष्ट लि० वाचा दुर्वचनेन दुष्टः । शुद्धिं वस्तुन्यशुद्धक
तया कथनेन दूषिते । 'वाग्दुष्टं भावदुष्टं च वर्जयेदितिपुतिः

वाग्देवता स्त्री० वावां देवता । शरत्कालां 'वाग्देवता
चरितचलितचिन्तसद्ये'ति जयदेवः । वाग्देव्यादयोऽप्यल ।
वाग्मिन् लि० वाच्+अस्यर्थे ग्मिणि चस्य कः तस्य लोपः ।
प्रशस्तवाक्यवक्तारि । दृहस्तौ पु० ।

वाग्द्यत लि० वाचि वागिन्द्रियव्यापारोयतो येन । कौने 'वा-
स्यतस्त्रिसवनं चरेदिति' स्मृतिः ।

वाङ्मय लि० वाक्स्वरूपम् अयदृचस्य कः । वाक्स्वरूपे शास्त्रे
वाङ्मयी स्त्री० 'हिमाद्रेस्तुङ्गशिखरात् प्रोद्भूता वाङ्मयी
नदीत्युक्ते नदीभेदे । वाच मिथिलादेशसन्नजडतया वदति
वाचंयस लि० वाचां यच्छति वाचा+यस-स्य सन् ह्रस्वश्च ।
सितभाषिणि । सौनावलम्बिनि सनौ पु० ।

वाचक पु० वक्ति अभिधादस्या बोधयति ख्युल् । 'वाचात्
सङ्कृतं योऽर्थमभिधत्ते स वाचक' इत्युक्ते शब्दभेदे ।
कथके लि० । वाचयति वच-णिच्-ख्युल् । पुराणपदिपाठके
लि० 'वाचकः पूजितो येनेति' पुराणम् ।

वाचन न० वच-णिच्-स्त्वर्थे वा णिच्-ख्युल् । पठने कथने च
युच् । पठने स्त्री० । [प्रापादौ ।

वाचनिक लि० वचनेन निर्दत्तश्ठक् । वाक्य निष्पादिते
वाचस्पति पु० इत० अलुक् समा० । दृहस्तौ ।

वाच्(वा) स्त्री० उच्यतेऽस्मी अनया वा वच-क्तिप्-णि० वा
टाप् । वाक्ये, वागिन्द्रे च ।

वाचाट लि० वाक्+कुत्सायां वाङ्मयेऽन्त्यर्थे आटच् भलात्
न कः । कुत्सितवङ्गभाषिणि । आटच् । वाचालोऽप्यल ।

वाचिक लि० वाचा कृतम् वाच्+ठक् भलात् न कः । वाक्य-
निष्पादिते प्रापादौ । [वाक्य नैर्भल्ये च ।

वाचोयुक्ति स्त्री० इत० अलुक् स० । वाचादयितयुक्तौ
वाच्य न० वच-भावे यत् न कः । दूषणे प्रतिपादने, कथने च ।

कर्माणि यत् । दूष्ये, प्रतिपादये, अभिधया बोधार्थे च ।
वाक् कासे स्था० पर० सक० सेट् इदित् । वाग्यति अवाग्यीत् ।

वाज न० वज-घञ् । अस्त्रे, घते, जले, यज्ञे च । शरपक्षे, वेगे च पु०
वाजपेय पु० न० वायमन् इतं वा पेयमन् । यागभेदे ।

वाजपेयिन् पु० वाजपेय+अस्यर्थे इनि । वाजपेययागकर्त्तरि
उपचारात् तदर्थे च ।

वाजसनेयिन् पु० वाजसनेयः अध्येयत्वेनाप्यस्य इनि । अजुर्वेद
शास्त्रभेदाध्यायिनि विप्रादौ । तडक्तीत्या कर्माहं श्रद्धे
च 'श्रद्धा वाजसनेयिनः' इति स्मृतिः । [कन् तलैव ।

वाजिदन्त पु० वाजिनां दन्त इव पुष्पमस्य । वाचके । स्वार्थे
वाजिन् पु० वाजः वेगः पक्षौ वा अस्यस्य इनि । धोटके, वाक्ये,

वाचके च वेगवति लि० । स्त्रियां ङीप् । सा च अश्वगन्धायाम्
वाजिन न० वाजिभ्योदेयस्य अश्व । आभिधानिः स्त्रियजले
'तप्ते पयसि दधानयति सा वैश्वदेव्यानि वा वाजिभ्यो
वाजिनमि'ति श्रुतिः ।

वाजिष्ठ पु० वाजिन इव घटमस्य । अस्त्रान्दले ।
वाजिभव पु० भव्यते भव-कर्मा णि घञ् इत० । चणके ।

वाजिभोजन पु० वाजिभिर्भुज्यते भुज-कर्मा णि ल्युट् । सङ्गे
वाजीकरण न० अवाजी वाजीव क्रियतेऽनेन वाजिन्+चि
क-ल्युट् । 'यद्द्रव्यं पुरुषं कुर्यात् वाजिवत् सूरतलमस्य ।
तद्वाजीकरणं स्वातमि'त्युक्ते वीर्यदृष्टिकारके औपधमेदे
वाङ्मा स्त्री० वाक्कि-न् । इच्छायाम् इष्टसाधनताधीनत्वेऽभी
द्विषये चित्तदृष्टिभेदे । [वास्तुभूमौ स्त्री०

वाट पु० वट-घञ् । पथि, स्थाने, दृष्टिस्थाने च । गौ० ङीप् ।
वाटिका स्त्री० वट-ख्युल् । वास्तुभूमौ (वेडियाला) लुपे, द्वि-
पत्तमाञ्च । [लुपभेदे ।

वाट्या स्त्री० वाक्ये हिता तल साधुर्वा यत् । (वेडियाला)
वाट्याल पु० वाटीभलति भूषयति अल-अण् । (वेडियाला)
लुपभेदे गौरा० ङीप् । तलैव स्त्री० । ख्युल् । तलैवार्थे पु०
वाड आज्ञावे स्था० आ० अ० सेट् चडि न ह्रस्वः । वाडते अवाडि
वाडवेय पु० वडवायां भवः ठक् । सस्रस्त्रे अश्वीस्रजोऽनये ।
वाड न० वह-क्त नि० । अतिशये, तदुक्ते नि० । पु० भान्तवम् ।
प्रतिशयां, स्त्रीकारे च अल्य० ।

वाण पु० वण-घञ् । शरे, गवांस्त्रे, दैत्यभेदे, केवले, वज्रौ, का-
ण्डावयवे, भद्रसङ्गे, कादम्बरीपन्थकारके-कविभेदे च 'पञ्च
बाणस्तु बाण'इति प्रसङ्गराघवम् । नीलभित्तिग्रां पु० स्त्री० ।
वाणपुर न० इत० । शोणितपुरे कोट्टरीपुराख्ये पुरभेदे ।

वाणवार पु० वाणं परसक्तशरं वारयति ङु० ङ-अण् ।
योधादेर्नीलाकारे सन्नादे कवचे ।

वाणहन् पु० वाणं हृतवान् हन-ताडने भूते क्तिप् । श्रीकृष्णे
वाणजिदादयोऽप्यल । [ङीप् । वाक्ये, तद्देवतायाम्

वाणि स्त्री० वण-इण् वा ङीप् । वपने, वाद्यदण्डे, वेमनि,
वात गतौ सेवायां सुखीकरणे च सक० अद० चु० उभ० सेट् ।
वातयति ते अववातत् त ।

वात पु० वा-क्त । स्वर्गभालविषेचखणके भूतभेदे पयने, देहस्य
धातुभेदे च । गन्तरि लि० । जारे, दृष्टमावके च 'प्रभात-
याताह्वीति भट्टिः ।

वातक पु० वात इव चक्षुः इवार्थे कन् । अक्षनपक्ष्यां जारे च
वातकिन् लि० वातोऽप्यस्य इनि कृक् च । वातरोगयुक्ते ।

वातकेतु पु० इत० । धूलौ रजसि ।

वातघ्नी स्त्री० वातं रोगभेदं हन्ति हन-ठक् ङीप् । कालप
य्याम् (सालपानि) अश्वगन्ध्यायां, शिशुङ्गीजुषे च ।

वातध्वज पु० इत० । मेघे । [इत्ते
वातघ्नोऽयं पु० वातं रोगभेदं पुष्यति हिनस्ति पुष-अण् । प्रलाश
वातप्रघ्नी स्त्री० वातं प्रमथयति प्र+मा- ई-किञ् । शीघ्रगे ऋगे
वातमज पु० वातमनुलक्ष्य अजति अज-अन् व्यभावः । ऋगभेदे ।

वातस्वग पु० वातातुगो ऋगः शाक० । शीघ्रगे ऋगभेदे ।

वातरक्त न० वातजं दुष्टं रक्तं रुधिरं यत् । रोगभेदे ।

वातरक्तघ्न पु० वातजरक्तं रोगभेदं हन्ति ठक् । कुशुरष्टके
(ऊरुरसोऽङ्ग) ।

वातरक्तारि पु० इत० । (युलुब्ध) स्वातायां लतायास् । [इत्ते ।

वातरक्त पु० वातस्त्वेष सततं रक्तचलनमस्य । चलद्वये अन्त्य

वातरायण पु० वा-क्तं ततस्तरप वातरमयनं यस्य णत्वम् ।

अन्त्ये प्रयोजनस्यैव पुरुषे, काण्डे, करपाले, कूटे, खरबट्टमेव

वातरूप पु० वातेन रूप्यते रूप-वञ् । वातले, उत्कोचे, इन्द्र-
चापे च । [इत्ते लि० ।

वातल पु० वातं रोगभेदं लाति ला-क । चक्षुषे । वायुकारके

वातव्याधि पु० वातेन कायस्वधातुभेदेन जनितो व्याधिः
शाक० । वातरोगे । [फलद्वये ।

वाताद् पु० वाताय वातनिष्ठत्वेऽद्यतेऽसौ अद्-वञ् (वादाश्च)

वातापि पु० अगस्त्यनाथितेऽस्त्रभेदे । 'व्यातापिर्भूषितो येन

वातापिञ्च महाबलः । सस्रः शोषितो येन स सैऽगस्त्यः

प्रचीदत इति भोजनान्ते पाद्यमन्त्रः । [अगस्त्ये सनौ ।

वातापिसूदन पु० वातापिं सूदयति हिनस्ति सूद-ल्यु ।

वाताभोदा स्त्री० वातेनाभोदो यस्याः । कस्तूर्याम् ।

वातायन न० वातस्थायनं गतिर्येन । गवाले वातस्त्वेष शीघ्र
मयनं गतिरस्य । अन्ते पु० ।

वातायु पु० वातमयते अय-उण् । हरिषे ।

वातारि पु० वातस्य रोगभेदस्वारिः । एरबड्डके, शतसूल्यां,

लेफालिकायां, यवान्यां, भार्ग्या, खुल्यां, विडुङ्गे, शूरणे,
भञ्जातके, जलकायाश्च ।

वाताश्व पु० वात इव शीघ्रगोऽश्वः । आजानेये अश्वोत्तमे ।

वाति पु० वा-क्तिच् । वायौ ।

वातिक पु० वातादागतः ठक् । देहस्य वायुधातुजन्ये रोगभेदे ।

वातिग पु० वातिं वायुं गच्छति ग-ङ । वातांको ग-अच्
यातिगमोऽप्यल । [उभू च । वातांको ।

वातिङ्गल पु० वातिं देहस्यवातं क्षेत्रात् गच्छति ग-अच् ।

वातीय न० वाताय वातनिष्ठत्वे हितः ङ । काङ्गिके ।

वातुल पु० वातानां समूहः उलच् । वातसमूहे ।

वातूल लि० वात+अक्षयथे जलच् । वातरोगयुक्ते उन्मत्ते

समूहार्थे जलच् वातसमूहे पु० । [नोनः । वायुहीने लि०

वातोला स्त्री० वातसूनयति जन-अण् । गोजिह्वाक्षुषे वाते-

वात्या स्त्री० वातानां समूहः यत् । वातसमूहे 'वितत्य वात्या-
अयचक्ते'ति नैषधम् ।

वात्सक न० वत्सानां समूहः वुञ् । वत्ससंघे ।

वात्सल्य न० वत्सलस्य भावः ङञ् । पुत्रादिस्नेहाह्वयस्य रसभेदे

वात्स्य पु० वत्सस्यापत्यं यञ् । 'गौतमप्रवर्त्तके' सुनिसेदे ।

वात्स्यायन पु० वत्सस्य गोत्रापत्यं युवा वत्स+यञ् ततोयनि
फल् । वत्सगोत्रोत्पन्ने न्यायसूत्रभाष्यकारके पञ्चिनाख्ये सुनौ

वाद् पु० वद्-वञ् । तत्त्वबुभुक्षया कथने, प्रसाधनतर्काधनोपा-

लम्भः सिद्धान्ताविरुद्धः प्रज्ञावयवोपपन्नः पक्षप्रतिपक्षपरि
पक्षो वाद् इति गौतमोक्ते विचारालम्भे वाक्यभेदे च ।

वादन न० वद-णिच्-कर्त्तरि ल्युट् । ऋद्धादिवाद्ये । भावे ल्युट् ।

ऋद्धादिताडनरूपे व्यापारे । [निर्मिते वस्त्रादौ ।

वाद् न० वदरायाः कार्पास्याः विकारः ङण् । कार्पासकृत-

वाद्दङ्ग पु० वादरं वदरासंविपलादिवाद्यं गच्छति ग-
अच् ङिञ् । अश्वत्यद्वये ।

वाद्दरत लि० वादे विवादे रतः रस-क्त । अत्रुदिनविवादशीले

वाद्दरा स्त्री० वातं वायुं राति ददाति रा-क ङ् । तस्य दः ।
कार्पास्याम् ।

वाद्दरायण पु० वदरीप्रधानं स्थानं वादरं तदयनं स्थानं यस्य ।

नित्यं वदरिकाश्रमवासिनि वेदव्यासे । स्वार्थे इञ् ।

वाद्दरायणिरप्यल । अपत्ये इञ् । व्यासपुत्रे शुक्रदेवे ।

वाद्दल न० वातं लाति ऋद्धाति ला-क ङ् । तस्य दः । मधुयधौ

वाद्दाम न० वातमसति हिनस्ति अम-अण् ङ् । तस्य सः ।

स्नानमस्नाते फलभेदे ।

वाद्दित न० वद-णिच्-इत् । ऋद्धादिवाद्ये ।

वाद्दिन् लि० वदति वद-णिचि । वक्तरि-कर्त्तरि, विवादकर्त्तरि,
विचारस्थले प्रथमपक्षप्रतिपादके च ।

वाद्य न० वद-णिच्-यत् । वादनीये ऋद्धादौ ।

वाद्यभाण्ड न० कर्म० । वादनीयपाले । [विद्विचि न चक्षुः

वा(वा)ध विधाते स्वांश्चात्म० धक् । वा(वा)धते अवा(वा)-

वा(वा)ध पु० वा(वा)ध-वञ् । प्रतिरोधे, प्रतिबन्धे, न्यायोक्ते

स्वात्मवचनेन ज्ञाने, अवा(वा)धमन्त्रे, पीडावाद्ये स्त्री०

ल्युट् । वा(वा)धनमपत्यार्थे न० ।

वान न० वन-घञ् । शुष्कफले, शुष्के त्वि० । वनखेदं समूहो वा अण् । वनसम्बन्धिनि त्वि० तत्त्वे न० ।

वानप्रस्थ पु० वाने वनसम्पृक् प्रविष्टति स्था-क्त । सम्पृक्तत्वे, पलाशवृक्षे, वनप्रस्थएव स्वार्थे अण् । 'गृहस्थस्तु यदा प्रस्थेत् बलिपूजितनात्मनः । एतेषु दारान् निक्षिप्य वनं गच्छेत् सहैव वेत्युक्ते आश्रमभेदे । [स्नानाभ्यासे प्रगुभेदे

वानर पु० वानं वनसम्बन्धि फलादिकं राति गृह्णाति रा-क्त । वानरप्रिय पु० इत० । क्षीरिष्ठत्वे ।

वानराघात पु० वानराघाताघातो यत् । लोभप्रवृत्ते ।

वानरी स्त्री० वानरस्य प्रियम् भव्यत्वात् अण् ङीप् । नृक-शिवश्याम् । वानर-+स्त्रियां ङीप् । वानरयोपपत्ति ।

वानरेन्द्र पु० वानर इन्द्र इव । सुपीये । इत० । वानर-नायादयोऽप्यत्र । [तृणभेदे ।

वानल पु० वानं वनभावं निविडतां क्ताति ला-क्त । (वायुः)

वानस्पत्य पु० वनस्पतैर्यस्य प्रतिरूपः पुष्पाज्जातफलत्वात् । पुष्पजातफलके आम्नादौ ङ्ये ।

वानायु पु० वनायुदेशे (आरव) ।

वानायुज पु० वानायुदेशे जायते जन्म-ड । षोडशभेदे । (आरवी)

वानीर पु० वन-ईरन् स्वार्थे ङ्ये । नेतरे, वज्र, लुहत्वे च ।

वानीरक पु० वानीर इव इवार्थे कन् । सञ्जलत्वे ।

वानेय न० वने जले भयः टक् । कैवर्त्तिसंज्ञके ।

वान्त त्वि० वन-क्त । उद्गीर्णं, वानाशीत्युच्यते बुधैरित्युद्धटः

वान्तिहृत पु० वान्तिं वनरोगं हरति हृ-क्त्विप् । (मयना) स्थाते ङ्ये ।

वान्तिदा स्त्री० वान्तिं कर्हि ददाति दा-क्त । कटकीडत्वे ।

वाप पु० वप-घञ् । तन्वादेर्वीजादेश वपने, वृणुने च । [दण्डे

वापदण्ड पु० उच्यतेऽनेन वप-करणे घञ् कर्म० । वेषनि तन्तुवपन वापि(पी) स्त्री० वप-ङ्ग वा ङीप् । 'द्रोणात् दशगुणा वापी' त्वात्तत्त्वे जलाशयभेदे, जलाशयस्थाने च 'वापीं स्नात-भितो गतासी'ति काव्यप्रकाशः ।

वापीह पु० वापीं तलस्यजलं जहाति हा-क्त । चातके विहगे वाय न० वायां भवः यत् । कुष्ठौषधे । वापीभवे, वप-स्यत् । वपनीये च त्वि० ।

वास न० वा-ञ्च् । धने, वास्तूके च । मनोहरे, प्रतिकूलै, सन्ध-भागस्थे, सन्धके च त्वि०-सन्धदेहे न० । कामदेवे, महादेवे, तन्मोक्षे वेदाचारविरुद्धे सदादिपांशुपाचारे च पु० ।

वासदेव पु० काम० । महादेवे ।

वास्तव त्वि० वन-वि-ल्-ट्-ल्-ट् वा । दक्षिणदिग्गजे, सङ्को-

टवत्वे, वलिवज्जनार्थे प्रादुर्भूते हरेरवतारभेदे, यापिनि स्तत्रस्य काशिकाट्टितकारके प्रसिद्धतभेदे च । तुल्ये त्वि० स्त्रियां ङीप् । वासनीं सूर्तिभाददे इति ।

वासलूर पु० वासं लुनाति लू-रक् । वस्त्रोक्ते ।

वासलोचना स्त्री० वासे सुन्दरे लोचने यस्याः । स्त्रीभेदे ।

वासवेध पु० वासः प्रतिकूलो वेधः । ज्योतिषोक्ते गोचरस्य ग्रहाणां स्वरस्यवधिकास्थानविषेयस्य ग्रहभेदकते योगभेदे 'वासवेधविधिना लशोभना अयमो' इति ज्योतिषस्य ।

वासाचार पु० वासः वेदादिविज्ञः आचारः । तन्मोक्षे नय-सांसादिष्वेव रूपे आचरणे । [पीड-लुट् । पीलुट्त्वे ।

वासापीडन पु० वासं यथा तथा आपीड्यते भूयतेऽनेन आ-+वाभावर्त्त त्वि० वासेनावर्त्तते आ+उत-अच् । वासमार्गेणा दक्षिणमिति प्रदार्थे । भावे घञ् । वासमार्गेणाडत्तौ ।

वासी स्त्री० वास-नीरा-ङीप् । अञ्चगास्य 'अयोधवासीयतवा-हितार्थे इति रघुः । प्रदगालां रासभ्यां करभ्याञ्च ।

वासोक्त स्त्री० वासो सुन्दरौ कर्तुं यस्याः कर्तुः । मयसो कृत्यां नार्थीम् ।

वाय पु० वे-घञ् । वपने ।

[वापदण्डे ।

वायदण्ड पु० वायतेऽनेन वे-करणे घञ् कर्म० । वेषनि

वायवी स्त्री० वायोरियं यत् स्त्रियां ङीप् यलोपः । वायु-सन्धित्यां, स्त्रियां तन्मोक्षे, उत्तरपश्चिमायां दिशि च ।

वायव्य त्वि० वायुदेवताऽस्य वायु+घञ् । वायुदेवताके प्रस्तादौ 'वायव्यं जेतं आगमालभेते'ति नृतिः । [टक्, श्रीवासे च

वायस त्वि० वयएव अण् । काके, वायं वपनं सति गो-क्त । अयु-वायसाराति पु० इत० । मेचके ।

वायसादनी स्त्री० वायसः काकैरयते अद-ल्लुट् ङीप् । काकतृष्णां, अहाज्योतिषां त्वाञ्च ।

वायसी स्त्री० वायसस्यैवमण् प्रियत्वात् । काकोदुम्बरिकायाम् ।

वायसेष् पु० वायसानामिभिरिव प्रियः । कामतत्त्वे ।

वायसोली स्त्री० वायसोऽन्ते ओड-उत्तमेपे सच् ङस्य लः शक० । काकयाच्याम् । स्वार्थे कन् । तलैव ।

वायु पु० वा-उण् । स्वर्गगुणके प्रज्ञाभूयस्यो भूतभेदे, उत्तर-पश्चिमविदिशाधिपतौ देवभेदे' देहस्थपातभेदे च ।

वायुपुत्त पु० इत० । हनुमति, भोजे च वायुसुतादयोऽप्यत्र ।

वायुभञ्ज पु० वायुं भञ्जति भञ्ज-अण् । सुपे । ल्यु । वायुभञ्जयोऽप्यत्र

वायुवर्त्मनं न० । वायोर्विन्ने सञ्चारमार्गेण्यत्र । आकाशे ।

वायुवाह पु० वायुना उच्यते वह-घञ् । धृत्वे ।

वायुवाहिनी स्त्री० वायुं देहस्थ वायुं वाहयति सञ्चारयति

वह-षिच-षिनि । वायुसञ्चारिण्यां देहस्थशिरायाम् ।
 वायुसख पु० वायोः सखा सहचरः अच् सखा० । अम्नौ ।
 वायुसखि पु० वायुः सखा यस्य । अम्नौ ।
 वाय्वास्तद न० इत० । वायुसञ्चारस्थाने आकाशे ।
 वार् न० वृ० वृ-किप् । जले ।
 वार पु० वृ-चञ् । सङ्घे अन्तरे स्तरीयकाले (पाचा) 'वारो-
 ऽङ्गराजसुरि'ति सा० १प० हारे, शिवे, कुण्डले,
 लण्डे, सूर्यादिप्रज्ञाणां अधिकृते दिने, यथा रविवारः
 रविस्त्रासिकं दिनम् इत्यादि । यज्ञपाले च ।
 वारक लि० वारयति वृ-षिच्-ल्युट् । प्रवृत्तिनिरोधके । अश्व-
 गतिभेदे, अश्वविधे च पु० ।
 वारण न० वृ-षिच् ल्युट् । प्रवृत्तिप्रतिरोधे, निषेधे हस्ता-
 दिधारणे च । गजे पु० । वाणवारे कवचे पु० न० ।
 वारणवृषा (वा) स्त्री० वारणं पृथ्वाति पुष-क पु० । कदल्याम्
 वारणवृषभा स्त्री० इव० । कदल्याम् ।
 वारहृषा स्त्री० वारं जलं वर्धयितुं वृष-क । धान्ये । [विश्रवावाच
 वारमुखा स्त्री० वारे वेश्याहन्तेमुखा । वृद्धजनसंस्कृतायां
 वारंवारम् अच्य० वृ-षञ् ल्युट् । पौनःपुन्ये ।
 वारलीक पु० वार्लं अलीकं यत् । (वावृ हलसी) लुपे ।
 वारयित् पु० वृ० वृ-ट् । प्रलौ । वारणकर्त्तरि लि० ।
 वारयोषा स्त्री० वारस्य जनसमूहस्य योषा साधारणत्वात् ।
 वेश्यायाम् । इत० । वारवज्रादयोष्यत् ।
 वारवाष्प पु० न० वार्यते वृ-ञ् वारोवाय्यी वायो यस्य । कवचे
 वारवाधि स्त्री० वारं समूहं वयते वष-इण् वा ऊप् । वेश्यायाम्
 वारानिधि स्त्री० वाराजलराशीनां निधिराधारः नि-धा-कि
 अलुक् सभा० । सङ्घे ।
 वाराणसी स्त्री० वरणा च अशी च सीमालेनाख्यस्या अण
 पु० । काशीनगरे वरणाख्यत्वात् ।
 वाराह पु० वराहस्येदं प्रियत्वात् अण् । गङ्गापिण्डीतक
 उक्ते वराहसम्बन्धिनि लि० । [ऊप् । अश्वगन्धायाम् ।
 वाराहकर्षी स्त्री० वराहस्यायं वाराहइव कर्षः पल्लसखाः
 वाराहपत्नी स्त्री० वाराहस्तत्कर्षइव पल्लसखाः ऊप् ।
 अश्वगन्धायाम् ।
 वाराहाङ्गी स्त्री० वाराहविवाङ्गमस्याः ऊप् । दलीढले ।
 वाराही स्त्री० वराहस्येयस्य ऊप् । अटमातृकामध्ये वराह
 यत्नौ, 'वाराही नारसिंही चेति श्यामपञ्चवः । वराह-
 क्रान्तायाम् वराहयोमिति च ।
 वारि न० वृ-इन् । जले, ह्रीरे च । वार्यतेऽनया वृ-षिच्-

इन् वा ऊप् । गजवन्ध्याम् 'वार्यगन्धाभङ्गइव प्रवृत्त'
 इति रघुः । वाचिचरस्त्वाम् च स्त्री ।
 वारिकण्टक पु० न० वारिणः कण्टकइव । वृद्धाटके ।
 वारिकर्षी स्त्री० वारिणि कर्षइव पल्लसखाः ऊप् । कुम्भग्राम्
 (पाना) स्वार्थे कन् । तलैव । [स्वार्थे कन् । तलैव ।
 वारिकुञ्ज पु० वारिणि कुञ्ज इव वक्राकृतित्वात् । वृद्धाटके
 वारिचत्वर पु० वार्येव चत्वरूपसंस्थाधारत्वात् । कुम्भिकायाम्
 वारिचर पु० वारिणु चरति चर-अच् । मत्स्ये जलचर-
 जन्तुमाले त्रि० । [त्वात् यैवाचे
 वारिचामर न० वारिणचामरमिव शोभाहेतुपञ्जाकृति-
 वारिज न० वारिणि जायते जन-ड । पद्मे, लवङ्गे, गौर-
 सुवर्णे, लवणभेदे च । शङ्खे, शङ्खजे च पु० । [च
 वारितस्कार पु० वारिणस्तस्कारइवपञ्चारकत्वात् । सूत्र्ये, भेषे
 वारित्वा स्त्री० वारिणस्त्रायते त्वै-क । कले । [त्रि०
 वारिद् न० वारि इदाति दा-क । मेने, सुप्तके च । जनदातरि
 वारिधि पु० वारीणि धीमन्तेऽङ्गिन् धा-कि इत० । सङ्घे
 वारिनिध्यादयोऽप्यत् । [पाना)
 वारिपर्णी स्त्री० वारिणि पर्णान्यस्याः ऊप् । कुम्भिकायाम्
 वारिपालिका स्त्री० वारीणि पालयति आकृष्याति पाल-
 ण्युत् । कुम्भिकायाम् (पाना) । [कायाम् (पाना) ।
 वारिपृष्ठी स्त्री० वारिणि पृष्णिः पर्णमस्याः ऊप् । कुम्भि-
 वारिपदरा स्त्री० वारिसकीपमवा वदरेव । प्राचीनामचके ।
 वारिबालक न० वारिणो बालक इव । ह्रीरे
 वारिभवं न० वारिणे भवति प्रभवति भू-अच् । स्तोत्रोद्घने ।
 वारिभसि पु० वारि जलं मसिचि नोक्ततापादकं यस्य । भेषे
 वारिभूली स्त्री० वारिणि भूलमस्याः ऊप् । कुम्भग्राम् (पाना)
 वारिभृत् पु० वारिणि भृत् इव मसनदाधनम् । भलके ।
 वारिराशि पु० वारीणां राशयोऽल । सङ्घे । [त्रि०
 वारिरुह न० वारिणि रोहति रुह-क । पद्मे, जलजातमाले
 वारिवदन न० वारियुक्तं वदनं यस्मात् । प्राचीनामचके
 तत्सुवने हि रुहे वारिनिस्त्रावः ।
 वारिवर न० वारि वयोति वृ-अच् । करसर्दके । [वदयाम् ।
 वारिवल्लभा स्त्री० वारि वल्लभमस्याः उत्पत्तिहेतुत्वात् ।
 वारिवाह पु० वारीणि वहति वह-अण् । भेषे ।
 वारिष्णु पु० वारिणि सङ्घट्टजले गते ग्री-ड । विष्णौ ।
 वारीश पु० इत० । सङ्घे, वरुणे च । वारिनायादयोष्यत् ।
 वारुण न० वरुणस्येदमण् । जले, वरुणसंबन्धिनि त्रि० ।
 वारुणि पु० वरुणस्यापत्यम् इज् । अग्न्यस्यैव कुम्भजात-

त्वात् सैवावस्थापत्यत्वात् तथालम् ।

वारुणी स्त्री० वरुणोदेवतास्य वरुणस्येदं वा अण् ङीप् ।
पश्चिमदिशि, सदिरायाम्, अतमिमानवते, दुर्वायां,
गच्छदूजायाश्च, इन्द्रवारुणयोः, अतमिमानवतयुक्तचैव-
कण्ठयदोदय्यां, वरुणस्थित्याश्च ।

वारुणी स्त्री देवभेदे, (वारुणभूमि) (राजसाही) वज्रदेवप्रदेशे
वार्त्ता न० वृत्ति+अण् । आरोग्ये । निरास्ये, वृत्तिशीले च
वि० । दुर्गायां, क्षणिकस्मिन्, हृत्तौ, जनसुतौ, उत्ताने, काल-
कर्त्तके भूतनाथने च स्त्री० । अस्मिन् महाभोहमये कटाहे
स्त्र्यग्निना रात्रिदिनेत्यनेन । सासर्तुद्वीपरिघटनेन
भूतानि काशः पचतीति वार्त्ता इति भारतम् ।

वार्त्ताक पु० वार्त्ताचारोग्यसाकयति गमयति अक-ण्विच्-अण् ।
वार्त्ताकौ । स्त्रियामपि तत्पठे ङीप् । पु० उत्त्वम् वार्त्ता
कुर्यात् स्त्री० । 'वार्त्ताकुरेण गुणसंप्रयुक्तेति' वैयाकम् ।

वार्त्तावह पु० वार्त्तामावहति आ+वह-अण् । क्षणिकाव्याख्या
जीविनि वणिग्भेदे । उत्तानवाहके लि० ।

वार्त्तिक न० वृत्तिरूपेण कृतो ग्रन्थः ङ् । 'उक्तान्तदुक्तार्थ
व्यक्तकारि तु वार्त्तिक'मित्युक्ते सूत्रादुक्तार्थविष्कारके
ग्रन्थभेदे ।

वार्त्तर न० वारे जलाय दीर्यते इ-अण् । दक्षिणार्धसंग्रहे,
काकचिन्तायास्, कण्ठलावीजे, कनिजे, कानवीजे च ।

वारेय दरम् । जले । [समूहे, दृश्य भावे कर्माणि च ।

वार्त्तक न० दृष्टानां समूहः तस्य भावः कर्म वा पुञ् । दृष्ट
वार्त्तक्य न० दृष्ट्या भावः कर्म वा पुञ् कृच् च । दृष्टत्वे ।

वार्त्ति पु० वारि जलानि धीयन्तेतल धा-क्ति उप० । ससद्रे ।

वार्त्तिभव न० वार्त्ति ससद्रे भवति भू-अच् । सासद्रलवणे ।

वार्त्तिपि पु० दृष्ट्या जीवति इन् दृष्टवृत्तिविभावः । दृष्ट्याजीवे ।
स्वार्थे कन् । तत्पठे । [दृष्ट्याजीविनि

वार्त्तिपिन् लि० दृष्टि+अण्वर्थे णि प्रकृतेः लि० वार्त्तिविभावः ।

वार्त्तिष्ठ न० वार्त्तिष्ठे भावः अण् । धान्यादेर्वर्द्धनोपाये (वाडिदेया)

वार्त्तिणस्य पु० वारि जलानि धयति धा-क्तिप् वार्त्तिः नरा
वासिका यस्य आत्मस्य पु० । गच्छके । पु० वार्त्तिणसः ।

'विज्ञप्तं विन्द्रियधीर्णं स्वतं दृष्टवजायतम् । वार्त्तिणसः
प्रोच्यतेऽसौ' इत्युक्ते पशुभेदे 'वार्त्तिणस्य आंसेन तन्निर्वा-
दयार्थिकी'ति मनुः ।

वार्त्तिण न० वर्मणां समूहः अण् न टिकोपः । कवचसमूहे ।

वार्त्तिण न० वर्मिणां समूहः अण् न टिकोपः । कवचिसमूहे

वार्त्तिण पु० वारि जलानि सञ्चति सञ्च-क्तिप् । नेमे ।

वार्त्तिक लि० वर्षे वर्षासु वा भवः ङ् । वत्सरभवे, वर्षाकालभवे
च । त्रायमाणालतायां न० स्त्री० स्त्रीत्वे ङीप् । वर्षक-
र्त्तव्यायां पूजायां स्त्री० ङीप् । 'वर्षर्त्तकाले महापूजा
क्रियते वा च वार्त्तिकी'ति चण्डी ।

वार्त्ति न० दृष्टव्याः फलम् अण् तस्य न सुप् । दृष्टीफलम् ।
वार्त्तिद्रव्य(धि) पु० दृष्टद्रव्यापत्यमण्, इज् वा । दृष्टद्रव्यराज-
पुत्रे जरासन्धे ङ् ।

वार्त्तिस्थल न० दृष्टस्थितिना प्रोक्तमधीते अण् । वार्त्तिके । तेन
प्रोक्तं तस्येदं वा अण् । नीतिशास्त्रे, बौद्धागमे च दृष्टस्थिति
सम्बन्धिनि लि० । [द्वितीये करणे ।

वालव पु० वल-वज् वःलञ्जनमस्मात्ति व । तिष्ठवर्त्तकके
वाल्व न० वल्लेन निर्हृतमण् । वल्मजाते यस्ते । [सनिभेदे
वाल्मिकि पु० वल्मिकौ भवः इज् । रामायणग्रन्थकर्त्तरि

वाल्मीकि(कि) पु० वल्मीके भवः अण् इज् वा । सनिभेदे ।

वावदूक लि० वद-यङ् लुक्-ऊकञ् । वज्रवदनशीले वक्त्रि

वावय पु० वय-यङ् लुक्-अच् । (वावय) तुलसीभेदे ।

वावृत संभतौ दि० आत्म० सक० सेट् क्तावेट् । वावृत्यते अवा-
वर्त्तिट् । 'ततो वावृत्यमाना से'ति भट्टिः ।

वावृत लि० वावृत-क्त । कतवरणे ।

वाश तिरचां शब्दे अक० आह्वाने सक० दि० आत्म० सेट् चङि न
लुक् । वाशते अवाधिट् । 'उद्वाशमानः पितर'मिति भट्टिः

वाशा स्त्री० वां गतिर्यस्य शो-क । वाशके । स्वार्थे कन् तत्पठे

वाशित न० वाश-भावे क्त । तिरचां शब्दे, आह्वाने च ।

वाशिता स्त्री० वाश-क्त । करिष्याम्, स्त्रीसाले च ।

वाशि(सि)ठ न० वशि(सि)ठस्येदम् अण् तेन प्रोक्तं वा अण् ।

वशिष्ठप्रणीते उपपुराणभेदे, योगशास्त्रभेदे च ।

वशि(सि)ठसंबन्धिनि लि० । गोसत्त्वां नद्यां स्त्री० ङीप् ।

वाश्र न० वाश-र्क् । गृहे, चतुष्पथे च । दिवसे पु० ।

वाष्म(स्) पु० वा-प पु(ष्ठ)क् च । अश्विणि, लोहे, चतुर्जले च

संज्ञायां कन् । सारिपशके (नटिया) हिङ्गुपत्न्यां स्त्री० वा

गौ० ङीप् । वाष्मि(स्त्री)+कन् । वाष्मि(स्त्री)कायत् । [त

वास्य सूरभीकरणे अ० बु० उ० सक० सेट् । वासयति ते अवावास्त-

वास्य पु० वस-वज् । गृहे यस्ते अवास्थाने वास-अच् । वासके,

स्रग्भवे च । [वासकः कासनाशक' इति वैयाकम् ।

वासक पु० वास-ष्णु ल् । खनासख्याते दृष्टे 'येन तेन प्रकारेण

वासकस्यजा स्त्री० 'कुर्वते मण्डनं यां तु सज्जिते वासवेश्म-

नि । सा तु वासकस्यजा स्वादि'युक्तलवणे नाविकामेदे

वासस्यजायत् ।

वासुदत्तं न० वासयोग्यं गृहम् । सध्यगृहे ।
 वासतेयी स्त्री० वसतये हेवा ढक् । रात्रौ । वसतियोग्ये लि०
 'वनेषु वासतेयेष्विति भट्टिः ।
 वासन न० वास-ल्युट् । चरभेकरणे धूषने, वारिधाव्याम्,
 वस्त्रे, वासस्थाने, ज्ञाने च वस-णिच्-ल्युट् । निक्षेपाधारे,
 निक्षेपार्थे-सुद्राङ्गिते च । [चरभेकरणे च
 वासना स्त्री० वास-युच् । प्रत्याशायां ज्ञाने, स्मृतिहेतौ, संस्कारे,
 वासन्तं पु० वसन्तस्येदम् वसन्ते भवः वा अण् । वसन्तप्रिये-
 उभ्रे, कोकिले च । वसन्तभवे-सलववायो-सुभ्रे, क्षणसुभ्रे
 सदनद्वये च । तत्कालभवे लि० । वृष्ट्यां नाधवीचतायां,
 पाठलायां नवमस्त्रिकायां, तत्कालेपूज्यायां-दुर्गायाञ्च स्त्री०
 वासयोग्यं पु० वासेन गन्धेन योगोयत् । (आविर) चूर्णभेदे
 वासरं पु० न० । वस-अरन् । दिवसे । नागभेदे पु० ।
 वासवं पु० वसुरेव स्वार्थेऽण् वस्त्राणि सन्त्यस्य वा अण् । इन्द्रे
 वशेरण्यत्वं स्त्री अण् ङीप् । व्यासमातरि मत्स्य-
 गन्धायाम् स्त्री० ।
 वासवदत्ता स्त्री० वासवदत्तासधिकृत्य जतो यस्याः अण्
 आस्त्रायिकायां तस्य लुक् । वासवदत्ताचरितास्त्रायिके
 यन्त्रभेदे । इत० इन्द्रदत्ते लि० ।
 वासस् न० वस-अधि । वस्त्रे ।
 वासागारं न० वासयोग्यमगारम् । वासयोग्ये गृहे गृहमध्ये
 वासि(षी) स्त्री० वस-इज वा ङीप् । कुठारभेदे (वाइज)
 वासित लि० वास-क्त । चरभेकते ।
 वासिनी स्त्री० वासोऽन्वयाः इति । शुष्कभिक्षुग्रामम् ।
 वासु पु० वस-उण् । विष्णौ ।
 वासुकि पु० वसुना रत्नेन कायति कै-क सण्वइज् । सर्पराजे
 'भगिनी वासुके सार्थे'ति मनसासोलम् ।
 वासुदेव पु० वसुदेवस्वापलम् अण् । विष्णौ ।
 वासुदेवप्रियङ्गुरी स्त्री० इत० । शतान्वर्यान्, श्रीकृष्णप्रिय-
 कारिण्यं स्त्रियाञ्च ।
 वास्तु स्त्री० वास-क । नाञ्चोक्तौ बालायाम् ।
 वास्तव न० वस्त्रेव अण् । सत्यभूते पदार्थे । [पदार्थे ।
 वास्तविक लि० वस्तुतो निर्दत्तम् ढक् । स्वतःसिद्धे सत्यभूते
 वास्तव्य लि० वसति वस-तव्य नि० । वासकर्त्तरि, वासयोग्ये
 स्थाने, वसतौ च पु० । [स्वार्थे कन् । शाकभेदे ।
 वास्तु पु० वस-ठण् । वासयोग्यमभौ, खनामस्थाने शाके च ।
 वास्तुक न० वास्तु-कन् पु० दीपः । वास्तुशास्त्रे चिकीर्षाके
 स्त्री० गौरां ङीप् ।

वास्त्येय लि० वस्तेरिदम् वस्त्ये हितं वा ढक् । वस्तिस्त्वन्विनि
 वासयोग्ये च ।
 वास्तोष्पति पु० इत० अलुक्समा० । इन्द्रे, वास्तुभक्षिपतौ च ।
 वास्त्य पु० वस्त्रेणाढतो रथः अण् । वस्त्रेण सस्यगाढते रथे ।
 वास्त्येय पु० वास्त्याय हितं ढक् । नागशेखरे ।
 वाह यत्ने स्वा० आ० अक० सेट् चङि न सुखः । वाहते अवाहित
 वाह पु० उल्लतेनेन असौवागवादिना वा वह-घञ् । अश्वे
 'वाहोभारचलदयमि'त्युक्ते परिमाणभेदे च । [दयोष्यत्
 वाहद्विपत् पु० वाहं द्वेष्टि द्विप-शब्द इत० । सहिषे वाहरिधा-
 वाहन न० वाहयत्यनेन वह-णिच्-ल्युट् । रघादौ याने ।
 वाहस पु० वाहं गतिं स्मृति धो-क । अजगरे, सुनिषण्णे
 (सुसनि) शाके च । [पु० । गजकुम्भस्थाधोभागे ।
 वाहित्य न० वहतीति णिनि वाही-तस्मिन् तिष्ठति स्या-क
 वाहिनी स्त्री० वाहोऽन्वयाः इति ङीप् । सेनायां, वहति
 वह-णिनि । नद्याम् 'वाहन्यः पार्वमेता न जहतीति
 काव्यप्रकाशः ।
 वाहिनीपति पु० इत० । सेनापतौ, सद्यरे च ।
 वाहीक पु० वह-कण् । जातिभेदे (जाट) । गौर्वाहीक
 इति अलङ्कारः । देशभेदे च ।
 वाह्य पु० वह-उण् । भुजे अवयवभेदे, अङ्गशास्त्रोक्ते चैव
 व्यवहारे भुजाकारे रेखाभेदे च ।
 वाह्यमूल न० इत० । भुजद्वयस्य मूले कण्ठे अण् ।
 वाह्यवार पु० वाह्यं वारयति ढ-णिच्-अण् । तेष्वामकद्वये
 वाह्यं न० वाहं चालनमर्हति यत्, वह-ल्यङ् । अन्नादौ याने,
 वानरे च । वहिर्भवः अण् ङीप् । वहिर्भवे लि० ।
 वाह्येन्द्रिय न० बाह्यपदार्थानां शब्दादीनां ग्रहणयोग्यचिन्द्रि-
 यम् । शब्दादिबाह्ये चोलादौ इन्द्रिये ।
 वाह्यि(ह्यो)क पु० वह-णिच् स्वार्थे कन् । देशभेदे । तद्देश-
 जाते-कुङ्कुमे, हिङ्गुनि न० ।
 वि अव्य० वा-कि । निवोगे, विशेषे- निश्चये, असहने, निषेधे,
 हेतौ, अव्याप्तौ, ईषदर्थे, परिभवे, शुद्धौ, अवलम्बने, ज्ञाने,
 गतौ, आलस्ये, पालने च । विहगे पु० । [पूर्यते तस्मिन्
 विंश लि० विंशतेः पूरणः विंशति+ङट् । तेन विंशतिसङ्ख्या
 विंशक न० विंशतेरवयवः कुन । विंशतिसंख्यायाम् ।
 विंशतिरधिका दीयतेऽस्मिन् शते आसीत् तामो वृद्धि
 र्वाङ्गुन् । प्रतिशतं विंशत्यधिकतामादौ 'चासुद्रा विंशकं
 शत'मिति श्रुतिः ।
 विंशति स्त्री० ङे दशती नि० । विंशत्यसंख्यायां, तत्सङ्ख्याते च

एक द०। सङ्गाविशेषार्थे तु सर्वे न०। द्वे विंशती निस्त्रः
विशतय इति ।

विंशतिक नि० विंशतियोग्यः । विंशतिवोग्ये । [उ०] ।

विंशतितम नि० विंशतेः पूरयः तमः । विंशत्यर्थे स्त्रियां
विकङ्कट पु० वि० ककि-अतच् । गोसुरे ।

विकङ्कत पु० वि० ककि-अतच् । (व०) द्वये, अतिवलावाञ्च

विकच पु० विगतः कचो यश्च । अथये बुद्धयन्त्यादिनि । विधि-

हः कचो यत् । ध्वजे केतो । वि० कच-अच् । विकशिते

इव० केशमूले नि० । सङ्गावाविशकायास् स्त्री० ।

विकट पु० वि० कट-अच् । विस्फोटके, साकण्डके च ।

वि० कटच् । विगाते, विजते, सन्दरे, दन्दरे च नि० ।

विकण्टक पु० विगतः कण्टकोऽस्य । यवासे । गलहीने नि० ।

विकल्प न० वि० कल्प-ल्युट् । आत्मसाधयाश्च । युच्, तत्कर्त्तरि नि० ।

विकर्त्तन पु० वि० कत-ल्यु । सूत्र्ये, अर्कटके च ।

विकर्म्मस्थ पु० नि० विकर्म्मस्थि निन्दिताचारे तिष्ठति स्था-क

कुल्लिवाचाररते । [हीने च ।

विकल नि० विरुद्धा कला यस्य । विजुके, 'सभावहीने, कला

विकलाङ्ग नि० स्वभावहीनमङ्गस्य । स्वभावतो न्यूनाधिकान्ते

विकल्प पु० विभिन्नः कल्पः । आनिहेतौ कल्पने, विविधकल्पने,

संसर्गोपपत्ते, पञ्चतः प्राप्नो च । [नवायाञ्च

विकप्र(ख)र नि० वि० कप्र(स)-अरच् । प्रकाशशीले रक्तपुन-

विकषा स्त्री० विशेषेण कथ्यतेऽसौ कप-वजर्थे क । मल्लिगायास्

विक(शि)सित नि० वि० कप्र(स)-क्त । प्रकाशयुक्ते ।

विकार पु० वि० क-अच् । प्रकृतेरत्यल्पे परिणामे ।

विकाल पु० विरुद्धः देवपैतादिकर्मानर्हः कालः । राक्षसी

नाशकवेलायास् दिवसान्यकाले ।

विकाश न० विरुद्धः काशः । रक्षि, विशिष्टे काशे प्रकाशे च

विकाशश्च नि० वि० काश-स्थिनि । प्रकाशशीले विकन्दरे ।

विकिर उ० वि० क-अच् । विह्वले, कुशे च । विकीर्यते वजर्थे क ।

विज्ञापशान्ते उ० वि० क-अच् । विज्ञापशान्ते वजर्थे क ।

विकिरण न० वि० क-ल्युट् नि० इत्यन्तु रपरत्व ६ । अपेये

किंसे, ज्ञाने च । अर्कटके पु० । इव० किरणमूले नि० ।

विकीर्ण नि० वि० क-क्त । विक्षिप्ते । [विक्षिप्ते च ।

विकुर्वीण नि० वि० क-शानच् । कृपहेतुना जातरोमञ्चादौ

विकुर्वीण पु० सूत्र्येयंसे इत्याङ्गराजपुत्रे न्यभेदे ।

विकृत नि० वि० क-क्त । बीभत्से बनिजोक्ते, रोगयुक्ते च ।

विकृति स्त्री० वि० क-क्तिन् । विकारशब्दार्थे ।

विकृति पु० वि० क-क्तिच् उ० । रोगे, डिम्बे च ।

विक्रम पु० विशेषेण क्रावति वि० क-अच् । अच् वा ।

निविक्रमे, विष्णौ, विक्रम-दित्यष्टमे 'रत्नानि वै वररश्चि

नैव विक्रमस्तेति' ज्योतिर्विदाभरणम् । भावे च । क्रमणे

करणे च । चरणे, शीर्षातिशये, साक्षाद्यै च षट्पद-

मध्ये लवणं सधु गन्धश्च महार्घं विक्रमे प्रिये ।' इत्युक्ता-

लक्षणे वत्सरभेदे च । [विक्रमाकौषल ।

विक्रमादित्य पु० विक्रमेणादित्य इव । स्वभावत्वात् कृष्णभेदे

विक्रमिन् पु० वि० क-अ-स्थिनि । सिंहे, विष्णौ च विक्रमयुक्ते नि० ।

विक्रय पु० वि० क्री-अच् । मूल्यग्रहणेन प्रखलापाटके व्यापारे

विक्रयानुशय पु० विक्रयस्यानुशयः पञ्चात्तापः । विक्रीतप-

दार्थस्य परादृष्टिपानके क्लृप्ततापे ।

विक्रयिक पु० विक्रयः कथ्यस्व ठन् । विक्रेतरि ।

विक्रयिन् नि० वि० क्री-स्थिनि । विक्रयकर्त्तरि ।

विक्रान्त पु० वि० क-अ-क्त । सिंहे, मूरे च । भावे क्त । विक्रमे ।

विक्रिया स्त्री० वि० क-अ-क् । विक्रारे अथवास्थितस्य यस्तुनो-

ऽन्यथापरिणामे ।

विक्रिय नि० वि० क्री-अ-क् । विक्रययोग्ये पदार्थे ।

विक्रव नि० वि० क-अ-क् । व्याकुलीभावे ।

विक्षिब्ध नि० वि० क्ति-अ-क्त । आर्द्रे, शीर्षे, जीर्णे च ।

विजाव पु० वि० क-अ-क् । शब्दे कासादिरोगजनयम् च ।

विजीर पु० विशिष्टं जीरनस्य । अर्कटके विगतजीरे नि० ।

विज्ये पु० वि० क्ति-अ-क् । त्यागे, भरणे, दूरीकरणे च ।

विज्येपशक्ति स्त्री० विजेपशक्त दूरीकरणस्य जनितशक्तिः ।

वेदान्तोक्ते अविद्याशक्तिभेदे । [दिशः । विष्णोफल नि० ।

विश्व नि० विगतो नाशिका यस्य आदेशः । गतनाशिके । स्वा-

विख्यात नि० विशेषेण ख्यातः प्रसिद्धः वि० ख्या-अ-क्त । प्रसिद्धे

विश्वान न० विशेषेण गणनम् गण-ल्युट् । कृष्णशोधनार्थे-

सङ्गागमने ।

विगत नि० वि० ग-अ-क्त । प्रसादरहिते विशेषगते अपगते च ।

विगतान्तिवा स्त्री० विगतमार्त्तव रजो यस्याः । गतरज-

स्त्वायां स्त्रियाश्च ।

विशन्धक पु० विरुद्धः गन्धोऽस्य कण् । इन्दुदास्ये । तपुषायां

(शशा) स्त्री० गौ० उ० । स्वायं कन् तत्त्वैव ।

विश्रम पु० वि० ग-अ-क् । नागे, अपाये च ।

विश्रुण्व न० वि० ग-अ-ल्यु । निन्दने । [निन्दायास् ।

विश्रुति नि० वि० ग-अ-क्त । निन्दिते मिषिक्ते च । शार्ङ्ग-क्त ।

विगाढ नि० वि० ग-अ-क्त । ज्ञाते, कतावगाहने च ।

विशान न० वि० ग-अ-ल्युट् । निन्दायाश्च ।

विशीत लि० वि+वै-क्त । निन्दिते ।
 विशीति स्त्री० वि+गै-क्तिन् । निन्दायाश् ।
 विशुष लि० विशुषो युषोऽस्य । शुषरहिते ।
 विशूढ लि० वि+युह-क्त । गर्हिते, युगे च । [वाक्यस्य पदे च
 विशूढीत लि० वि+युह-क्त । शूढीते, व्याकरणोक्ते विशुह-
 विश्र लि० विगता नाशिकाऽस्य आदेगः । विगतनाशिके ।
 विश्रुह पु० वि+पह-अच् । देखे, विभागे, युद्धे, समाधादिदृष्टि
 सनानाशकवाक्यभेदे, विशेषज्ञाने च । [कामे काले ।
 विषटिका स्त्री० विभागः षटिकायाः । षटिकाषड्भागे प्रभा-
 विषटित लि० वि+षट-क्त । विद्योजिते विशेषेण रचिते च ।
 विषटित लि० वि+षट-क्त । चाजिते, वियोजिते च ।
 विषस पु० वि+अद्-अच् । भोजनगेषे, आहारो च भिक्षके न०
 विषसाग्निम् लि० विषसं देवतादिदत्ताभरणेष्वप्यस्मात् अग्नि-
 शक्ति । देवपैतृकाभ्यामनलं नदग्निभोजिनि ।
 विषात पु० वि+हन्-क्त । व्यापाते, व्यापाते च ।
 विषातिन् लि० वि+हन्-पितृशु । निवारके । नाशके, नष्टे च
 'नित्तवाद्यं बन् विजितो विषाती'ति व्याकरणम् । एषु ।
 विषातकोष्यत् ।
 विष्ण पु० वि+हन्-क्त । व्यापाते अन्वराये, कल्पपाकफलायाश्च
 विष्णवाद्याश्च पु० इह० । नम्ये विष्णविवाधनादयोष्यत् ।
 विष्णराज पु० विष्ण राजते अच् । गण्ये । विष्णेशादयोष्यत्
 विष्णहारिन् पु० विष्ण हरति हृ-यिनि । गण्ये ।
 विष्णित लि० विष्णो जातोऽस्य इतच् । जातविष्णे ।
 विष्णेशानकान्ता स्तो० इत० । चेतद्व्याख्या ।
 विच घृणकृत्वरणे क० लु० च उ० अक० अनिट् । विनक्ति विवेक्ति
 विवृते वि विवृते । अविचत् सर्व्वीत् ।
 विचकित् पु० विच+क विच-क कर्ष० । जददहने ।
 विचक्ष्ण पु० वि+चक्ष-ल्यु । प्रविष्टते नागदन्त्यां, स्त्री० टाए
 विचक्षन् न० वि+चि-ल्युट् । कश्चिपथे, पुष्पादिचयने च ।
 विचर्चिका स्त्री० वि+चर्च-ल्युट् । प्राग्नि रोगभेदे ।
 विचार पु० वि+चर-अच् । तत्त्वनिर्णये, तदनुयुक्ते वाक्यसौत्रे च
 विचारणा न० वि+चर-चि-ल्युट् । नीलांशयाश् । युच् ।
 तलैव स्त्री० ।
 विचि(जी) पु० स्त्री० विच-इच् । तरङ्गे स्त्रीलपथे वा छीप् ।
 विचिकित्वा स्त्री० वि+किन्-स्वार्थे शन् अ । सन्देहे ।
 विचित न० विशेषेण चितम् । कर्तृवरणे । तद्वति, आस्ये च
 लि० । स्वार्थे कन् । भुजपतद्वये पु० ।
 विचित्तीर्थ्य पु० शान्तमुत्पातये न्यभेदे ।

विचिताङ्ग पु० विचितसङ्गं यस्य । (चिते) आध्रभेदे, आचर्यदेहे लि०
 विचेतस् लि० विचत् इष्टं विशिष्टं वाचेतो यस्य । इष्टचित्ते
 विशिष्टचित्ते च । [क्त । विगेषेण चेष्टायाश्च न० ।
 विचेष्टित लि० विगतं चेष्टितमस्य । चेष्टाशून्ये, वि+चेष्ट भावे
 विच्छ दीप्तौ च उभ० सक० सेट् । विच्छयति ते अविच्छिन्नत् त
 विच्छ गतौ त० पर० आद्यपञ्चे उ० सक० सेट् । विच्छायति
 विच्छायते विच्छति । अविच्छायात् अविच्छायाश्च अविच्छीत्
 विच्छन्त्यक पु० विगिष्टः खन्दीयत् कप् । ईश्वरगृहभेदे ।
 विच्छाय न० वीनां पञ्चिणां काया नपुंसकत्वम् । पञ्चिसमूह-
 कावावासा । विगता च्छाया यस्य । छायाहरिते लि० ।
 विच्छित्ति स्त्री० वि+छिद-क्तिन् । अङ्गरागे हारभेदे, छेदे,
 विनागे, विच्छेदे, स्त्रीणां चेष्टाभेदे च । [छेदे न०
 विच्छिन्न लि० वि+छिद-क्त । विभक्ते, समालम्बे च भावे-क्त ।
 विच्छेद् पु० वि+छिद-अच् । विद्योगे, सन्निविराहित्ये, विभागे च
 विच्छ घृणकृत्वरणे जु० उभ० सक० अनिट् । वेवेक्ति वेवित्ते अवि-
 जत् अविचीत् अविक्त ।
 विज भये कम्पे च इ० प्र० अक० सेट् । विजति अविजोत् । [विष्मः
 विज भये कम्पे च त० आ० अ० अनिट् । विजते अविजिष्ट । त-
 विजन् लि० विगतो जनो यस्मात् । विजने ।
 विजनन न० वि+जन-ल्युट् । गर्भसोचने, प्रसवे, उज्ज्वले च ।
 विजय पु० वि+जि-कर्तरि अच् । अर्जुने, विमाने यत्ने च ।
 भावे अच् । जये, परिभवपूर्व्वकपक्षे च ।
 विजयकुञ्जर पु० विजयाय कुञ्जरः । राजसहलगजे ।
 विजया स्त्री० आश्विनशुक्लपत्नीयदश्याश्च उक्तायाः सखीभेदे,
 'कथयत विजये'ति सङ्गारान्तसम् । दुर्गायां, जयन्त्यां,
 शेफालिकायां, सङ्घिषायां, षष्ठीभेदे, अविनमन्ये, भङ्गायाश्च,
 (चिह्नि) चट्टादशीमध्ये, यदा तु शुक्लद्वादश्यां नचालं यवथं
 भवेत् । तदा सा तु सहापुण्या द्वादशी विजया सृष्टे'त्युक्ते
 द्वादशीभेदे, 'शुक्लपक्षस्य सप्तम्यां सूर्यावारो वदा भवेत् ।
 सप्तमी विजया नावे'त्युक्ते सप्तमीभेदे च । [वृत्तस्थिति ।
 विजातीय-लि० विभिन्नां जातौ धर्ममूर्तिरिति । विभिन्नधर्मा-
 विजिगीषा स्त्री० विजेतुमिच्छा वि+जि-सन् अ । सोदर-
 पूरके च्छाया निम्नीयकधर्मादौ प्रहृष्टौ तन्निन्दाऽन्यत्र,
 विजयेच्छायाश्च । उ । विजिगीषुः । जयेच्छावति लि० ।
 विजिन न० विज-इन किञ्च । वने इत्यनङ्गे ।
 विजल पु० विज-उलच् किञ्च । शास्त्राधीकन्दे ।
 विजृम्भाषा न० वि+जृभि-ल्युट् । विकाशे, सप्तविकाशहेतुभूते
 वायुव्यापारभेदे (हारतोला) ।

विजृम्भित लि० वि० नृभि-क्त । विकशिते भावे क्त । प्रकाशे
विज्जुल न० विज-उलन् जुट् च । त्वचे (दारविनि) ।
विज्ञा पु० विशेषेण जानाति ज्ञा-वा । प्रवीणे, पण्डिते च ।
विज्ञात लि० वि० ज्ञा-क्त । ख्याते, ज्ञाते च ।
विज्ञान न० वि० ज्ञा-ल्युट् । ज्ञाने, कर्मणि, शिल्पादिज्ञाने,
वेदान्ते अविद्यावृत्तिभेदे च ।
विज्ञानमयकोष पु० विज्ञानात्मकः कोष इवावरकत्वात् ।
ज्ञानेन्द्रियवृत्तिरुद्भूतिभेदे ।
विज्ञानिक लि० विज्ञानसम्बन्ध उन् । विज्ञा चयुक्ते ।
विट आक्रोशे सक० क्ते अक० आ० पर० सेट् । वेडति अनेडीत् ।
विट पु० विट-क । पिङ्गे, जारे, शृङ्गाररचनायकाचुरे भूने,
विट ! विटपमसृमिति माघः । पर्वतभेदे, लवणभेदे,
खदिरभेदे, नारङ्गदण्डे, वृषिके च ।
विटङ्क न० विटकि-अच् । कपोतपालिकायां प्रासादाद्यपस्ये
कारणवर्तिते कपोतावासस्थाने । (पावराखीष)
विटप पु० न० । विटं विस्तारं पाति प्रा-क । शाखायां, पञ्चव-
विस्तारे, सन्धे, प्रह्वे च विटपात्रके लि० 'विट ! विटप-
मसृन्दस्ते त माघः ।
विटपिन् पु० विटप+अन्त्यर्थे इणि । दण्डे, नटदण्डे च ।
विटलवण न० विडिव लवणम् पु० । विड्लवणे ।
विटिटी स्त्री० विट-कि वा ङीप् । पीतचन्दने ।
विट्खदिर पु० विडिव दुग्धः खदिरः । (युगेवावला) दृक्ते
विट्चर पु० विषि-विद्यायां चरति चर-अच् । आर्य्यनृकरे
विटपति पु० विद्यते विग्र-क्तिप् विग्रः कल्यायाः पतिः ।
जामातरि । [लिक] पतिभेदे ।
विट्सारिका स्त्री० विडिव दुग्धः सारिका । (युगेवा-
विड आक्रोशे आ० पर० सक० सेट् । वेडति अनेडीत् ।
विड न० विड-क । लवणभेदे । [लि०
विडङ्क पु० न० विड-अङ्कन् । खनामख्याते औपमभेदे । अभिज्ञे
विडस्वन न० वि० डडि-ल्युट् । तिरस्कारणे अनुकरणे च । युच् ।
विडस्वनायल स्त्री० 'इयञ्च तेत्या इत्यो विडस्वनेति कुं
विडात् पु० विड-कालन् । खनामख्याते पशुभेदे, नेत्रपिण्डे,
नयनौषधिभेदे च । विदार्यां स्त्री० ङीप् । संज्ञायां कन् ।
हरिताले न० । सार्धे कन् विडावे प्रथौ पु० ।
विडीन न० वि० डी-क्त । प्रविष्टां गतिभेदे ।
विडुल पु० विड-कुलन् । वेतसदृशे । [पु० वा कौत् । इन्द्रे ।
विडोडौजस् पु० विष-क्तिप् विट् व्यापकमोजो यस्य
विड्गन्ध न० विष इव गन्धोऽस्य । विड्लवणे ।

विड्लवण न० विडिव दुग्धं लवणम् । खनामख्याते लवणभेदे
विड्वराह पु० विटमियो वराह । शक० । आर्य्यनृकरे 'लखन
विड्वराहश्चेति चतुः ।
वितंश पु० वि० तन्श-अच् । प्रविष्टां वज्रवशादने रज्जुवृद्धौ
वितरुहा स्त्री० वि० तडि-अ । स्वपञ्चाव्यवस्थापनेन परपञ्चमात्र
निराकरणे कथाभेदे, कलश्रीशाके च ।
वितथ लि० वि० तथ-अच् । विद्याभूते प्रदायै, स्तार्धे यच् । गले ।
वितद्रु स्त्री० वि० तस-क डुकृ च । पञ्चाव्यवस्थे नदीभेदे ।
वितरुण न० वि० तृ-ल्युट् । दात्रे ।
वितर्क पु० वि० तर्क-अच् । चन्द्रे, ज्ञेये च ।
वितर्हि स्त्री० वि० तर्-इन् वा ङीप् । वेदिकायाम् । पु० ।
वितर्हिरप्यल स्त्री० वा ङीप् ।
वितल न० विशेषेण तलम् । पातालभेदे ।
वितस्ति पु० स्त्री० वि० तस-क्तिच् । दादशाङ्कलपरिमाणे विस्तृत
सकनिष्ठवध्यकुलानपरिमाणे । [च । चन्द्राकृते पु० न०
वितान न० वि० तन-अच् । दृष्टिभेदे, अवसरे, अघे, विस्तारे
वितानमूलका न० वितानं विस्तीर्य मूलमस्य कप् । उशीरे
वितुन्न न० वि० तद-क्त । कुनिषण्णके संज्ञायाम् कन् । धाये ।
वित्त त्यागे कद० पु० उभ० न० सेट् । विसर्जति ते अविविक्तत्वं त
वित्त न० विन्यते त्यज्यते वित्त-अच् । धने । विद-क्त । ख्याते,
विचारिते, ज्ञाते, लब्धे च लि० ।
वित्त स्त्री० विद-क्तिच् । धाने, लाभे, विचारे च ।
वित्तेश पु० इत्त० । कुपेरे ।
विद्य याचने आ० आ० द्विक० सेट् चङि न लुत् । वेद्यते अनेयिद
विद् सुखाद्यनुभवे आख्याने, वारे च सक० वासे अक० पु०
उभ० सेट् । वेद्यति ते अविदित् त ।
विद् लाभे ह० उभ० सक० अगिट् । विन्दति ते । अविदत् अविचि
विद् सोमांसे रुधा० आ० सक० अगिट् । विन्ने अविचि ।
विद् भावे, दिवा० आ० अक० आनिट् । विद्यते अविचि ।
विद् ज्ञाने आ० पर० सक० सेट् । वेत्ति-वेद । अभेदीत् ।
विद्गध लि० वि० तद-क्त । नागरे, निपुणे, पण्डिते च ।
नायिकाभेदे स्त्री० । विशेषेण दृष्टे लि० ।
विद् पु० विद-क्तिप् । पण्डिते, बुधपदे च ।
विद् पु० विद-क । पण्डिते, बुधपदे च ।
विदथ पु० विद-अच् । योगिनि, कृतिनि च ।
विद्वर न० वि० त-अप् । (कथिमनवा) दृक्ते विद्वीकरणे पु० ।
विदर्भ पु० स्त्री० विमताः दर्भाः कुशा यनः । कुबिलवनगरे (नागपुर)
विद्वल न० विशेषेण दृश्यते दल-वज्रार्थे क । विधाभूते दाडिक

कल्ले वंशदिपाले च । कलायादौ, रक्तकाञ्चने पिष्टके च
 ५० विहति (तेयोङ्गि) स्त्री० । दल-मृन्मे वि० ।
 विदा स्त्री० विद-अङ् । ज्ञाने हुहौ च ।
 विदार ५० वि+द-घञ् । विदारणे जलोच्छासे च ।
 विदारक ५० वि+द-घञ् । जलमध्यस्थतरंगिलादौ विदारण
 कर्त्तरि लि० शुम्भनदादेर्जलधारणयोग्ये गर्त्ते न० ।
 विदारण न० वि+द-घञ् ल्युट् । भेदे, नारणे, विहन्वे च ।
 युष् ५० स्त्री० । कर्णिकारहणे ५० ।
 विदारी स्त्री० । विदारोऽन्वयाः अच् गौ डीप् । शाल-
 पत्न्याम् । (शालपान) भूमिकुशाख्ये च ।
 विदारीगन्धा स्त्री० विदार्थाः भूमिकुशाख्ये गन्धोयस्याः ।
 शालपत्न्याम् (शालपान) ।
 विदाहिन न० वि+दह-णिनि । दाहजनकद्रव्ये ।
 विदित लि० विद-क्त । ज्ञाते, प्राप्तिं च । भावे-क्त । विख्यातौ
 उपपत्ते, ज्ञाने च । तदस्यासि अच् । ज्ञातरि । 'विदितः
 शशायवाविति आरविः ।
 विदिश स्त्री० विगता दिशम् । दिशोर्मध्ये (कोण) ।
 विदु ५० विद-क्त । हस्तिकुम्भमध्यभागे ।
 विदुर लि० विद-कृत् । नागरे, धीरे, ज्ञातरि च । कौरवाणां
 कन्तिषि दास्योर्गजाते धर्मावतारभेदे च ५० ।
 विदुल ५० विद-कुलच् । नेतसे, जलनेतसे, गन्धले च ।
 विदूर न० विशिष्टं दूरम् । अतिदूरे तत्रस्थे प्रदार्थे लि० 'विदूरे
 केयूरे, कुच, इति साहि० २५परि० । वैदूर्यमयिसम्भवस्थाने
 ५० 'विदूरभूमिर्नवमेघवद्' इति कुमारः ।
 विदूरज न० विदूरे देशभेदे जायते जन-ड । वैदूर्यसंघौ ।
 विदूरथ ५० । सूर्यवंशे नृपभेदे ।
 विदूराद्रि ५० विदूरे देशेऽद्रिः प्रवर्ततः । प्रवर्तभेदे । यत्
 वैदूर्यमयिरूपयते । [सहायभेदे । परनिन्दके लि० ।
 विदूषक ५० विदूषयति वि+दूष-णिच्-ल्युट् । भ्रष्टाररस-
 विदेश ५० विविन्नो देशः । देशान्तरे, 'भ्रष्टाभावे भवति मरुतं
 सज्जनानां विदेशे' इत्युक्तः ।
 विदेह ५० विगती देहः देहसम्बन्धो यस्य । जनकाख्ये
 नृपे, तदंशे च कैवल्यसुप्तिपुते, देहसम्बन्धस्य च लि०
 सिधिलावां स्त्री० ।
 विदेहकैवल्य न० कर्म । 'त तस्य प्राया ह्युल्लाननि इहैव
 सप्तशतीवन्ते, इत्याद्युक्ते जीवकुलस्य देहपातनायार्थं
 निर्वाणमोक्षे ।
 विह्व लि० व्यध-क्त । विह्विते, विभ्रे, डुर्गे, नाधिते ताडिते च ।

विह्वकर्ण ५० विह्वः कर्ण इव पक्षमस्य । (आकनादि) पाठाशाम्
 स्त्रीत्वमपि तलैव डीप् ।
 विद्यमान ५० विद-शानच् । वर्त्तमानकावे, तद्वत्तौ प्रदार्थे लि०
 विद्या स्त्री० विद-क्यप् । ज्ञाने । तत्त्वसाक्षात्कारे 'विद्यया
 सृतमनुते' इति श्रुतिः । दुर्गायां, गणिकारिकाहके, तन्मोक्षे
 देवोमन्त्रे च । 'तस्य विद्या न सिध्यतीति श्लाघास्तवः ।
 विद्याचन(य) लि० विद्यया ख्याते चन(य) विद्यया विख्याते ।
 विद्याचुक्षु ५० विद्यया विख्यातः चुक्षु । विद्यया ख्याते ।
 विद्यादल ५० विद्यायै ज्ञानाय दल्यतेऽशौ । भूजहणे ।
 विद्यादान न० इतः । अध्यापने, पुस्तकदाने च ।
 विद्याधन न० विद्यया लब्धं धनम् । विद्यालब्धे 'उपन्यसे
 त यत्तस्य विद्या या प्रणपूर्वकम् । विद्याधनन्त तद्विद्यादिति
 'विद्यादालिज्यतः प्राप्तं सन्दिग्धमज्ञानिर्गयात् अज्ञा
 नसंशयोच्छेदास्तस्य' प्राध्ययनायुतं यत् । विद्याधनन्त तत्
 प्राङ्गिति 'गित्यिष्यमि हि धर्मोऽयमित्युपक्रम्य परं
 निरस्य वादेन विद्यया द्यूतपूर्वकम् । विद्याधनं तद्वि-
 द्यादित्युक्ते धने ।
 विद्याधर ५० विद्यां सन्नादिकं धरति धृ-अच् । देवयोगिभेदे
 विद्युत् स्त्री० विद्योतते वि+द्युत-क्तिप् । तडिति, सन्ध्यायाञ्च
 विद्युत्प्रिय न० इतः । विद्युदाकर्षके कांस्ये, धातौ ।
 विद्युन्माला स्त्री० अष्टाक्षरपादके रुन्दोभेदे । [रोगभेदे ।
 विद्विध ५० वेत्यनेन विद् हृदयं स्याद्वि रुध-क्तिष्ट० । हृदय
 विद्विधनाशान ५० विद्विधं नाशयति नश-णिच्-ल्युट् । शोभाञ्जने
 विद्र(द्रा)व ५० वि+द्रु-अप् घञ् वा । प्रलावने, चरणे, दुह्ये च
 विद्रुत लि० वि+द्रु-क्त । प्राप्नोते, प्रकाशयते च । [किसलये
 विद्रुम ५० विविधो द्रुमः । प्रवालरत्नहरे विविधो हुमोयतः
 विद्रुमलता स्त्री० विद्रुमस्य लतैव । नलीनामगन्धद्रव्ये स्थाप्ये
 कल तलैव । [विडभि ।
 विह्वल्लप् लि० ईपदसमाप्तो विह्वान् विह्व+कल्यप् । ईपद्वने
 विह्वल्लप् ५० अतिशयेन विह्वान् विह्व+तमप् । अतिपण्डिते
 तरप् विह्वरोयत् । [विह्वकल्ये । देश्य । तलैव ।
 विह्वेशीय लि० ईपदसमाप्तो विह्वान् विह्व+देशीयर् ।
 विह्व लि० विद-कञ् । प्राप्ते, पण्डिते, आत्मज्ञानयुक्ते च ।
 विह्विष्ट ५० विविधेष्टे हेष्टि द्विष-क्तिप् । शत्रौ कविहिमोयत् ।
 विह्वेष्ट ५० वि+द्विष-घञ् । वैरिभावे शत्रुताशाम् ।
 विह्वेषण न० वि+द्विष-णिच्-ल्युट् । तन्मोक्षे अभिचारकर्म
 भेदे येन शत्रूणां परस्परविह्वो भवति तस्मिन् व्यापारे ।
 वि+द्विष-ल्युट् । विह्वेष्टे ।

विध विधाने, ठ-पर-सक-सेट । विधति अयेधीत्
विध पु० स्त्री० विध-क अङ् वा । विधाने, गजभक्ष्यान्, प्रकारे,
वेधे दृष्टौ च । वेतने, कर्माणि च स्त्री० ।
विधवा स्त्री० विगतो धनो यस्याः । स्तपतिकार्यां स्त्रियाम् ।
विधाट् पु० वि+धा-ट् । प्रजापतौ, ब्रह्मणि, कामदेवे, सदि-
रायां, श्वेतुसनिपुलभेदे । विधानकर्त्तरि लि० । स्त्रियां
ङीप् सा च पिप्पल्याञ्च ।

विधान न० वि+धा-ल्युट् । करणे, विधौ, गजभक्ष्यान् च ।
विधानञ्च पु० विधानं जानाति ज्ञा-क । पश्छित्ते । विधिज्ञे लि०
विधायक लि० वि+धा-ल्युट् । विधानकर्त्तरि ।

विधि पु० वि+धा-क्ति । जगत्सदृशं ब्रह्मणि, भाग्ये, क्रमे,
'चिकीर्षाकृतिसाध्यत्वेतधीविषयो विधिरि'त्युक्ते प्रवर्त्तनारूपे
नियोगे, तज्जनके वाक्ये, विष्णौ, कर्माणि, गजभक्ष्यान्, वैद्ये,
आमाप्रमाप्रकारूपे वाक्यभेदे, संज्ञा च परिभाषा च विधिर्नि-
यमश्च च 'अतिदेशोधिकारश्चे'ति व्याकरणोक्ते स्तुतभेदे ।
विधिञ्च लि० विधिं क्रमं जानाति ज्ञा-क । विधानक्रमज्ञे
विधित्वा स्त्री० विधातुसिञ्चा वि+धा-सन् अ । विधानेच्छायाम्
विधिदेशक पु० विधिं विधानं दिशति दिश+ल्युट् । विधिद-
र्शिनि सदस्ये, गुरौ च ।

विधिवत् अयम् विधिसर्हति विधि+वति । विध्वनुसारे ।
विधु पु० व्यध-क्त । कन्दे, कर्पूरे, विष्णौ, ब्रह्मणि, शङ्करे, वायौ च
विधुत लि० वि+धु-क्त । कस्मिन्ते, त्यक्ते च ।
विधुनन न० वि+धु-णिच्-तुक् च । चानने ।
विधुनुद् पु० विधुं तदति तद-खण्डं सम्भू । रात्रौ ।
विधुर लि० विगता धू र्यस्य अच् समा० । विस्मृते, विकले च
विगता धूः । वैकल्ये, विक्षेपे च न० ।

विधुवन न० वि+धु-ल्युट् । कस्मिन् । [ली'ति स्मृतिः
विधूत लि० वि+धू-क्त । कस्मिन्ते त्यक्ते च । 'विधूतपाणास्तेभ्या-
विधेय लि० वि+धा-यत् । विधातुं योग्ये, वचनस्थे आयाते
विधिना बोधिते च ।

विध्वंस पु० वि+ध्वन्-ञञ् । नाशे ।
विनत लि० वि+न-ञञ् । मण्यते, भुङ्क्ते, शिञ्जिते च । गरुडमातरि
कश्यपपत्नीभेदे, पिठकीभेदे च स्त्री० । [भुभयत् ।
विनतासून पु० इत० । अरण्ये, गरुडे च । विनतात्मजादयो
विनद् पु० विशेषेण नदति नद-अच् । (आतिथान्) दृक्ते ।
विनस्त्रक न० विशेषेण नमस्त्रि इत्यर्थे कम् । तगरपुष्पे ।
विनय पु० वि+नी-अच् । शिवायां, प्रगाप्ते, अतुनये च ।
वि+नी-कर्त्तरि अच् । विनययुक्ते, जने, निश्चते, चिन्ने,

जितेन्द्रिये च । वचनस्थिते आयाते ।
विनयप्राहिन् लि० विनयं शिलां प्रह्लाति यच्च-णिनि ।
विनयस्थ लि० विनये तिष्ठति स्या-क । वचनप्राहिणि आयाते
विनयान न० वि+नय-ल्युट् । विनाशे, कुरुक्षेत्रस्थे तीर्थभेदे ।
विना अयम् वि+ना । वर्जने, अनुरोधेत्यर्थे ।
विनाशत लि० विनेति कतम् विना+न-क्त । त्यक्ते, रहिते च
विनायक पु० वि+नी-ल्युट् । गच्छेते, गरुडे, विष्णे, गुरौ च
विनययुक्ते लि० ।

विनाश पु० वि+नय-ञञ् । च्छेदे, अदर्शने च ।
विनाशोन्मुख लि० विनाशाव उन्मुख उद्यतः । नष्टप्राये ।
वि(वी)नाह पु० वि+नह-ञञ् वा उपसर्गदेशः । क्रुपसखपिधाने
विनिद्र लि० विगता निद्रा यस्य । प्रकाशिते, निद्राहीने च ।
विनिपात पु० वि+नि+प-ञञ् । निषाते दैवादिकते व्यसने,
अपमाने च । [द्रव्यान्तरपहणे, बन्धने च ।
विनिमय पु० वि+नि+मि-अच् । परिवर्त्ते तल्लब्धव्यादानेन
विनियोग पु० वि+नि+युज-ञञ् । क्रियातु प्रवर्त्तने 'अनेनेदन्त
कर्त्तव्यं विनियोगः प्रकीर्तित' इत्युक्ते अतुष्टानक्रमविधाने च
'आपं अन्तश्च दैवत्वं विनियोगस्तथैव'ति स्मृतिः ।

विनीत लि० वि+नी-क्त । विनययुक्ते, कृत-दण्डे, चिन्ने, अप-
नीते, निश्चते च । सुशिक्षिताये, दमनदण्डे च पु० ।

विनीय पु० वि+नी-क्यप् । कल्ने, पाप्मे च ।
विनेत लि० वि+नी-ट् । शिञ्जते । न्यमे पु० ।
विनेय लि० वि+नी-यत् । शिञ्जणीये, प्राये च ।
विनोक्ति स्त्री० अलङ्कारोक्ते अर्थालङ्कारभेदे ।
विनोद् पु० वि+नुद-ञञ् । कौतुहले, क्रीडायां, खण्डने च ।
विन्दु पु० विद-उ लि० । जलमये भुवोर्भेदे, रेखागणितोक्ते
विभागानर्हे चिह्नभेदे, अतुष्टारे च । ज्ञातरि, दातरि,
वेदितव्ये च लि० । [भेदे स्वार्थे कन् । तत्रैव ।

विन्दुजाल न० इत० । कृत्स्नगुण्डावस्थिते विन्दुसदृशे चिह्न-
विन्दुपत्र पु० विन्दुः पत्रे यस्य । भूर्जपत्रे ।
विन्दुसरस् न० विन्दुभिः कृतं सरः । सरोवरभेदे ।

विन्ध्यपत्नी स्त्री० विध-क पु० सम् च विन्ध्यं पत्नसखाः ङीष्
(वेलगुड) क्षुभेदे । [एलायां, लवलीडवे च (नोयाडु) स्त्री०
विन्ध्य पु० विध-यत् पु० सम् च । पर्वतभेदे, व्याधे च ।
विन्ध्यवासिनी स्त्री० विन्ध्येऽवधे वसति वस-णिनि ङीप् ।
अशोदागर्भजायायां दुर्गायाम् ।

विन्ध्याचल पु० कर्म० । विन्ध्यपर्वते ।
विन्ध्याटवी स्त्री० विन्ध्यस्या अटवी । विन्ध्यपर्वतस्थे वनभेदे

विभ्रं लि० विद-क्त। विचारिते, प्राप्ते, ज्ञाते, स्थिते च ।
 विन्यास पु० वि+नि+अक-चञ् । (स्वातिद्यान) डले ।
 विन्यास पु० वि+नि+अक-चञ् । स्थापने, रचने, तन्त्रोक्ते
 मन्त्राद्युपायपूर्वकं दृष्ट्यादिषु आहूत्यादीनामर्थेषु च ।
 विष्ये चोपे च० उभ०सक० सेट् । वेपयति-ते व्योविपत् त ।
 विपत्तिम लि० विपाकेन निर्हृतः । वि+पच-क्त सपञ् ।
 विपाकाधीनजाते 'विपत्तिमज्ञानगतिरिति' भट्टिः ।
 विपत्त लि० विरुद्धः प्रयो यस्य । शत्रौ, प्रतिकूलपक्षावलम्बिनि
 च । विरुद्धः पक्षः कुग० स० । प्रतिकूले प्रले ।
 विपक्षी स्त्री० वि+पचि-अञ् गौरा० डीप् । बोधायाम् स्थापे
 कन् अत इत्त्वम् । तत्रैव ।
 विपक्ष पु० वि+पच-चञ्जर्षे क । विक्रये ।
 विपि। पु० स्त्री० वि+पच-इन् स्त्रीकृतपले वा डीप् । पण्य-
 विक्रयशालायाम् (हाटचाला) कृष्टे च ।
 विपत्ति स्त्री० वि+पद-क्तिन् । आपदि, नाशे, यातनायाञ्च
 विपद्य पु० विरुद्धः पन्थाः अच् सभा० । निन्दितमार्गे
 विपद्(रा) स्त्री० वि+पद-चञ्जर्षे क्तिप् वा टाप् । विपत्तौ ।
 विपद् लि० वि+पद-क्त । विपद्युक्ते, नष्टे च । सपे पु० ।
 विपरीत लि० वि+परि+इण-क्त । प्रतिकूले ।
 विपर्ययक पु० विगतानि प्रमाण्यस्य कप् । पलाशद्वये ।
 विपर्यय पु० वि+परि+इण-अच् । व्यतिक्रमे ।
 विपर्यय लि० वि+परि+अक-क्त । व्यतिक्रान्ते प्रकटते च ।
 विपर्ययिष पु० वि+परि+अक-चञ् । वैपरीत्ये, व्यतिक्रमे
 उत्तमे च ।
 विपल पु० विभागः पलस्य । पलपविभागे कालभेदे । [पण्डिते
 विपक्षित पु० विमलट् सेतति वि+प्र+वित-क्तिप् ट् ।
 विपाक पु० वि+पच-भावे चञ् । पाके, खेदे च । कर्मणि
 चञ् । कर्मफलपरिणामे जालायुर्भोगरूपे पदार्थे ।
 विपाश(वा) स्त्री० विगतः पाशो यस्याः । स्वनामख्याते नदीभेदे
 विपिन न० वप-इन् पु० । वने ।
 विपुल लि० वि+पुल-वित्तारे क । विशीर्षे, अगाधे, मेरुपशि-
 मस्ये भूपरे, मेरौ, हिमाचले च । आर्याभन्दोभेदे स्त्री० ।
 विपुलास्त्रवस्त्री० विपुलं रसं स्रजति अण् । घतकुमारीडले ।
 विप्र पु० वप-इन् ट् अत इत्त्वम् वि+प्र-क वा । ब्राह्मणे ।
 विप्रकार पु० वि+प्र+क-चञ् । अपकारे, तिरस्कारे ।
 विप्रकाष्ठ न० विशेषेण प्राति प्रा-क विप्रं काष्ठं यस्य । लज्जलले
 विप्रकर्ष पु० वि+प्र+क-चञ् । दूरत्वे ।
 विप्रकृत लि० वि+प्र+क-क्त । उपहृते, तिरस्कृते च 'तस्मिन्

विप्रकृताः काष्ठे इति कुमारः ।
 विप्रकृष्ट लि० वि+प्र+क-क्त । दूरस्थे । स्थापे कन् । तत्रैवाय
 विप्रचित्ति पु० वि+प्र+चित-क्तिच् । दानभेदे ।
 विप्रतिपत्ति स्त्री० वि+प्रति+पद-क्तिन् विरोधे, 'धरस्वरं
 मनुष्याणां स्थापे विप्रतिपत्तिविति' स्मृतिः । संशये,
 विकारे च ।
 विप्रतिपद् लि० वि+प्रति+पद-क्त । संदेहयुक्ते कृतविरोधे च
 विप्रति(ती)सार पु० वि+प्रति+अ-चञ् वा दीर्घः । अनुतापे,
 अमुगधे, रोधे च । [च
 विप्रयुक्त लि० विप्र+युज-क्त । वियुक्ते, विरुद्धिते च । [विद्योने
 विप्रयोग पु० वि+प्र+युज-चञ् । विप्रलब्धे, विरोधे विसंवादे
 विप्रलब्ध लि० वि+प्र+लभ-क्त । वञ्चिते, 'प्रियः कृत्वा च कष्टेन
 यस्या नायाति सन्निधिम् विप्रलब्धेति सा ज्ञेये'त्युक्तलक्षणे
 नायिकाभेदे स्त्री० ।
 विप्रलम्बा पु० वि+प्र+लभ-चञ् छम् च । विसंवादे, वञ्चने,
 विरुद्धे च 'युक्तरयुक्तयोर्गन्वा युक्तयोर्वायवा मिथः अमीडा
 लिङ्गनादीनामनवाप्तौ ग्रह्यते । च विप्रलम्बो विशेषः'
 इत्युक्ते ऋक्कारावस्याभेदे ।
 विप्रलाप पु० वि+प्र+लप-चञ् । विरोधोक्तौ धरस्वरवि-
 द्वायककथने । [डले, अशोकडले ।
 विप्रलोभिन् पु० विप्रलोभयति लुभ+णिङ्-बिनि । किरात
 विप्रश्रिका स्त्री विशेषेण प्रशो यस्याः पु० कप् अत इत्त्वम् ।
 वैवश्यायं क्षियाम् । [धीनतावाम् ।
 विप्रसात् अय्य० विप्रसाधीनं करोति विप्र+साति । विप्रस्त्रः-
 विप्रस्त्र न० इत् । विप्रसाधिके धने ।
 विप्रिय पु० विरुद्धं प्रियं प्री-क । अपराधे, अप्रिये च कृत-
 वानसि विप्रियं न से इति कुमारः इव० विगतप्रिये लि०
 विप्रुप् स्त्री० वि+पुप-क्तिप् । विन्दौ, वेदपाठकात् सस्त्रनिर्गत
 जलविन्दौ च ।
 विप्रोषित लि० वि+प्र+पच-क्त । गतप्रवासे ।
 विप्रव पु० वि+प्रु-अण् । धरन्धरतिराष्ट्रादितो भवे राक्षोप्रवृत्ते च
 विज्ञाप पु० वि+प्रु, चञ् । अन्वस्य गतिभेदे समन्तात् जलज्ञापे च ।
 विप्रुत लि० वि+प्रु-क्त । व्यसन्नयुक्ते, उपहृते च 'अविप्रुतमङ्ग-
 चर्यः' इति स्मृतिः ।
 विप्राल लि० विगतं फलमस्य । निरर्थके । केतक्यां स्त्री० ।
 विप्रध पु० विगतो वधो हननं गतिर्यस्यात् । संल्लोत धान्य-
 तल्लुब्धौ 'निर्लभविधासारे'ति भावः छंदीर्घः भारे च ।
 विप्रन्व पु० विवप्राति कवल् वि+वन्व-चञ् । रोगभेदे ।

विबुध पु० वि+बुध-क्त । पृथिव्यते, देवे, विबुधसख इति
भट्टिः । चन्द्रे च ।

विभक्त वि० वि+भज-क्त । पृथक्कृते, विभिन्ने, कृतविभागे च
'अविभक्ता विभक्ता वा लपिच्छाः स्थापरे सखा इति
श्रुतिः । भावे क्त । विभागे न० ।

विभक्ति स्त्री० वि+भज-क्तिन् । विभागे 'संख्यालव्याप्यसामान्ये
शक्तियान् प्रत्ययस्तु यः । सा विभक्तिर्दिधा प्रोक्ते'त्युक्तल-
क्षणे प्रत्ययभेदे च ।

विभक्त पु० वि+भू-अच् । धने, सोमे, सर्वमूर्त्तसंयोगरूपे, ऐश्वर्ये
परिधेयवत्सरमर्थे 'हृष्टाः पुष्टाः जनाः सर्वे विभक्तेऽन्दे
वरायने' । इत्युक्ते वर्षभेदे च ।

विभा स्त्री० वि+भा-अच् । किरण्ये, शोभायां, प्रकाशे च ।

विभाकर पु० विभां प्रकाशं करोति क्त-अच् । सूर्य्ये, अर्कहृत्ते च
विभाग पु० वि+भज-भावे चञ् । भागे । कर्त्तव्ये चञ् । अंशे,
खण्डे पूर्वस्वामिसत्त्वनाशोत्तरं तत्त्वस्वभावीरजातसत्त्व-
व्यञ्जकव्यापारभेदे । [गव्येभ्ये, भजनीये धनादौ ।

विभाज्य लि० विभक्तमर्हति वि+भज-अर्हायै यत् । विभा-
विभाण्डक पु० छनिभेदे ।

विभात न० वि+भा-क्त । प्रभाते ।

विभाव पु० वि+भू-वच् । परिचये, अन्तर्हारीते रससोदी-
पके आलम्बनादौ 'विभावेनानुभावेन व्यक्तः सञ्चारिणा
तथेति सा० ३५० । [त्युक्तलक्षणे अन्तर्हारेभेदे ।

विभावना स्त्री० 'प्रसिद्धकारणाभावात् काश्चित्प्रतिविभावने'
विभावरी स्त्री० वि+भा-कनिष् डीप् वनोर च । रात्रौ,
हरिद्रायां, कुट्टित्याम्, अतुरक्तयोपिति, सखरस्त्रियाम्,
भेदीहृत्ते च । [चित्रकहृत्ते, हारभेदे च ।

विभावस्तु पु० विभायुक्ता वसवोऽस्य । सूर्य्ये, अर्कहृत्ते, वज्रौ,
विभाषा स्त्री० विरुद्धा भाषा वि+भाप अ । व्याकरणोक्ते
प्राक्तिकप्राप्तिकृते 'नवेति विभाषे'त्युक्तलक्षणे विकल्पविधाने

विभिन्न लि० वि+भिद-क्त । प्रकाशिते, विदलिते, विभक्ते च ।

विभीतक पु० विशेषेण भीत इव इवार्थे कन् । (वयङ्गा) हृत्ते ।

विभीषण पु० विशेषेण भोपयते गल्लून् भी-णिच् सुक् च
ल्लु । रावणस्यावरि राक्षसे, नलहृत्ते च । [भगवद्दर्शने ।

विभीषिका स्त्री० वि+भी-णिच्-सुक् च धालयन्निर्द्देशे सुक् ।

विभु पु० वि+भू-डु । सर्वमूर्त्तसंयुक्ते, प्रभौ, महादेवे ब्रह्मणि च ।

विभूति स्त्री० वि+भू-क्तिन् । भस्वनि 'स्वमिषा लपिमा
प्राप्तिः प्राकाशं महिमा तथा । ईशित्वं च वशित्वञ्च
तथा कामावसाधिते'त्युक्ते ऐश्वर्य्ये च ।

विभूषा स्त्री० वि+भूष-अ । शोभायां, भूषणे च ।

विभ्रम पु० वि+भ्रम-वच् । स्त्रीणां अङ्गाराङ्गचेष्टाभेदे 'विभ्रम
स्वरवाटकात् भूपास्यानविषय्य'इत्युक्ते त्वरया भूपास्यान
वैपरीत्ये च 'अथश्चारी विभ्रमसखलवानामिति कुमारः ।

विशेषेण, भ्रान्तौ, शोभायां, सन्देहे, भ्रमणे च ।

विभ्रज्ज लि० वि+भाज-क्तिप् । भ्रमणादिना दीप्ति ।

विमत लि० वि+सन-क्त । विरुद्धमतिपुक्ते । [व्याकुलचित्ते

विमनसः(स्ता) लि० विचिप्तं मनो यस्य वा कप् । चिन्तादिना

विमर्द् पु० विरुद्धतेऽगौ वि+मर्द-वच् । (कावकाहुन्दिवा)

हृत्ते । चक्रमर्द्दते च । भावे वच् । मर्द्दने ।

विमर्शन न० वि+मर्द-ल्युट् । पराशर्य्ये, व्याजोक्ते आश्व-
व्याघ्रहृत्तमन्त्रेण पञ्चनिख्ये, वितर्कं च । चञ् तलैड पु० ।

विमर्ष पु० वि+मृष-वच् । विचारे, नाटकाङ्गभेदे च ।

विमस लि० विगतो मनो यस्मात् । सख्ये निमर्शे, विगती

मनो यस्याः ५३० । (चामारकपा) सप्तमावासा जग-
न्नाथनेत्रस्य देवीभेदे च स्त्री० ।

विमात् स्त्री० विरुद्धा माता । आत्मपत्न्याम् ।

विमात्तज पु० विमातुर्जायते जन-ड । सापत्ने भातरि ।

विमान पु० न० वि+मन-वच् वि+ना-ल्युट् वा । देवयाने, रथे,
सर्वभौमसङ्गभेदे च । अन्त्रे पु० यानमाले प्रदिशाम्ये च न०

विमार्ग पु० विरुद्धो मार्गः । कृपये निन्दितचारे ।

विस्तु लि० विरुद्धमनतुल्यं सखसख । वद्विर्मुखे, निहृत्ते च ।

विस्तुद् लि० विगता सङ्गा सङ्कुलोभावो यस्य । विकथिते,
सङ्गारहिते च ।

विस्व पु० न० । वी+वन्-सुक्त्तुसौ । दर्पणादौ भासमानप्रति

विम्बाय्ये, कमण्डलौ च । सूर्यादिसख्ये च लकलासे पु० ।

विम्बायाः फलम् अणु तस्य लुप् । विश्विकाफले ।

विस्वजा स्त्री० विस्वं फलं जायतेऽस्याः जन-ड । विश्विकाहृत्ते
(तेलाकुञ्जा) ।

विस्वट पु० विस्वमटति अट-अच् गक० । सूर्य्ये ।

विस्वा(न्वी) स्त्री० विस्वमस्यस्याः अच् वा गौ-ङीप् । (तेलाकुञ्जा)

लताभेदे । स्वार्थे कन् । तत्त्व, सूर्य्यादिमख्ये च ।

वियत् न० वि+यस-क्तिप् मलोपे तन् । आकाशे ।

वियङ्गजा स्त्री० वियत्स्या गङ्गा । खगङ्गायां सन्दाकित्याम् ।

वियात लि० वि+या-क्त । हृटे, निर्मल्ये च ।

वियोग पु० वि+युज-वच् । विच्छेदे । ६० । पञ्चयोगे [लि०

वियोगिन् पु० वि+युज-चित् । चक्रवाक्ते, पञ्चिषि, विच्छेदवति

विरक्त लि० वि+रन्ज-क्त । विच्छिन्ने, विरते च ।

विरङ्ग पु० वि+रन्ज-घञ् । कङ्कडे ।
 विरचित लि० वि+रच-क्त । कते, निर्मिते च ।
 विरजस्तामस लि० विगतं रसस्तामसो यतः । सत्ययुगप्रधाने ।
 विरजस् विगतं रजो यस्याः । गतास्तयायां स्त्रियाम् । रजो-
 युगहीने लि० ।
 विरजा स्त्रीविशेषेण रज्यते रन्ज-अ । दूर्वायां, गोलोकस्ये
 राधासखीभेदे तच्छापाज्जायमाने नदीभेदे च ।
 विर(ञ्च)ञ्चि पु० वि+रच-अच् इन् वा सम् च । जगत्स्रष्टरि ।
 विरण न० विशिष्टो रणो मूलमस्य । उग्रोरे (वेणारमूल) ।
 विरत लि० वि+रस-क्त । निवृत्ते । [रराहित्ये च ।
 विरति स्त्री० वि+रस-क्तिन् । निवृत्तौ, विषयसेवायां-व्यापा-
 विरक्त लि० वि+रा-कल् । अवकाशे, विच्छिन्ने, अनिविद्धे च
 विरह पु० वि+रह-घञ् । विच्छेदे, अभावे, शृङ्गाररसस्य
 विप्रलम्भाख्ये अवस्थाभेदे च ।
 विरहित लि० वि+रह-क्त । त्यक्ते, हीने च । [रागभूत्ये लि०
 विराग पु० वि+रन्ज-घञ् । रागभावे, विगतो रागो यस्य ।
 विराज् पु० विशेषेण राजते क्तिप् । क्षत्रिये ब्रह्माण्डात्मक-
 स्सूक्तदेहाभिमानिनि आदिपुरुषे, हन्तेभेदे च ।
 विराट् पु० विशेषेण राटो यतः । देशभेदे, तद्देशाधिपे ऋषे च ।
 विराध पु० राजसभेदे ।
 विराधन न० वि+राध-ल्युट् । प्रोढायाम् ।
 विरास पु० वि+रस-घञ् । अवसाने, विरतौ, निवृत्तौ च ।
 विराल पु० वि+डल-घञ् डस् रः । विडाले प्रशुभेदे ।
 विराव पु० वि+र-घञ् । शब्दे ईषं० । विगतरेवे लि० ।
 विरिञ्च पु० वि+रिच-अच् इम् च । विष्णो जगत्स्रष्टरि
 वेधसि, प्रिये च । इन् । तत्त्वार्थे । [रिते च
 विरुद् लि० विशेषेण रोहति वि+रुह-क्त । जाते, अङ्कु-
 विरूप लि० विकृतं रूपमस्य । दुष्टरूपयुक्ते, निन्दिते च
 पिप्पलीसूत्रे न० । अतिविषायां, दुःखभायाञ्च स्त्री० ।
 विरूपाक्ष पु० विरूपे विकटे अतिशयो यस्य षच् समा० ।
 महादेवे । विकटनेत्रे लि० ।
 विरेक पु० वि+रिच-घञ् । मलादेरधोनिःसारणे, अतिरेके च
 विरेचन न० वि+रिच-णिच्-ल्युट् । मलादेर्निःसारणे, ज्वर-
 मध्ये विरेचन'मिति वैद्यकम् । विरेचयति वि+रिच-
 णिच्-ल्यु । पीबुष्टे पु० । भेदकाले लि० ।
 विरोक पु० न० वि+रुच-घञ् चक्ष कः । छिद्रे, सूक्ष्मकिरणे पु०
 विरोचन पु० वि+रुच-युच् । सूक्ष्मे व्यर्ज्ये, बलिपितरि
 प्रह्लादतनयेऽसुरभेदे, चन्द्रे च रोचयति रुच-णिच् ल्यु ।

रोहितकटचे, श्लोनाकटचे, धतकरञ्जे च पु० । क्वचिकरे लि०
 विरोध पु० वि+रुध-घञ् । वैरे, विरुद्धतायास् न्यायोक्ते सा-
 ध्येतामानाधिकारण्यरूपे हेतुदोषे, यथा वज्रिमान् जला
 दित्व जलरूपहेतोर्वह्निना सामानाधिकरण्यं नास्ति ।
 विरोधन न० वि+रुध-ल्युट् । वैरे ।
 विरोधिन् पु० वि+रुध-णिनि । रिपौ, षट्संवल्लरमध्ये
 'जायते मातुपे कष्टं विरोविनि न संशय' इत्युक्तवचने
 बल्लरभेदे च ।
 विरोधोक्ति स्त्री० अर्थांलङ्कारभेदे, परवचनविरोधिवचने च ।
 विल स्तुतो लुप० सकृत्सेट् । विगतियत्वे स्त्री ।
 विल न० विल-क । छिद्रे, सुहायाञ्च । विलक्ष्यति कारणत्वे-
 नाप्यस्य अच् । घोटको तमे, वाजिनो 'विलयोनय' इति
 कुमारः । नेत्रे च पु० ।
 विलज् पु० विलज्-अच् विस्मययुक्ते ।
 विलक्ष्ण लि० विशिष्टं लक्षणमस्य । विभिन्ने, विशेषणयुक्ते
 च । निष्प्रयोजनस्थितौ च न० । दानार्थं काञ्चनगुरुम-
 र्त्तियुतशय्याभेदे स्त्री० । 'अगौचालात् द्वितीयेऽङ्गि शय्यां
 दद्यात् विलक्षणांमिति सूत्रितः ।
 विलग्न लि० विशेषेण लग्नं लज्ज-क्त तस्य नः जस्य गः ।
 संलग्ने । मध्यभागे, कटौ, उदितमेपादिरागौ च न० ।
 'गोचरे वा विलग्नये'ति ज्योतिषम् । [काले
 विलम्ब पु० वि+लवि-घञ् । विलम्बने अशीघ्रत्वे प्रतीक्षणीय
 विलम्बित लि० वि+लवि-क्त । अशीघ्रे, मन्दे च मध्यवृत्त्ये न०
 विलय पु० वि+ली-अच् । प्रलये, नाशे च ।
 विल्ला स्त्री० वि+लज्-अच् । अतवलायाम् । [गोधायां च
 विल्लोशय पु० विले श्येते-शी अच् वा अलुक्त्वा० । सर्पे, सूचिके,
 विलाप पु० वि+लप-घञ् । परिदेवनोक्तौ ।
 विलास पु० वि+लस-घञ् । 'तात्कालिको विशेषस्तु विला-
 सोऽङ्गक्रियादिपु' इत्युक्ते स्त्रीणां शृङ्गारवेष्टाभेदे, चेष्टा-
 विशेषे, दीप्ति च ।
 विलासिनो स्त्री० विलासोऽस्त्वस्य इति लोप् । नार्थ्यां,
 वेष्टावाञ्च । भोगवति लि० सर्पे, लण्णे, वङ्गौ, सारे,
 महादेवे चन्द्रे च पु० ।
 विलीन लि० वि-ली-क्त । प्राप्रह्वीभावे एतादौ, विरते, नष्टे
 च 'विलीनाशेषप्राप्तके'ति भागवतम् ।
 विलेपन न० विलिख्यतेऽनेन करणे ल्युट् । गालावलेपनद्रव्ये
 पिष्टे छटे वा चन्दनकुङ्कुमादे । कर्मणि ल्युट् लोप् ।
 यवावां, सुवेष्टायां स्त्रियाञ्च स्त्री० ।

विलेप्य पु० वि+लिप-यत् । यथावाम् विलेपनीये लि० ।
विलोचन न० वि+लुच-करणे ल्युट् । नेत्रे, भावे ल्युट् । दृशने
विलोडित न० वि+लोड-क्त । तन्त्रे । आलोडिते लि० ।
विलोम लि० विगतं लोम यत् अन्व समा० । विपरीते, अर-
वटके न० सर्पे, कुक्षुरे वरुणे च पु० ।

विलोमजिह्व पु० विलोमा विपरीता जिह्वा यस्य । गजे ।
विलोमवर्ण पु० विलोमजः स्वर्युक्ततया व्युत्क्रमजो वर्णः ।
उत्तमभित्यामधमवर्णेन जनिते सङ्कीर्णे वर्णे ।
विलोमी स्त्री० विशिष्टं लोम लेशो यस्याः पू० अन्व गौराः
ङीष् । आत्मलक्याम् ।

विलोस लि० वि+लुल-अच् । चञ्चले, विशेषसत्त्वो च ।
विल्ल न० विल-ल किञ्च तस्य नेत्र्यम् । आलवाले । [हीकन्दे
विल्लमूला स्त्री० विल्लमालविल्लमिव वेष्टितं मूलमस्याः । वारा-
विल्ल पु० विल-वल् किञ्च । श्रीफलवृक्षे, तत्फलदात्री,
परिमाणे च न० । [प्रदार्थे शुष्कविल्लीत्यप्यत्र
विल्लपेपिका स्त्री० विल्वस्य मेघोऽक्षस्य ठन् । (वेल्लगुठा)
वि(वी)वध पु० वि+वध-अच् वा दीर्घः । धान्यतण्डुलादेराक्षरयो
भारे स्तम्भवहनयोग्ये (वाक्) काष्ठभेदे च ।

विवर न० वि+वृ-अप् । विहरे, दोषे च ।
विवरण न० वि+वृ-ल्युट् । व्याख्याने, तत्कारके सम्प्रभेदे च ।
विवरनालिका स्त्री० विवरयुक्तं नालमस्यस्याः ठन् । नेष्ठी(वांश)
विवर्ण लि० विवर्णो वर्णोऽस्य । अध्वने, नीचे च ।
विवर्त्त पु० वि+वृत्-घञ् । नृत्ये, ससृदाये, अपवर्त्तने वेदान्तोक्तो
कारणात् विपमसत्ताकतया उत्पद्यमाने कार्ये च । यथा
रङ्गात् रजतम् वज्रणो जगत् ।

विवश लि० विगतो वश आश्रयता यस्य । अश्वतन्त्रे, व्याकुले
च 'विवशा कामवधूरिति कुमारः कृतरोधे च ।

विवस्वत् पु० वि+वस-क्विप् अस्वर्थे सप्तु मस्य वः । सूर्ये,
अर्कवृक्षे, अरुणे, देवे च ।

विवाद पु० विरुद्धोवादः । 'मृणादिदायकलहे द्वयो र्विद्वतरस्य
वा । विशदो व्यवहारश्चेत्युक्तलक्षणे व्यवहारे, कलहे च ।

विवाह पु० वि-वह-घञ् । दारपरिग्रहे, तज्जनके व्यापारे च
विवाहित पु० विवाहो जातोऽस्य तारुतत् । जातविवाहे ।
विवाह्य लि० वि+वह-यत् । विवाहयोग्ये, विशेषेण वाह्ये च
विविक्त लि० वि+विच-क्त । निज्जने, पथिते, असंयुक्ते च ।
कर्त्तरि-क्त । विवेकनि लि० । दर्भगायां स्त्रियां स्त्री० ।

विविध लि० विभिन्ना विधा यस्य । नानाप्रकारे ।

विवीत पु० विशिष्टं वीतं गवादिप्रचारस्थानं यत् । प्रचुर-

तण्घासादियुक्ते देशे ।

विहृत लि० वि+हृ-क्त । विहृतं व्याख्याते च ।

विहृति स्त्री० वि+हृ-क्तिन् । विस्तारे व्याख्याने च ।

विशेक पु० वि+विच-अच् । याथार्थ्येन वस्तुस्वरूपावधारणे
प्रकृतिपुरुषयोर्भेदज्ञाने च ।

विबोद्ध पु० वि+बुद्ध-लृच् । ज्ञासात्तर ।

विब्योक्त पु० वि+वा-क् तस्य व्योक्त स्थानम् । 'गर्वाभिसाना-
दिष्टेपि विब्योक्तोनादरक्रियेत्युक्तलक्षणे स्त्रीयां षट्कार-
चेष्टाभेदे ।

विश प्रवेशे तु० पर० सक० अनिट् । विशति अविलत् ।

विश्र पु० विश-क्विप् । मनुजे, वैश्ये च ।

विश्रङ्कट लि० वि+शङ्कटच् । विशांसे । [च लि० ।

विशद् पु० वि+शद-अच् । शुभ्वर्थे । तद्वति विश्वे, पृथ्वे

विशय पु० वि+शी-अच् । संशये 'विषयोविशयश्चेति' लोभांसा

विशर पु० वि+शृ-अच् । वधे ।

विशल्यक्तत् पु० विशल्य तत्रहारवेदना निवृत्तिं करोति क-
क्विप् । (हापरमाली) वृक्षे ।

विशल्या स्त्री० विगतं शल्यं तत्रहारवेदना यस्याः पू० ।
अग्निशिखवृक्षे, दन्तीवृक्षे, गृध्राक्षस्य, निपुपायां अजलो
दायाञ्च । विगतशल्ये लि० ।

विशसन न० वि+शस-हिंसने ल्युट् । मारणे ।

विशखन पु० विशस्यतेऽनेन ल्युट् । खड्गे, 'असिर्विशसनः खड्ग
इति खड्गलोचनम् । [तत्र, मारिते

विशस्त्र लि० वि+शस-क्त । नाशिते अतीते च । वा इट् ।

विशाख पु० विशाखानलले भवः अण् । कान्तिकेये । धन्विनां
वितस्पर्शनराजपादावस्थाने, पुनर्गवायां, वाचने च ।

विशाखज पु० विशिष्टा शाखा यस्य तथा सन् जायते
जनक । नारड्गे, विशाखानलजजाते लि० ।

विशाला स्त्री० विशिष्टा शाखा प्रकारो यस्याः । बड्ढलनचला
ल्लकेऽध्विन्यविके षोडशे नल्ले कठिन्ने च ।

विशारण न० वि+शृ-स्वार्थे णिच्-ल्युट् । मारणे ।

विशारद पु० विशालं ददाति दाक लस्य रः । वक्तुवृक्षे
चुद्रदराक्षभायां स्त्री० पथिते, प्रगल्भे, अष्टे च लि० ।

विशाल लि० वि+शालच् । विस्तीर्णं, वृद्धि च । ऋगभेदे,
ऋषभेदे च पु० । इन्द्रवारुण्याम्, माहेन्द्रवारुण्यां नदी-

भेदे च स्त्री० विशालां विरजां तथेति पुराणम् । [टवृक्षे

विशालता स्त्री० विशालस्य भावः तत् । प्रार्थितारि । [च्यस्यो

विशालतैलमर्भ पु० विशालं विस्तीर्णं तैलं गर्भे फलमध्ये यस्य ।

विशालत्वञ्च पु० विशाला त्वञ्च यस्य । सप्रच्छदे दृष्टे ।
विशालपत्रञ्च पु० विशालं पत्रमस्य । काष्ठाक्षौ, तालदृष्टे च ।
विशालाक्षञ्च पु० विशाले अक्षिणी यस्य यन्मसा० । मृदादेवे,
गर्भे, विष्णौ च दृष्टव्ये, लि० धात्वन्ता वागदन्त्या च स्त्री० ङीप् ।
विशाली स्त्री० वि+शलञ्च गौरा० ङीप् । अजमोटावास्य ।
विशिख पु० विशिष्टा विभक्ता वा शिखा यस्य । शरद्वत्, वाणे,
तोमरे च इव शिखारहिते लि० । नाशिकायाम् रम्या-
याञ्च स्त्री० ।

विशिष्ट लि० वि+श्व-क्त । युक्तं, विश्वकृते, विशेषयुक्ते च ।
विशिष्टाद्वैत न० रासायनाद्युक्ते प्रकृतिविशिष्टस्य ब्रह्मणोऽद्वयत्वे
विशीर्षो लि० वि+श्व-क्त । शुक्ले, जरावस्थापक्षे च ।
विशीर्षपर्यण पु० विशीर्षं पर्यमस्य । निम्नदृष्टे ।
विशुद्धात् न० वि+शुध-क्त । दोषरहिते, विशदे च ।
विशुद्धि स्त्री० वि+शुध-क्तिन् । शोधने, दोषराहित्ये च ।
विशुद्धाल लि० विगता शृङ्खला पद्धति र्यस्याः । परिपाटीभूत्ये
विशेष पु० वि+श्विष-वञ् । प्रभेदे, प्रकारे, व्युत्पत्तौ, तिलके,
'अन्योनित्यव्यवृत्तिविशेषः परिकीर्तित' इति विशेष-
कोक्ते पदार्थभेदे, अर्थालङ्कारभेदे च ।

विशेषक पु० न० विशेषयति वि+श्विष-णिच्-ण्वल् । ललाटकृते
तिलके । विशेषकर्तारि लि० 'विभिर्भेदं विशेषकस्मिन्' इति
एकवाक्यतापक्षे स्त्रीकृत्ये न० ।

विशेषगुण पु० कर्म० । विशेषिकोक्ते 'बुद्धादिषट्कं रूपादि-
चतुष्कं' कोट्यभावे । स्थावरिकद्रवत्वञ्च अदृष्टे शब्द-
एव चे'त्युक्तेषु गुणभेदेषु ।

विशेषण न० विशिष्यतेऽनेन वि+श्विष-ल्युट् । भेदकधर्मो-
युष्मन्निवादी यथा नीलम् उत्पलं च लो गौरित्वादी युषा
क्रियादिभेदकधर्मः ।

विशेषविधि पु० विशेषे विधिः । साक्षादविशेषयोर्भेदे विशेष
गोचरे विधाने यथा ब्राह्मणोभ्यो दधि दीयतां शाखि
त्याव तन्मन्त्रित्वं शाखिष्यस्य ब्राह्मणविशेषत्वेन तद्वि-
धौ दधिदानाप्रवादेन तन्मन्त्रविधिः ।

विशेषित लि० वि+श्विष-णिच्-ण्वल् । भेदिते विशेषणयुक्तीकृते च
विशेषोक्ति स्त्री० अर्थालङ्कारभेदे ।

विशेष्य लि० विशिष्यते भेदात् युष्मादिभिरक्षौ वि+श्विष-
ल्युट् । युष्मादिभिर्ये, व्यक्तेर्ये, पदार्थे धर्मिणि च ।

विशोक पु० विगतः शोकः यस्मात् यस्य वा । काशोद्वेगे
शोकरहिते लि० योगयाकोक्ते चित्तवृत्तिभेदे स्त्री० ।

विशोधनी स्त्री० विशुध्यतेऽनया शुध-ल्युट् ङीप् । दलीछले

भावे ल्युट् । शोधने न० वि+शुध-ल्युट् । शोधनकारके लि० ।

विशोधन लि० वि+शुध-णिच्-ण्वल् । शोधनकारके लि० ।

गतदन्त्या स्त्री० ङीप् ।

विश्र(वा)खान न० वि+श्रव-णिच्-ल्युट् वा दृङिः । दाने ।

विश्रब्ध लि० वि+श्रव-क्त । विश्रब्धे 'विश्रब्ध' परिचुम्बति
सा० । शान्ते, असुप्तते, गात्रे च ।

विश्र(वा)स पु० वि+श्रम-वञ् वा दृङिः । विरामे प्रवृत्त
व्यापारस्त्रावसाने च । [वध च ।

विश्रम्भ पु० वि+श्रम्भ-वञ् । विश्रम्भे, प्रवृत्ते, केतिककृते
विश्राव पु० वि+श्रव-वञ् । प्रसिद्धौ स्थानौ च ।

विश्रुत पु० वि+श्रु क्ता विश्रुता ।

विश्रुष्ट लि० वि+श्रुष-क्त । विद्युक्ते, शिथिले च ।

विश्लेष पु० वि+श्लिष-वञ् । वियोगे शैथिल्ये च ।

विश्रु न० विश्र-व । जगति संशारे । तदभिमानिनि जीवे पु० ।

आहवेवविशेषे पु० व० प्र० सकृते लि० तदर्थेऽस्य सर्वनामता ।

विश्वकर्मान् पु० विश्वेषु कर्मा व्यापारो यस्य । कूर्खे, देव-
शिल्पिनि, सनिभेदे, परमेश्वरे च ।

विश्वकृत् पु० विश्वं करोति कृ-क्तिप् । विश्वकर्षणि, परमेश्वरे च
विश्वकेतु पु० विश्वं केतवोऽस्य । अनिरुद्धे ।

विश्व(व्य)कृद्येन विश्व(व्य)कोसेनायस्य । विष्णौ, प्रियङ्गुकृते स्त्री० ।

विश्वगन्ध पु० विश्वतो गन्धोऽस्य । गोमे गन्धरसे, मलाखौ च

विश्वगन्धा स्त्री० विश्वे सकला गन्धा यस्याः । दृढियास्य ।

विश्वग्रन्थि स्त्री० विश्वतो ग्रन्थिर्स्याः । हंसपदीकतायाम्

विश्व(व्य)सु अव्य० विश्वसञ्चति क्तिप् विश्व(व्य) आदेशः । सर्वत
इत्यर्थे विश्वगामिनि लि० अङ्गावसे विश्व(व्य)द्रुक्त्वत् ।

विश्वधारिणी स्त्री० विश्वं धारयति धृ-णिनि । दृढियास्य ।

विश्वपर्या स्त्री० विश्वतः पर्यायस्याः । भूय्याचकस्यास्य ।

विश्वभूम् पु० विश्वं भूति भवति भू-क्तिन् । अन्नौ, चन्द्र-
देवे, विश्वकर्षणि, भूसौ च ।

विश्वभेषज न० विश्वेषां भेषजम् । शुद्धगम् ।

विश्वव्याह पु० विश्वं विभक्तिं अ-वच्-सम् च । इन्द्रे, विष्णौ
च । वृषिय्यां स्त्री० ।

विश्वरूपक न० विश्वं रूपमस्य कप् । कृष्णायुक्णि ।

विश्वरेतस् पु० विश्वं रेगोऽयं यस्य । चतुर्भुजे ब्रह्मणि ।

विश्वरोचन पु० विश्वान् रोचयति रच्-णिच्-ल्युट् । नाडीचशके

विश्ववेदस् पु० विश्वं वेदं विद-वञ् ल्युट् । इन्द्रादी देवे, वन्द्ये च

विश्वसार न० विश्वेषां सारम् । तन्मभेदे । संज्ञायां कम् ।

(फलिजनसा) दृष्टे पु० ।

विषस्तु पु० विषं वृजति वृज-क्तिप् । चतुर्मुखे ब्रह्मणि ।
 विषस्तु ति० वि+वृज-क्त । जातविषासे, विषसितोऽयम्
 ति० वा इट् । विषवासां स्त्रियां स्त्री० ।
 विषस्त्या स्त्री० विषतः तिष्ठति स्या क । शतावर्थात् ।
 विषाची स्त्री० विषमञ्जति अन्व क्तिप् । अक्षरोभेदे ।
 विषात्मान् पु० विषमात्मा यस्य । विष्णौ ।
 विषामित्त पु० विषं मित्तमस्य पूर्वपददीर्घः । ब्रह्मर्षि-
 भेदे गाधिसते ऋषे । [मिशरे च
 विषामित्तप्रिय पु० इत० । नारिकेले श्रीरामे च । [पर
 विषाराम् पु० विषेण राजते राज-क्तिन । विषेणां राजनि,
 विषावसु पु० विषेणां वसु यस्यात् इ० दीर्घः । गन्धर्वभेदे ।
 रात्रौ स्त्री० ।
 विषास पु० वि+वृज-पञ् । इदमित्तमेवेत्याकारे चित्त-
 दृष्टिभेदे, प्रत्यये, चङ्गायाञ्च ।
 विषदेव पु० व, व० कर्म० अलुक् । 'कतुर्दशो वसुः
 सत्यः कामः कालस्तथा धनिः' रोचकवाङ्मात्रैव तथा
 चान्यः पुष्करवा । विषदेवा भवन्त्येते दश आङ्गेषु पूजिता'
 इत्युक्ते आङ्गदेवभेदे । गिन्धवेस्तु वङ्गो पु० ।
 विषेश पु० इत० । शिषे, विषेशरादयोऽयम् ।
 विषौषध न० विषेषु रोगेषु औषधम् । शुण्ठाग्रम् ।
 विष व्याघ्रौ जु० उभयस्क० अनिट् । वेवेष्टि वेविष्टे । अविषत्
 अविचत् त ।
 विष विप्रयोगे क्त्वा० पर० अक० अनिट् । विष्णाति अविचत्
 विष सेचने भा० पर० सक० अनिट् । वेषति अविचत् ।
 विष् स्त्री० विष-क्तिप् । विषायास् ।
 विष न० विष-क्त । जले, पद्माक्षरे, ऋणाले, गन्धरसे,
 वल्गनाभे-विषे च गरलमाले पु० न० ।
 विषकण्टकिनी स्त्री० विषयुक्तं कण्टकमस्या अस्ति इति ।
 बन्ध्याकर्कशायास् ।
 विषकण्ट पु० विषं कण्टे यस्य । शिषे ।
 विषघ्ना स्त्री० विषं हन्ति हन-ङ नि० क्तञ्च । शुङ्ख्याम् ।
 विषघातिन् पु० विषं हन्ति हन-णिनि । शिरीषहले । विष-
 नाशके ति० ।
 विषघ्न पु० विषं हन्ति हन-क्त । शिरीषहले, यवासे, विभीतके,
 चम्पकहले च । हिलमोचिकायां (हेलेखा) इन्द्रवाचयास्,
 वल्गवायास्, भूषाचलयास्, रक्तपुनर्गवायास्, हरिहा-
 यास्, वृषिकायास्, महाकरञ्जे च स्त्री० ऊनैप् । विष-
 नाशके ति० ।

विषजिह्व पु० विषयुक्ता जिह्वेव प्रत्यमस्याः । देवताहृदये ।
 विषज्वर पु० विषमिव प्राणहन्ता ज्वरो यस्य । महिषे ।
 विषगुह्य न० विषेणैव प्रसङ्गम् । ऋणाले ।
 विषतिन्दु पु० विषयुक्तस्तिन्दुः । कुपीली ।
 विषद् न० वि+पद-अच् । पुष्पकाक्षीसे शुक्लवर्णे पु० । तद्वति ति० ।
 विषदन्तक पु० विषं दन्ते यस्य कप् । सपे ।
 विषधर पु० विषं धरति ध-अच् । सपे, 'विषधरविषममि'त्युद्धटः
 विषधर्मन् पु० विषस्यैव धर्मोऽस्य अनिच् समा० । (आत्म-
 कुपी) लतायास् ।
 विषनाशन पु० विषं नाशयति नश-णिच्-ल्यु । शिरीषहले
 विषनुद् पु० विषं रुदति रुद-क्तिप् । श्योनाकटके ।
 विषपुष्प न० विषमिव नीलं पुष्पमस्य । नीलपद्मे । कप् ।
 सदगृहे । कर्म० । नीलप्रये न० ।
 विषम ति० विगतो विरहो वा समः । असमे, अयुग्मे उन्नता
 नते, दाहणे, सङ्कटे च 'भिषगिह्वचतुष्पादं विषमं परि
 कीर्त्तितमि'त्युक्ते पद्यभेदे न० । [सम्यच्छेदे ।
 विषमच्छद् पु० विषमाः अयुग्मानि सप्त रुदाः यस्य ।
 विषमज्वर पु० विषम उद्यो ज्वर । ज्वरभेदे ।
 विषमनयन पु० विषमाणि अयुग्मानि त्रीणि नयनाभ्याम् ।
 शिषे । विषमनेत्रादयोऽयम् ।
 विषमर्दनी स्त्री० विषं रुदयतेऽनवा रुद-ल्युट् ऊनैप् । गन्ध-
 नाकुल्यास् । स्त्राये कन् । तलैव ।
 विषमस्थ ति० विषमे उन्नतानते सङ्कटे वा तिष्ठति स्या-क्त ।
 उपद्रवगमे, सङ्कटस्थे, उन्नतानतदेशस्थे च ।
 विषमश्रित न० विषमं श्रितं शासनम् । अनुचितशासने ।
 विषमायुध पु० विषमाणि अयुग्मानि पञ्च आयुधानि वा-
 या यस्य । कासे । विषसेष्वाद्योऽयम् ।
 विषय पु० विषयस्ति स्वात्मकतया विषयिणं विरूपयन्ति सम्ब-
 द्धन्ति वा वि+वि-अच् । इन्द्रियगोचरे-यद्वादी, देशे च ।
 विषयिन् न० विषयोऽस्यस्य इति । ज्ञाने, इन्द्रिये च । विष-
 यासते ति० । रात्रि, कामदेवे, ध्वनौ च पु० ।
 विषरूपा स्त्री० विषं मूषिकविषं रूपयति अतिक्लामति
 रूप-क्त । अतिविषायास् (आतडच) ।
 विषलता स्त्री० विष-व्याप्तेव लता । इन्द्रवाचयास् ।
 विषविद्या स्त्री० विषाय तद्विदस्ये विद्या । विषमसम्बन्धाने
 विषवैद्य पु० विषे विषापहारे वैद्यशक्तित्वकः । विषमसम्बन्धावति
 विषशालक पु० विषस्य रुणालस्य शालूकः । पद्मकन्दे ।
 विषहन्त्री स्त्री० विषं हन्ति हन-लच् ऊनैप् । अपराजितायास् ।

विषहारके लि० । [विषहारके लि० ।
 विषहारी स्त्रीऽविषं हरति ह-अच् गौऽङीप् । अनसादेव्याम्
 विषहा स्त्रीऽविषं हन्ति हन-ड । देवदालीलतायाम् ।
 विषा स्त्रीऽविषं नाशयन्ते नाशयसाः अच् । (आतङ्ग)
 अतिविषयायाम्, बुद्धौ च ।
 विषाण न० विष+कानच् । पशुष्टजे, हस्तिदन्ते वराहदन्ते,
 कुवैषधे, क्षीरकाकोल्याञ्च ।
 विषाणिका स्त्रीऽविषाणस्य स्थाः ठन् । शृङ्गाम् (गाडर-
 शिङा) कर्कटशृङ्गाम्, आमलक्याञ्च ।
 विषाणिन् पुंविषाणस्य सत्यस्य इति । शृङ्गिणि, हस्तिनि च ।
 शृङ्गाटके, कृपभौषधे च पु० ।
 विषाद पु० वि+पद-अच् । अवसादे, जडतायाञ्च ।
 विषादनी स्त्रीऽविषाय तद्विदत्तये अद्यतेऽशौ अद-ल्युट् ।
 पलाशीलतायाम् ।
 विषान्तक पु० विषस्यान्तक इव । शिवे, विषहरे लि० ।
 विषापह स्त्रीऽविषमपहन्ति अप+हन्-ड । इन्द्रवारुण्याम्,
 नागदन्त्याम्, अर्कभूलायाञ्च (शगरून्) ।
 विषाराति पु० इत० । कण्ठधूसरे ।
 विषारि पु० इत० । दतकरज्जे, सह्याचक्षुषाके च । [त के
 विषास्य पु० विषसास्ये यस्य । सपे विषाक्तमिवास्त्वस्य । भक्ता
 विषु अन्व० विष-कु । साम्ये, नानारूपे च ।
 विषुव न० विषु दिनरात्रयोः साम्यं वाति वा-क । ससरालि
 दिनकालके अयनाग्रक्रमेण रवेः त्वलानेपराधिसंक्रान्तिभेदे ।
 विषुवत् न० विषु साम्यमस्मात्ति सप्तप यवादिः सप्त वः ।
 विषुवशब्दार्थे ।
 विषौषधी स्त्रीऽइत० । नागदन्त्याम् ।
 विष्क हिंसायां च आ० सक० सेट् । विष्कयते अविविष्कत ।
 दर्शने उभ० विष्कयति ते अविविष्कत ।
 विष्कम्भ पु० वि+स्क्रान्भ-अच् । स्त्र्यचन्द्रयोगजातयोगमध्ये
 प्रवचे योगे, विस्तारे, प्रतिबन्धे, रूपककाव्याङ्गभेदे, योगिनां
 गन्धभेदे, हस्ते, अवष्टम्भके-कीसकादौ च ।
 विष्किर पु० विकिरति वि+क-जन् सट् च । प्रिह्वे ।
 विटप न० विष-कपन् तुट् च । सुवने ।
 विटप्य लि० वि+लन्भ-क्त । प्रतिबन्धे अवष्टे ।
 विटप्य पु० वि+लन्भ-अच् । प्रतिबन्धे रोगभेदे च ।
 विटपिन् लि० वि+लन्भ-पिनि । प्रतिबन्धके रोगविशेष-
 जनके च ।
 विटर् पु० वि+लु-अप् पलम् । 'उईकेयो भवेद्वह्ना लम्-

केयस्तु विटर्' इति 'वाधावर्त्तस्तु विटर्' इति च स्रज्जुते
 दर्भकते आचनभेदे, आचनमात्रे, टप्ते च । [विष्णौ ।
 विटर्भवस् पु० विटर्ः कृष्यष्टिर्नव अयसी कर्णवियम् ।
 विटर्ह्वा स्त्रीऽविट् भूषौ प्रविष्टा सती रोहति रुह-क ।
 स्वर्णकेतक्याम् ।
 विटार पु० वि+लु-अप् पलम् । पङ्क्तिच्छन्दोभेदे ।
 विटि स्त्रीऽविश-तिन्नु त्तिच् वा । वेतनं विना भारादिवहन-
 जन्ये क्लेशे, वेतने, कर्मणि, वर्षण्ये, प्रेषण्ये, तिथ्य-
 क्तान्तककरणसम्ये सप्तमे करणे कर्मकरे-भ्यश्च, वेतनं
 विना कर्मकरे च पु० ।
 विष्ठा स्त्रीऽविविधं तिष्ठति स्था-क पलम् । पुरीषे ।
 विष्णु पु० विष-व्यापने नुक् । व्यापके, परमेश्वरे, ब्रह्मैश्वरे,
 धर्मशास्त्रकारके सनिभेदे च 'मन्त्रविष्णुहारीते'ति
 स्रज्जुते । 'यस्यात् विष्मिदं स्रज्जु तस्य शक्ता महात्मनः ।
 तस्मादेवोच्यते विष्णुविश्वनाथोः प्रमथनादि'त्युक्ते, वाचदेवैऽपि
 विष्णुनाम्ना स्त्रीऽइत० । अपराजितायाम् तस्याः विष्णुपरि-
 त्यक्तत्वात्तत्वात् । [त्वेन प्रसिद्धः न्यायभाष्यकर्त्ता ।
 विष्णुशुभ्र पु० चाणक्ये पण्डिते अयमेव वात्स्यायनपञ्चिच-
 विष्णुतैल न० वेद्यकप्रसिद्धे तैलभेदे ।
 विष्णुधर्म्म पु० विष्णुपासनयोग्यो धर्मः शाक० । विष्णुपास-
 नोचिते नियमभेदे उपचारात् तत्प्रतिपादके ग्रन्थे च ।
 विष्णुधर्म्मोत्तर न० विष्णु धर्म उत्तरः प्रधानः ब्रह्मैवेन
 यस्य । संहिताभेदे ।
 विष्णुपद न० विष्णोः पदमिव व्यापकत्वात् । आकार्ये ।
 विष्णुपदी स्त्रीऽविष्णुपदं कारणत्वेनास्त्वस्याः अच् गौरा-
 ङीप् । गङ्गायाम् उपसिंहहृदयिककुम्भराशौ रवेः संक्रान्तौ च
 विष्णुमाया स्त्रीऽइत० । विष्णोः परमेश्वरस्य माया । अवटन-
 वटनपटीयस्याम् अविद्याशक्तौ, तदधिष्ठात्यां दुर्गायाञ्च ।
 विष्णुरथ पु० विष्णोः रथ इव गतिहेतुत्वात् । गरुडे ।
 विष्णुरात पु० विष्णुना रातः विष्णुर्वा रात्रास्त्रीवनसमौ रा-क्त
 त वा । परीविद्यास्ये न्ये सहि गर्भस्थएव अश्रुत्यामास्तेषु दग्धः
 सन् स्रुतः प्रब्रवाननरश्च विष्णुना पुनर्जीवित इति भारतस्य
 विष्णुवक्त्रभा स्त्रीऽइत० । त्वस्याम्, अम्निप्रिस्ताड्ये च ।
 विष्णुवाहन पु० विष्णुं वाहयति स्थानान्तरं नयति वह-यिच्
 ल्यु । गरुडे ।
 विष्णुवाह्य पु० विष्णुर्वाह्योऽस्य । गरुडे । [कर्षणशब्दे टङ्कारे
 विष्कार पु० वि+स्कार गिश्च अच् आत् अच् पलम् । पङ्कगुणा-
 विध्य लि० विप्रवेशे न्यः विप+यत् । विप्रेषे न्ये ।

विश्वक्सेन पु० विष्णुवी सेना यस्व । विष्णो विष्णु विष्णोऽस्य
भक्तके, तन्मयभेदे च । प्रियकौ स्त्री० । [च
विश्वक्सेनप्रिया स्त्री० ईतः । लज्जायाम् (जागर जातु) भेदे
विष्ण्वान न० वि+ष्वन-युल्ल पल्लवत्वे । भोजने ।
विष्वाण पु० वि+ष्वन-युल्ल पल्लवत्वे । भोजने ।
विस्व न० वि+षो-क । स्थाले ।
विसकशितका स्त्री० विसं स्थालमिव कण्ठोऽस्त्वस्याः
ठन् । वलाकायाम् ।
विस उल्लगै दि० प्ररत्नक० सेट् । विस्ति अयेसीत् ।
विसंवाद पु० वि+सम्+वद-वज् । विप्रलम्भे, वस्तुने, धन्यथा
स्थितस्व वस्तुनोन्यथा कथनादौ च ।
विसकुसुम न० विषयुक्तं कुसुमम् । पद्मे ।
विसङ्कट पु० विग्रिष्टो सङ्कटो यस्मात् । सिंहे इन्द्रोदितो च ।
विसनाभि स्त्री० विसं नामी यस्व । पश्चिम्याम् पञ्चमसूत्रे च
विसर पु० वि+हृ-अप् । समूहे, विस्तारे च ।
विसर्ग पु० वि+हृज-वज् । दाने, त्यागे, जलदागे, विसर्ज-
नीवाख्ये वर्षभेदे, मोक्षे, प्रलये च भूतसर्गविसर्गादि
नवलक्षणलक्षितमिति श्रीधरः । [ल्युट् । प्रेरणे ।
विसर्जन न० वि+हृज-ल्युट् । दाने, त्यागे च । वि+हृज-णिच्
विसर्प पु० वि+हृप-अच् । रोगभेदे ।
विसर्पण न० वि+हृप-ल्युट् । प्रसारे ।
विस्तर पु० विस्तरति सपति वि+हृ-वज् । मत्स्ये ।
विस्तरिन् लि० वि+हृ-णिनि । प्रसरणशीले । मत्स्ये पु०
साधपण्या स्त्री० डीप् । [पञ्चमसूत्रे पञ्चलतायाश्च ।
विशिनी स्त्री० विसानां समूहः । तद्युक्तो देशो वा इति ।
विसूचिका स्त्री० विग्रिष्टा सूचीव इत्यर्थे कन् । रोगभेदे ।
विस्तृति लि० वि+हृ-क्त । विलीर्ये ।
विस्तृतर लि० वि+हृ-वरप् । प्रसरणशीले । स्त्रियां डीप् ।
विस्तृसर लि० वि+हृ-कारप् । विस्तरणशीले ।
विस्तृष्ट लि० वि+हृज-क्त । प्रेरिते 'रधवे विस्तृष्ट, इति रधुः
चिप्रै'त्यन्ते च । [रत्तिकापरिभाष्ये वा
विस्तृ पु० न० विस्-उल्लगै क्त नि० नङ् । सूर्यकर्षे, ज्योति
विस्तार पु० वि+हृ-अप् । शब्दसमूहे, वाक्यसमूहे, विस्तारे,
प्रसवे, समूहे च । काधारे अप् । पीठे ।
विस्तार पु० वि+हृ-संज्ञायाम् कर्त्तरि षज् । विष्टमे भावे
षज् । विलीर्यतायाम् सभासवाका स्ये प्रदसमूत्रे च ।
विलीर्य लि० वि+हृ-क्त । विष्टमे विस्तारयुक्ते विभाषे च ।
विलीर्यपर्य न० विलीर्यानि पर्यायस्य । मानके ।

विस्तृत लि० वि+हृ-क्त । विस्तारयुक्ते । [वह्निकणे विष्टभेदे च
विस्मृलिङ्ग पु० विस्मृरति षि+स्मृ-डु वापः तद् लिङ्गस्य ।
विस्मोट पु० विस्मृटति वि+स्मृट-अच् । (विष्टकोडा) मर्दायै,
स्वार्थे कन् । स्मोटकभेदे विस्मोटकभया 'भेषपहेति श्री
तला स्तोत्रम् ।
विस्मय पु० वि+हृ-अच् । आश्चर्य्ये, अद्भुते, रसभेदे च ।
विस्मयान्वित लि० ईत० । विस्मययुक्ते, आश्चर्य्ययुक्ते च ।
विस्मापन पु० विस्मि-णिच्-अच्-आत् ल्यु । ऊरुके, कामदेवे
च । गन्धर्वपुरे न० । विस्मायनसम्यक् ।
विस्मित पु० वि+हृ-क्त । विस्मययुक्ते ।
विस्मृत लि० विस्मृ-क्त । स्मरणविषये ।
विस्मृति स्त्री० वि+हृ-क्तिन् । स्मरणभावे ।
विस्व न० विस्-रत्न । आसगम्यौ ।
विस्वस पु० वि+हृ-अच् । पतने, वारणे च ।
विस्वगन्धा स्त्री० विस्वो गन्धोऽस्याः । लघुषायाम् ।
विस्वगन्धि पु० विस्वसेव गन्धोऽस्य इतसमा० । हरिताले ।
विस्वम्भ पु० वि+हृ-अच् । विन्नासे, प्रलये, परिचये च ।
विस्वम्भिन् लि० वि+हृ-भ-णिनि । विज्ञासयुक्ते, प्रयायिनि च
विस्वसा स्त्री० वि+हृ-अच् । जरायाम् ।
विस्वसा स्त्री० वि+हृ-अच् । आसगम्योऽस्यस्याः अच् । लघुषायाम्
विह्वग पु० विह्वयसा गच्छति गम-ड नि० प्रक्षिपिष्टुं विह्वयत्यल
विह्वङ्गम पु० विह्वयसा गच्छति गम-खच् नि० प्रक्षिपि ।
विह्वङ्गराज पु० ईत० अन्व समा० । गरुडे 'विह्वङ्गराजाङ्ग
रुहै'रिति भाषः । [सायनाश्च ।
विह्वनन न० विह्वन्यते वि+हृ-ल्युट् । तुलपिष्टुले, विन्ने, हिं
विह्वर पु० वि+हृ-अप् । वियोगे । ल्युट् । तल्लेव न० ।
विह्वसित न० वि+हृ-क्त । अभ्यसहासे ।
विह्वस्ति लि० विगतो हस्ति हस्तावलम्बनं यस्य । व्याकुले ।
पण्डिते, पण्डिते च पु० ।
विह्वपित न० वि+हृ-णिच्-क्त । दाने ।
विह्वयस् पु० न० वि+हृ-अच्-ल्युट् नि० वृद्धिः । व्याकाये
प्रक्षिपि च स्वार्थे अच् । विह्वयसमयाकाये व० ।
विह्वर पु० वि+हृ-अप् । क्रोडार्थे पादाभ्यां गमने, अक्षये,
स्वप्ने, बीजायां, बौद्धदेवालये, वैजयन्ते च ।
विह्वित लि० वि+हृ-क्त । कृते, विधिना बोधिते च ।
विह्वीन लि० वि+हृ-क्त । तन्त्रे, वर्जिते च ।
विह्वत न० वि+हृ-भावे क्त । विह्वारे, स्त्रीयां वेदाभेदे च ।
विह्वल लि० वि+हृ-अच् । मयादिना व्याकुले, विलोने च ।

वी० कानो जनने च ककनतौ व्याधौ जेषे भोजने च कक-
कटा० उभ० अभिट् । नेति अवैपीत् ।

वी०(वि)काश पु० वि० काश-वज् वा दीर्घ । रहसि, प्रकाशे च ।

वी०जाण न० वि० ईज-करणे ल्युट् । जेतौ । भावे ल्युट् । दर्शने

वी०ज्ञा स्त्री० वि० ईजि-अच् । नृकशिव्यात् । अ । गतिभेदे,
नत्व, अश्वगतिभेदे, सन्धौ च ।

वी०वि०(वी) पु० स्त्री० वे० डीचि स्त्रीत्वे वा डीप् । तरङ्गे, अज-
काशे, सुखे, अल्पे, किरणो च ।

वी०चितरङ्ग पु० वीचेरिच तरङ्गो यत् । वीचितो यथा
उत्तरोत्तरं तरङ्गजननमेवं स्वजन्यजन्यादिरूपे न्याय-
भेदे यथा शब्दस्य दक्षादिभेदे उद्भवसत्त्वत्वशब्दपरम्परया
श्रोत्रेण सह सम्बन्धात् अवयवम् ।

वी०चिसालिन् पु० वीचीनां मालाऽस्त्यस्य इनि । ससृष्टे ।

वी०ज व्यजने अद० चुरा० लभय० सक० सेट् । वीजयति ते अवि-
वीजत्-त । 'वीज्यते स हि सन्नाप्त' इति कुमारः ।

वी०ज न० वी०क्तिप् जन० ल कर्म० । कारणे, शुक्ले, अशुरे,
तन्वावधाने, मज्जनि, अव्यक्तगणितभेदे, सन्तभेदे,
धान्यादेः फलादौ च ।

वी०जक पु० वीजेन कारयति कै० क । मातृलङ्गके । [वराटके ।

वी०जकोश पु० वीजानां कोश इवाधारः । पद्मबीजाधारे

वी०जगर्भ पु० वीजानि गर्भे यस्य । पटोले ।

वी०जशुभि स्त्री० वीजानां शुभिर्यस्याम् । शिम्ब्याम् ।

वी०जन न० वीज-ल्युट् । व्यजने । करणे ल्युट् । वानरादौ ।
मस्तुनि, चक्रवाके, जोषझीवविहगे च पु० ।

वी०जपादप पु० वीजप्रधानः पादपः । भस्मातकडले ।

वी०जपुष्प न० वीजात् पुष्पं यस्य । मरुवके । [वीजपूर्णस्थित

वी०जपूर पु० पूर्यते पूर० चञ् ३२० । (टावा लेवु) जम्बोरभेदे

वी०जफलक पु० वीजानि फले यस्य कप् । वीजपूरे जम्बीरे ।

वी०जमातृक स्त्री० वीजानां मातेव इवार्थे कन् । पद्मबीजे ।

वी०जरुह पु० वीजेन रोहति रुह० क । वीजमातृजाते धान्यः दौ

वी०जरेचन न० वीजं रेचयति रिच० ल्यु । वीजेषु चञ्चे रेचके
जयपालबीजे ।

वी०जवपन न० वीजानि उच्यन्तेष्व वप० आधारे ल्युट् ।
लेले । भावे ल्युट् । वीजस्य उत्पादनार्थं जेष्ये ।

वी०जरत्न न० वीजं रत्नमिवास्ति । माषकलाये ।

वी०जट्टस्व पु० वीजमालाज्जातो हलः । अश्वगड्जे ।

वी०जसञ्चय पु० वीजानां वपनयोग्यधान्यादीनां सञ्चयः
संप्रहः इम्+चि० क्ङ्क् । वपनयोग्यधान्यादिसंप्रहः ।

वी०जसू पु० वीजं सूते सू० क्तिप् । ग्रथिव्यात् । [जडे कोले ।

वी०जास्त त्रि० वीजेन सह कटस् उच्चा क० त्त । वीजेन सह

वी०जास्त न० वीजेनास्त भिव । हलान्ते । [विशिष्टे लि०

वी०जिन् पु० वीजचक्षस्य इनि । उत्पादकेपितरि । वीज-

वी०ज्य लि० विशेषेण दृज्यः वि० वज० क्ङ्क् । कुलीने ।

वी०टि(टी) स्त्री० वि० इट० इन् वा डीप् । (धानेर वीडा)

सञ्चितताभूले । स्वार्थे कन् । तल्लेव ।

वी०णा स्त्री० अज० न वीभावः टु० णत्वम् । स्वनामख्याते
वाद्यभेदे । [दण्डे ।

वी०णादण्ड पु० इत० । वीणावाद्यस्थितालावपरिस्थे काठ-

वी०णावाद लि० वीणां वादयति वद० णिच्-अण् । वीणावादके

वी०त न० वि० इण्-क्त । सुवासस्यै हृष्यत्यादिसौम्ये, अक्षुशकर्मणि
न्यायाद्युक्ते अतुमानभेदे च । शान्ते गते च लि० ।

वी०तस पु० वि० तन्-चञ् वा दीर्घः । शृगपञ्चिणां मञ्जनोप-
करणे दासप्रभृतौ, विश्वासहेतुप्रावरणे च ।

वी०तशोक पु० वीतः विगतः शोको यस्मात् यस्य वा ।

अशोकहृत्ते, शोकहीने लि० । [क्तिच् । घोटके पु० ।

वी०ति स्त्री० वी०क्तिन् । गतौ, दीप्ता, भोजने, वाचने च ।

वी०तिहोत पु० वीतये इराडायादिभक्षणाय ह्वयन्ते देवाश्चल

हृ० तल्ल । वज्रौ । [वत्सीनि, दृश्यकाव्यनाटकाङ्गभेदे च ।

वी०यि(वी) स्त्री० वि० इण्-इन् टु० वा डीप् । पङ्क्तौ, अष्टौ, गृह्णाके,

वी०य्यङ्क पु० वीथिरङ्गस्य । दृश्यकाव्यभेदे ।

वी०ध्र लि० वि० इण्-इण्-रक् । निर्मले । नभशि, वायौ च पु० ।

वी०नाह पु० वि० नह०-वज् । कूपादिस्वजनमनसाधने (पाट)
ख्याते पदार्थे ।

वी०प्ता स्त्री० वि० आध०-मनु०-अच०-ईत्-अ अभ्यासलोपस्य । व्याप्ता

वी०व अद० चु० आ० अक० सेट् । वीवयते अविवीयत् ।

वी०भ शीर्षहेतुके उद्यमे विकल्पने च भ्वा० अक० सेट् । चङ्कि न
हृस्वः । वीभते अविभीष्ट ।

वी०र न० अज०-रक् वीभावः वीर० अच् वा । करिने, पद्मभूले,

काञ्जिके, उग्रोरेच । संज्ञायां कन् । करवीरे वेगवति शीर्षयुक्ते

च लि० तन्त्रोक्ते जुलाचारे न० तदति लि० शृङ्गां स्त्री० ।

वी०रक पु० वि० ईर०-ल्युत् । करवीरे ।

वी०रण न० वि० ईर०-ल्यु । उग्रोरे (वेणारभूल) ।

वी०रतर न० वि० ईर०-अञ् तरप् । वीरस्ते, शूरतरं लि० ।

वी०रतस् पु० वि० ईर०-अच् कर्म० । अर्जुनहृत्ते कोकिलाये,

भस्मातके, (मेला) पिल्लभेदे च वीरहृत्तादयोऽप्यत्र । [वाष् ।

वी०रपत्नी स्त्री० वीरः पति रस्याः लुक् डीप् च । वीरभायां

वीरपत्ता स्त्री० वीरवति वीर-अच् तथाभूतं पञ्च
यस्याः । विजयायाम् गङ्गे ।

वीरपान(स्य) न० वीराणां पानन् वा खल्वम् । युद्धाय युद्ध-
खेदापहृत्तये वा सरापानादौ । वीरस्ये न० ।

वीरभद्रं पु० वीरो भद्रोऽस्य । अश्वमेधीयेऽस्य वीरेषु भद्रम् ।
वीररजस् न० वीर इव रजः रक्तत्वात् । सिन्दूरे ।

वीरसू स्त्री० वीरं कृते सू+क्तिप् । वीरसातरि ।

वीरसेन पु० वीरा सेना यस्य । नल्लराजजनके ऋषभेदे ।

वीरहन् पु० वीरयति शौर्यान्वितं करोति वीर-णिच् अच् ।
वीरो यश्चाग्निसं हतवान् हन-क्तिप् । नष्टाग्नौ विभे ।

वीरा स्त्री० वि+हरे-अच्, वीर+अच् वा । सरानासगन्तद्वये,
वीरकाकोल्याम्, आनलक्याम्, एलवालुकायां, पतिपुत्र-
वत्सां स्त्रियां, रक्षायां, विद्यायां, दुग्धिकायां, वीर-
वेद्यायां, काकोल्यां, सहायताययां, हतकुसायां,
अतिविषायां, द्राक्षायां, शिंशपाह्वे च (शिशु) ।

वीरास्त्रं पु० वीरयति शौर्यान्वितं करोति वीर-णिच्-अच्
कर्त्त० । अस्त्रवेतसे । [हरे युद्धवेतसे ।

वीराशंसन न० वीरेराशस्यतेऽल आ+शन्स-ल्युट् । भव-
वीरासन न० वीरस्वेवासनम् । 'एकपादमथैकस्मिन् विलसेदु-
रसंस्थितम् इतरस्मिन् तथा पश्चात् वीरासनमिति स्मृतं'
सिलुक्ते आसनभेदे । [लतायाम् ।

वीरधृ(धा) स्त्री० वि+रध-क्तिप् दीर्घः वा टाप् । विलुटायां
वीरेखर लि० इत० । वीरपत्नी । काशीस्थे शिवलिङ्गभेदे पु०
वीर्यं न० वीर-यत्, वीरस्य भागो यत् वा । देहस्थे चरमधातौ
शुक्ले, पराक्रमे, वले, प्रभावे, तेजसि, दीप्तौ च । [युक्ते च
वीर्यवत् लि० वीर्यमस्यस्य मत्तए मस्य वः । वनवति, वीर्य-
वीरध पु० विशेषेण वध्यतेऽल वध-घञ् न इङि । तस्युल्ला-
दिभ्यश्चे, मार्गे, भारे च । [वाहके ।

वीरधिका पु० वीरधः भारवहनं शिल्पमस्य ठन् । भार-
वीहार पु० चिह्नयतेऽल वि+हृ-घञ् दीर्घः । बुद्धमन्दिरभेदे ।
भावे घञ् । विहारे ।

वुग योगे आ० पर० सक० सेट् इदित् । वृज्जति अवृज्जित् ।

वुट हिंसायां चुरा० उभ० सक० सेट् । मोटयति ते अवृट् इत् त ।
इदित्येके वृष्टयति ते अवृष्ट इत् त । [अवृष्ट इत् त ।

वुध हिंसायां चुरा० उभ० सक० सेट् इदित् । वृधयति ते
वुश(स) विभागे, पृथक्करणे च दि० पर० सक० सेट् । वृश(स्य)ति
अगोपी(सी)त् । [अवृ(वृ)वृ(वृ)पत् त ।

वू(वृ)व हिंसायां चुरा० उभ० सक० सेट् । वू(वृ)वयति ते

वृ आवरणे चु० उभ० सक० सेट् । वारयति ते अवीवरत् त ।

वृ सेवायां क्यु० आ० सक० सेट् । वृणोति 'वृणोति हि विच्छिद्यकारिणः'
मिति भारविः । अवरीर-अवरिष्ट-अवृष्ट । [रीर अवृष्ट ।

वृ वरणे आ० उभ० सक० सेट् । वरति ते अवारीत् अवरिष्ट अव-
वृ वरणे स्वादि० क्यु० च उभ० सक० सेट् । वृणोति वृणते

वृणाति वृणोते अवारीत् अवरिष्ट अवरीर अवृष्ट ।
वृंहित न० वृहि-क्त । करिगर्जने ।

वृक आदाने आ० आत्म० सक० सेट् । वर्कते अवर्कित ।
वृक पु० वृक-क्त । कुक्कुराकारे हरिणपातके व्याघ्रभेदे । काके,
वकटके, कलिये, अनेकद्रव्यजन्ये भूषे, सरलद्रवे, उदरस्थे
वह्निभेदे च अम्बुजायां स्त्री० वा गौरा० स्त्री० । वृक-
स्त्रियां स्त्री० स्त्री० ।

वृकदंश पु० वृकं दशति दन्त-अच् । कुक्कुरे । [द्रवाङ्गादौ भूषे
वृकधूप पु० वृक्यते वृक-घञ्ये क कर्म० । नानाद्रव्यमिश्रिते
वृकधूपे पु० वृक इव धूस्ते । ऋगाये । (तेओङि) ।
वृकाक्षी पु० वृकस्थेवाणि पृथगस्य पञ्च समा० स्त्री० । विवृति
वृकाराति पु० इत० । कुक्कुरे वृकरिषादयोप्यल ।

वृकोदर पु० वृकनासाग्निहरे यस्य । 'यस्य तोष्णो वृको नाम
जठरे हव्यवाहनः । स्या दन्तः स धर्मात्मा तेन चासी
वृकोदर' इत्युक्ते भीमे 'ऋषभूवे वचनं वृकोदर' इति भारविः
वृक्णा लि० व्रध-क्त । छिन्ने ।

वृत्त वरणे आ० आ० सक० सेट् । वृत्तते अवृत्त । [कृतजठरे
वृत्त पु० व्रध-क्त् । व्रधनेऽपि जायमाने द्रुमे । हृत्स्वर्थे कन् ।

वृत्तचर पु० वृत्ते चरति चर-अच् । वानरे ।
वृत्तच्छाय न० इत० । वृज्जतां वृत्तायां छायायाम् ।

वृत्तधूप पु० वृत्तोऽपि धूपस्तत् साधनम् । सरलद्रुमे ।
वृत्तनाथ पु० इत० । वटहत्ते ।

वृत्तपाक पु० वृत्तस्य पाकः शिशुरिव जटिलत्वात् । वटहत्ते ।
वृत्तभवन न० इत० । वृत्तस्थे कोटरे । [वन्द्यायाम् (परगाया) ।

वृत्तभवा स्त्री० वृत्तो भवो वेदकत्वात् भोजनीय इव यस्याः ।
वृत्तभेदिन पु० वृत्तं भिनत्ति भिद-णिनि । वृत्तभेदके अस्त्रभेदे ।

वृत्तमृजू पु० वृत्तस्य मृदि भूमी भवति भू-क्तिप् । जलवेतसे ।
वृत्तसहा स्त्री० वृत्ते रोहति सह-क् । वन्द्यायाम्, अमृतस्रवायाश्च

वृत्तवाटिका स्त्री० वृत्तेर्वाटीव संघटत्वात् इवार्थे कन् ।
अमात्यगणिकोपसेव्ये गृहसमीपस्थे उपवने । [अस्ते च

वृत्तादन पु० वृत्तमस्ति भिनत्ति अद-ल्लु । कृगारास्ते (नेहालि)
वृत्तान्तरमस्ति भिनत्ति । अश्वत्थह्वे, मधुफल्ये, पियाले

विदारके च । वन्द्यायां स्त्री० गौरा० स्त्री० ।

उत्तान्त न० उत्तजातमक्षम् । (तेतुल) उत्तजाताऽस्त्यप्रधाने
उत्त, चुकास्ते च ।

उत्तौतपल पु० उत्तजादीयमानस्यसं येन । कर्षिकारउत्ते
उत्त उत्तौ रू०पर०सक०सेट् । उणत्ति । अवर्षीत् । निष्ठा अनिट् ।
उत्त न्यागे अदा०आत्म०सक०सेट् इदित् । उट्ते अट्जिष्ट
नेदिदययस् । उत्ते अवजिष्ट । निष्ठा कनिट् ।

उत्त त्वागे वा चु० उभ०पत्ते भ्वा० पर० सक०सेट् । वर्जयति ते
वर्जति । अववर्जत्-अवीष्टजत् । अववर्ज्जीत् । निष्ठा अनिट्
उत्त उत्तौ, त्वागे च रू०पर०सक०सेट् । उणत्ति । अववर्ज्जीत् ।
निष्ठा कनिट् । उत्तः । [कुटिले लि० ।

उत्तजन न० उत्तयेतल उत्त-जन् । पाप्मे, आकाशे च केये पु०
उत्तजन न० उत्त-जनच क्तिञ्च । पाप्मे, भुम्ने लि० । देगे पु० ।
उत्त प्रीणने, त०पर०सक०सेट् । उणति अववर्षीत् ।

उत्त भञ्जणे तना०उभ०सक०सेट् । उणोति वणोति उणुते अव-
र्षीत् अववर्षीत् । ज्ञा वेट् । [अववर्षीत् वा ।

उत्त दीप्तौ चु०उभ०सक० सेट् । वर्जयति ते अवीष्टतत् त
उत्त वर्जने भ्वा० आ० लुङि लृटि लृङि च उभ०अक०सेट् ।
वर्जते । अष्टतत् अवर्षीत् उत्तर्षति वर्षिष्यते । ज्ञा वेट् ।

उत्त संभक्तौ वरणे च दि०या०स०सेट् । उत्तर्षति अवर्षीत् । ज्ञा वेट्
उत्त लि० उत्त । प्रार्थिते, कर्मादौ प्रार्थनादिना कृतनियोगे च ।

उत्ति स्त्री०उत्तिन् । वेष्टने (वेष्टा) 'उत्तिञ्च तल कुर्वीते'तिस्मृ०
उत्तिङ्कार पु० उत्तिङ्करोति क्-खच् । विकङ्कते (वर्षिच) ।

उत्त न०उत्त-भावे क्त । 'गुरुपूजादृष्टा शौचं हत्वमिन्द्रियनियमः
प्रवर्त्तनं हितानाञ्च तत्सर्वं उत्तमच्यते' इत्युक्ते चरिते,
पद्यभेदे, उत्तौ च । उत्त-कर्त्तरि क्त । अतीते दडे, वर्त्तुले
अधीते स्मृते जाते च लि० कूर्स् ए० ।

उत्तगन्धि न० उत्तस्य पद्यभेदस्य इव गन्धो लेशोऽल इव
समा० । 'भवत्युत्कालिकाप्रायं सभासाश्च' इत्याह्वरम् । उत्तैक
देशसम्बन्धात् उत्तगन्धि पुनः स्मृतमित्युक्ते गद्यभेदे ।

उत्तगण्डुल पु० उत्तौ वर्त्तुलसङ्ख्युलोऽस्य । यावनाये । [याम्
उत्तनिष्ठाविका स्त्री० उत्ता वर्त्तुजा निष्ठाविका । नखनिष्ठा
उत्तपर्णी स्त्री० उत्तानि पर्णान्यस्याः ङीप् । सहायणपुष्पि-
कायाम्, पाठायाञ्च (आकानादि) ।

उत्तपुष्प पु० उत्तानि वर्त्तुलानि पुष्पाण्यस्य । शिरीषदणे ।
उत्तफल न० उत्तं फलमस्य । मरीचे, दाडिमे, बदरे च । वाता-
क्याम्, आसलक्याञ्च स्त्री०टाप् ।

उत्तमस्त्रिका स्त्री० उत्ता मस्त्रिकेव । श्वेतार्क ।

उत्तवीज पु० उत्तानि, वीजान्यस्य । भिण्डवाम् । आठकांमूली०

उत्तस्थ पु० लि० उत्ते गुरुपूजादौ चरिते तिष्ठति स्था०क ।
गुरुपूजादिचरितरते । [संदेशे च

उत्तान्त पु० उत्तौ जातोऽन्योन्यायो यस्मात् । संवादे, वाचिक
उत्ति स्त्री० उत्त-क्तिन् । वर्त्तने, स्थितौ, विवरणे च कारणे क्तिन्
जीविकायाम् । कौशिकोसावतीभारव्याभ्यांस्वे रच ना-
भेदे, वेदान्तोक्ते अन्तकरणादेः परिणामभेदे च । 'बुद्धिदृष्टि-
चिदाभासावि'ति 'ब्रह्मज्ञाननाशाय दृष्टिव्याप्तिरिति च वे

उत्ति कर्षित लि०उत्त्या कर्षितः । विषमस्ये, अल्पमात्रउत्तिके च
उत्त पु० उत्त-रक् । अन्तकारे, रिपौ, त्वष्टृपुत्रे दानवभेदे,
मेघे, पर्वतभेदे, मन्त्रे शब्दे च ।

उत्तद्विप् पु० इत० । इन्द्रे । उत्तरिषादगोष्यल ।

उत्तहन् पु० उत्तं हतवान् हन-क्तिप् । इन्द्रे ।

उत्था अव्य० उत्थाल् क्तिञ्च । निरर्थके ।

उत्थादान न० कर्म० । निष्फलदाने स्मृतिपदार्थिते देवपितृ-
वर्षभिन्ने कार्ये-दानभेदे । [मांसि ।

उत्थाभांस न० उथा भूतं भांसम् । देवाद्यानुद्देशेन हतपशूनां
उत्त न० उत्त-क्त । शैलजनामगन्धद्रव्ये । उत्तदारके उत्ते पु० ।

उत्तियुक्ते, पण्डिते च लि० ।

उत्तकाक पु० कर्म० । द्रोणकाके ।

उत्तगङ्गा स्त्री० कर्म० । नदीभेदे ।

उत्तदारक पु० उत्तं दारयति उत्त-णिच्-ण्वल् । वीरताडने ।

उत्तफल पु० उत्तं फलमस्य । उत्तदारके उत्ते ।

उत्तनाभि लि० उत्ता नाभिरस्य । (गोड) उत्तनाभियुक्ते ।

उत्तप्रपितामह पु० उत्तः प्रपितामहात् राज० । प्रपितामह
जनके । [पितरि ।

उत्तप्रमातामह पु० उत्तः प्रमातामहात् राज० । प्रमातामहस्य

उत्तवल स्त्री०कर्म० । सहासमङ्गायाम् उत्तवलकरत्नात्तथात्वम् ।

उत्तराज पु० उत्तेषु राजते राज-अच् । अस्त्येतसे ।

उत्तविभीतक पु० उत्तः विभीतक इव । आत्मातके ।

उत्तयवस् पु० उत्तैः यः शृणोति सु-असृन्, उत्तेषु अवी
यशो यस्येति वा । इन्द्रे ।

उत्ता स्त्री० उत्त-क्त । गतयौवनायां स्त्रियाम् ।

उत्ति स्त्री० उत्त-क्तिन् । सन्तुष्टौ अव्युदये, सम्पत्तौ, समूहे च ।
उत्त-कर्त्तरि क्तिञ्च । औपधिविशेषे, कलागरे, (सुद)

'उत्ते रपि पुनर्द्विर्'तिस्मृतिः । शैलेयगन्धद्रव्ये पु० ।

उत्तिका स्त्री० उत्ति+सार्व कन् । उत्तिनामकौषधे ।

उत्तजीविका स्त्री० उत्तिरूपा जीविका । ऋणदानादिपु
प्रयुक्तधनेभ्यो लाभरूपजीविकायाम् ।

उड्डिआङ्ग उड्डौ अभ्युदयाय आङ्गम् । पुत्रादीनां संस्काराङ्गे
पार्ष्णविक्रमे नान्दीआङ्गे ।

उड्डाजीव वि० उड्डिम् अधमर्षतः प्रयुक्तद्रव्याधिकलाभमाजी-
वति आ+जीव-अण् । वार्त्तुपिके । [अववर्धत् त ।

उध दीप्तौ ष० उभ० अक० सेट् । वर्द्धयति ते अवीडधत् त
उध उड्डौ भा० आत्म० लुङि लुङि लुङि च उभ० अक० उता० सेट् ।
वर्द्धते अउधत् अवर्द्धिष्ट वर्द्धति वर्द्धयते । ज्ञा वेट् ।

उन्त न० उन्त नि० सम् च । (वीटा) फलपत्रादिवन्धने ।

उन्ताक पु० स्त्री० उन्तमकति अक-अण् । पातां कौ स्त्रीले गौ० उनीए
उन्तिता स्त्री० उन्तं जातमस्याः तार० इतत् । कटुकायाम् ।

उन्द न० उन्दते हणुते वा हण-उत वा द्नु नि० समूहे दशा-
वृन्दसंख्यायाञ्च, तत्तत्सां, राधिकायां स्त्री० ।

उन्दार वि० उन्दस्त्विति क-अण् । मनोहरे ।

उन्दारक पु० उन्द+आर कन् । देवे । सुख्ये, मनोहरे च वि०

उन्दावन स्त्री० उन्दाया विहारस्थानम् वनम् । मथुरासन्नि-
कृष्टे वैष्णवे तीर्थभेदे । 'उन्दावन परित्यज्य पादमेकं न
गच्छतीति पुराणम् ।

उन्दिष्ठ वि० अतिशयेन उन्दा० रको सुखाः इवन् उन्दादेशः ।
अतिशयसुख्ये 'उन्दिष्ठमाङ्गी'त् वसुधाधिपानामिति
भट्टिः ईयसुन् उन्दीवानप्यत्र वि० स्त्रियां ऊीप् ।

उण उतौ दिवा० पर० सक० सेट् । उणयति अउणत् अवर्णीत्
पुषादिरयमित्येतेन अउणदित्येव ।

उण पु० उण-क । वासकउत्ते, उन्दुरे च ओपधिभेदे स्त्री० ।

उण्डिक पु० अच-किकन् । (विष्ठा) कीटभेदे, शुक्रकोटे, (शुयापोका)
मेघादितः अष्टमे राशौ, ओपधिभेदे, मदनउत्ते, कर्कटे,
गोमयकीटे च ।

उण्डिकप्रिया स्त्री० उड्डिजस्य शुक्रकीटस्य प्रिया । पूतिकायाम्

उण्डिककर्णी स्त्री० उड्डिक इव कर्णो यस्याः । आसुकपर्णाम् ।

उण्डिका स्त्री० उड्डिकः तद्विषमस्यस्य अच् । (विष्ठाती) लुपभेदे
उण्डिकाली स्त्री० उड्डिक इवावति प्रयाप्रोति वेदनायै
अच् गौरा० ऊीप् । (विष्ठाती) लुपभेदे ।

उण्डिपत्नी स्त्री० उड्डिक इव पत्नं विष्ठातमस्य पु० कलोपः
ऊीप् । उड्डिकाख्याम् ।

उण्डिर पु० उण-कीरच् । श्वेतपुनर्नवायाम् ।

उप सेचने सक० भा० पर० प्रजननसामर्थ्ये अक० सेट् । वर्धति
अवर्षीत् । ज्ञा वेट् । [अववर्धत् त ।

उष प्रजननसामर्थ्ये चुरा० आत्म० अक० सेट् । वर्धयते-अवीडधत्-

उष पु० उष-क । उषभे पुत्रवे, मेघादितो द्वितीये राशौ, उड्ड

भेदे, एकादशमनुकालिके इन्द्रे, धर्मौ, उड्डिमात्रे, सूपिके,
शुक्रयुक्ते, वासकउत्ते, वास्तुस्थानभेदे, शलौ, कामे, बलयुक्ते
कषभनामोपधे, भयूरपिच्छे च ।

उषण पु० उष-कु । अण्डकोमे ।

उषदंशक पु० उषान् सूपिकान् दशति दग्ध-युक्त् । विड्डाजे

उषध्वज पु० उषो ध्वजो यस्य । शिवे उषमेतनादयोप्यत्र ।

उषध्वाङ्गी स्त्री० उषो बलवान् धाङ्गः काको यस्याः पूव० ।

गौरा० ऊीप् । नागरसंज्ञायाम् ।

उषन् पु० उष-कनिन् । इन्द्रे, कर्णे, उषे, अर्धे, दुःखे च ।

उषनाशन पु० उषान् सूपिकान् नाशयति नश-णिच्+ल्यु ।
विड्डाजे । [काशी आसुकपर्णाम् ।

उषपर्णी स्त्री० उषस्य सूपिकस्य कर्ण इव पर्णमस्याः । (उन्दूर-

उषपर्जन पु० उषे पर्जन्य उल्लवो यस्य । शिवे, दैत्यभेदे च । उषं
वलकरं पर्व यस्य । उड्डारउत्ते, कशेरौ च ।

उषभ पु० उष-अभच् क्तिञ्च । वृषे, जेठे, जिनभेदे, कर्णच्छिदे,
कषभनामोपधे च ।

उषभगति पु० उषभेण गतिरस्य । शिवे उषभयानादयोप्यत्र ।

उषभध्वज पु० उषभो ध्वजोऽस्य । शिवे उषभमेतनादयोप्यत्र ।

उषभाची स्त्री० उषभस्य अलीव पुष्पाग्रयस्याः । इन्द्रवारुण्याम्

उषभानु पु० । राधिकायाः पितरि ।

उषभानुसुता स्त्री० इत० । राधिकायाम् । [एमे नृपे च

उषल पु० उष-कलच् । मूत्रे, उड्डिने, चोटके, अघास्मिन्ने, चन्द्र-

उषली स्त्री० 'उड्डिने' च नारी रजः पक्ष्यत्वसंस्कृता । भूण-

हत्या पितृसंस्थाः सा कस्या उषली स्मृतेत्युक्तायां पित-

नृहे हट्टरजस्थायामनूढायां कन्यायाम् । उषल+भाय्यायां

जातौ वा ऊीप् । उषलजातिस्त्रियां, तद्भाय्यायाञ्च, 'मृच्छाहा

उषलीपतिरिति 'उषलीमेनपीतस्येति च स्मृतिः ।

उषलोचन पु० उषस्येव लोचनं यस्य । सूपिके । इत० । उषनेले

न० । इव० । उषलस्य नेले वि० ।

उषवाहन पु० उषो वाहनमस्य । शिवे उषभवाहनादयोप्यत्र

उषस्यन्ती स्त्री० उषेण जन्मनमिच्छति उष+जाभार्थे क्यच्

सुच् च । काष्ठक्यां 'लच्छ्यां सा उषस्यन्तीति भट्टिः ।

उषा स्त्री० उषः सूपिकलदाकरः पर्णमस्याः । सूपिकपर्णाम् ।

उषाकपायी स्त्री० उषाकपेः पत्नी ऊीए ऐङ् च । लच्छ्यां,

गोथ्यां, साहायां, शच्यां, जीवन्त्याञ्च ।

उषाकपि पु० उषं धर्मं न कम्पयति न+कपि-इन् नचोपः ।

महादेवे, विष्णौ, अम्नौ, इन्द्रे च ।

उषाकर पु० उषस्य सामर्थ्यस्य करः क-अच् । नापे ।

एषाङ्ग उ० दृष्टः अङ्गोऽस्य । शिवे, भक्तातके, यण्डे च
 एषि भी स्त्री० दृष्ट-क्ति वा डीप् । त्रतिनां कुशमयासनभेदे ।
 एषोत्सर्ग उ० उत्+सृज-घञ् इत् । सृताद्युद्भूतेन तत्पुत्रादिभिः
 क्रियमाणे विधानेन दृष्टस्य त्यागे 'एषोत्सर्गश्च कर्त्तव्य'
 इति सूतिः । [दृष्टभाषणे जले ।
 एष्टि स्त्री० दृष्ट-क्तिन् । वर्षणे । कर्मणि क्तिन् । मेधादिभिः
 एष्टिणी स्त्री० दृष्टिं हन्ति कारणत्वेन जहाति हन-क डीप् ।
 स्त्र्यस्येनायाम् ।
 एष्टिजीवन लि० दृष्टिः एष्टिजलमेव जीवनं पालनोपायो यस्य ।
 एष्टिजलमात्रजीविनि चातके । [एष्टिभवे लि० ।
 एष्टिभू उ० दृष्टौ तदुपलब्धिते काले भवति भू-क्तिः । भेके ।
 एष्टिण उ० दृष्ट-नि क्तिन् । यादवे वंशे, श्रीकण्ठे, भेदे च ।
 एष्टिणगर्भ उ० दृष्टिः यादवकुलं गर्भे यस्य । श्रीकण्ठे ।
 एष्ट्य उ० दृष्टाय हितो यत्, दृष्ट-क्यप् वा । मापे । शुक्रदृष्टि-
 कारके लि० वाजीकरणे न० आसलकायां शतावस्थां,
 ऋषभनाभौषधे च स्त्री० ।
 एष्ट्यकन्दा स्त्री० दृष्ट्यः शुक्रवर्द्धकः कन्दो यस्याः । विदार्याम् ।
 एष्ट्यगन्धिका स्त्री० दृष्ट्यः शुक्रवर्द्धको गन्धो यस्याः कृष्ण अत
 इत्यम् । अतिवलायाम् ।
 एष्ट्यचक्ष्णी स्त्री० कर्म० । विदार्याम् । कृष्ण अत इत्यम् । तत्रैव ।
 एष्ट दीप्ती वा चु० उ०भ० सक० प्रत्ये स्वा० पर० इदित् ।
 दृष्टयति ते अवष्टं हत् त । दृष्टि अष्टं हीत् ।
 एष्ट दृष्टौ शब्दे च अक० स्वा० पर० सेट् । वर्द्धति अष्टं हत् अवर्द्धीत्
 एष्ट ध्वनौ दृष्टौ च स्वा० पर० सक० सेट् इदित् । दृष्टि अष्टं हीत्
 एष्ट दृष्टौ स्वा० पर० सक० सेट् । वर्द्धति अवर्द्धीत् ।
 एष्ट उद्यमे त्व० पर० अक० वेट् । दृष्टि । अवर्द्धीत्-अष्टयत् ।
 एष्ट दृष्टौ स्वा० आत्म० सक० सेट् इदित् । दृष्टि अष्टं हिट्
 एष्टश्च उ० दृष्टौ चक्षुरिव भङ्गरो यस्य । महाचक्षुशाले ।
 एष्टश्चिन्त उ० दृष्ट् उदारं वित्तं यस्मात् ५५० । फलपूर्वे
 एष्टत् लि० त्व० दृष्ट-अति । महति । स्त्रियां डीप् ।
 एष्टती स्त्री० दृष्टत्+गो० डीप् । महत्यां स्त्रियां, लुङ्प्रवर्त्तकाम् ।
 वारिधायां, वाचि, कष्टिकारिकायाम्, नवाक्षरपादके
 कन्दोभेदे, उत्तरीयवस्त्रे च । स्त्रियै कन् । उत्तरीयवस्त्रे स्त्री०
 एष्टतीपति उ० दृष्टतीनां वाचां पतिः दृष्टस्ती ।
 एष्टत्कान्द उ० दृष्टत् कान्दो यस्य । गृज्जने, विष्णु कान्दे च ।
 एष्टत्कान्द उ० कर्म० । (खागडा) दण्डभेदे ।
 एष्टत्कालशाक उ० कर्म० । (वङ्ग कालकाशब्दे) शाकभेदे ।
 एष्टत्कुचि उ० दृष्टत् कुचिर्धस्य । तन्दिने ।

एष्टत्काल उ० कर्म० । हिताले ।
 एष्टत्किता स्त्री० कर्म० । पाठायाम् (आकनादि) ।
 एष्टत्तृणा उ० दृष्टत्तृणं यत् । वंशे ।
 एष्टत्त्वच् उ० दृष्टत्वी त्वच् यस्य । (आतिथ्याय) दले ।
 एष्टत्पक्ष उ० दृष्टत् पक्षमस्य । हस्ति कान्दे । (हस्ति कान्दा)
 एष्टत्पाटलि उ० चु० पट-अलि कर्म० । धूसरदले ।
 एष्टत्पाद् उ० दृष्टत् पादो मूलमस्य । वटदले ।
 एष्टत्पालिन् उ० दृष्टत् पालयति पाल-णिनि । वनजीरके
 एष्टत्पीलु उ० कर्म० । महापीलो ।
 एष्टत्फला स्त्री० दृष्टत् फलं यस्याः । कटुतुम्ब्याम् ।
 एष्टत्साम न० कर्म० । 'त्वामिदं हवामाहे' इत्यस्यामृष्टि
 गीयमाने साम्नि ।
 एष्टदस्त्र उ० कर्म० । (कामराज्ञा) दले ।
 एष्टदेला स्त्री० कर्म० । स्थूलैलायाम् ।
 एष्टङ्गोल उ० कर्म० । (तरसज) लतादले ।
 एष्टदल न० दृष्टत् दलमस्य । पट्टिकालोभे, हिताले च ।
 एष्टद्वल न० कर्म० । महालाङ्गले ।
 एष्टङ्गानु उ० दृष्टङ्गानुः किरणो यस्य । सूर्ये, चित्रकदले च
 एष्टद्वय उ० दृष्टत् रथोऽस्य । इन्द्रे, यज्ञपालभेदे, सामायवभेदे च
 एष्टद्वल्क उ० दृष्टत् वल्कमस्य । पट्टिकालोभे ।
 एष्टद्वत् उ० दृष्टत् वातो धातुभेदो यस्मात् ५५० (देधान) दले
 एष्टद्वारणी स्त्री० कर्म० । महेन्द्रवारण्याम् ।
 एष्टद्वीज उ० दृष्टत् बीजमस्य । आम्नातके ।
 एष्टद्वल उ० दृष्टत् नलो यस्य । महापोटगले ।
 एष्टद्वला (डा) उ० स्त्री० दृष्टत् नलो यस्य वा लस्य डः । अर्जुने
 एष्टस्पति उ० दृष्टत्याः वाचः पतिः दृ० नि० । जीवे देवाचार्ये
 वृ वरणे ऋषा० धा० उ०भ० सक० सेट् । दृष्टाति दृष्टीते अवारीयू
 अवरिष्ट-अवरीष्ट-अवूर्त्त । [अवास्त
 वे स्मृतौ स्वा० उ०भ० यजा० सक० अनिट् । वयति ते अवासीत्
 वेग उ० विज-घञ् । प्रवाहे, जवे, रेतसि, मूलविषादिनिःसा-
 रणयत्ने, व्यायोक्ते संस्कारभेदे, महाकावे च । [डीप्
 वेगिन् उ० वेग+अस्त्वर्थे इति । श्येनविह्वले, वेगवति लि० । स्त्रियां
 वेजाना स्त्री० विज-अच् तमानयति आ-नी-ड । सोमराज्याम्
 वेण वाद्यादाने, गतौ, ज्ञाने चिन्तायाश्च स्वा० उ०भ० सक० सेट् ।
 वेणति ते । अवेणीत् अवेणिट् । चङि न ह्रस्वः ।
 वेण उ० वेण-अच् । वर्षसङ्करजातिभेदे, वर्षसङ्करकारके
 ध्रुवराजपतिरि नृपभेदे च ।
 वेणि (पो) स्त्री० वेण-इन् वा डीप् । नेशरचनाभेदे, जल-

समूहे, तत्तवाहे, देवदारुहणे, नदीभेदे, गङ्गायसुनासर-
स्वतीमेलनस्थाने च ।

वेणीर पु० वेण-ईरन् । अरिष्टहणे (निम) । [भिल्लुहटः ।

वेणु पु० वेण-उण । वंशे तद्विकारे वंशीवाद्ये च 'मा पूर्य वेणु-
वेणु क न० वेणुरिव वेणोर्विकारः वा कन् । तोत्ते (पाचनवाडि)

वेणु कर्कर पु० वेणुरिव कर्करः । करवीरहणे ।

वेणुज पु० वेणुतो जायते जन-ड । वेणुजाते यवाकारे तण्डुले

वेणुघ्न पु० वेणुं वंशीं घ्नति घ्ना-क । वेणुवादके ।

वेणुन न० वेण-उनन् । मरिचे ।

वेणुपत्नी स्त्री० वेणोरिव पत्नमस्याः । वंशपत्नीहणे ।

वेणुयव पु० वेणुजातोयव इव । वंशजाते तण्डुलाकारे पदार्थे

वेणुवाद लि० वेणुं वादयति वद-णिच्-अण् । वेणुवादके
णुल् । तत्रैव लि० ।

वेणुवीज न० इत० । वेणुजाते यवाकारे पदार्थे ।

वेतन न० अज-तनन् वीभावः । कृतकर्मणोभ्यतौ ।

वेतनादान न० इत० । व्यवहारभेदे । [मपि तत्र ङीप् ।

वेतस पु० अज-असन् तन् च वीभावः । (वेत) दृष्टभेदे स्त्रीत्व

वेतसास्त्र पु० वेतस एव अस्त्र । अस्त्रवेतसे ।

वेतस्त्वत् लि० वेतसोऽस्त्वस्य ड्वत्तप् । वज्रवेतसयुक्ते देशे ।

वेताल पु० अज-विच् वीभावः तल-वञ् कर्म० । मल्लविशेषे,
भूताविहितशवभेदे, शिवातुचरभेदे, द्वारपाले च ।

वेत्तु लि० विद-त्वच् । ज्ञातरि, वोढरि, लब्धरि च ।

वेत्तु पु० अज-त्वल् वीभावः । (वेत) वेतषट्ठे ।

वेतधर पु० वेत्तं धरति धृ-अण् । द्वारपाले । वेतयष्टिधारके लि०

वेत(वा)वती स्त्री० वेतो वाङ्मयेनाख्यस्याः मत्तप् मस्य वः
वा ङीष् । मालवदेशस्य नदीभेदे 'शरावती वेतवती'ति
पुराणम् ।

वेत्तासन न० वेतनिर्मितमासनम् । वेतनिर्मिते आसने (मोडा)

वेथ याचने भा० आ० हि० सेट् चङि न ह्रस्वः । वेथते अवेथिष्ट

वेद् पु० विद-अच् घञ् वा विष्णौ, ज्ञाने शास्त्रज्ञाने तत्साधने
धर्मब्रह्मप्रतिपादके संहिताब्रह्माण्डात्मके ग्रन्थभेदे, शास्त्रोक्ते
चरिते च ।

वेदगर्भ पु० वेदोर्गर्भे यस्य । सर्ववेदकर्तारि हिरण्यगर्भे ।

वेदन न० विद-ल्युट् । ज्ञाने सुखदुःखाद्यनुभवे, विवाहे

च 'वसनस्य दद्या याह्या श्रुद्र्योऽकृष्टवदने इति मनुः ।

युच् । वेदनापि उक्तायेषु स्त्री० । [समस्तवेदाभिज्ञे ।

वेदपारग पु० वेदानां पारमन्तं सीमां गच्छति गम-ड ।

वेदमातृ स्त्री० इत० । गायत्र्यां मन्त्रभेदे तस्या वेदरजक-

त्वात्तयात्वम् ।

[तथात्वम् वेदाशासादयोप्यत्र ।

वेदवास पु० इत० । ब्राह्मणे तस्य तत्पाठतदुक्ताचाराधयत्वात्

वेदविद् पु० वेदं वेत्ति विद-क्लिप् । विष्णौ । वेदज्ञे लि० ।

वेदव्यास पु० वेदान् व्यस्यति विभिन्नशास्त्रत्वेन पृथक् करोति

वि-अस-अण् । पराशरपुत्रे सत्यवतीगर्भजे मुनिभेदे ।

वेदस् पु० विद-असन् । वेत्तरि ।

वेदाङ्ग न० वेदस्याङ्गमिव । 'शिक्षा कल्पो व्याकरणं निरुक्तं

छन्दसां चयः । ज्योतिषाभयनञ्चैव वेदाङ्गानि पडेव त्र'

इत्युक्तेषु शिक्षादिषु षट्छ शास्त्रेषु । [प्रणवे ओङ्कारे ।

वेदादि पु० वेदस्यादिरिव तत्पाठे प्रयमोचार्थमागत्वात् ।

वेदान्त पु० इत० । वेदश्रोतृभागे ब्रह्मप्रतिपादके उपनिष-

द्भ्ये ग्रन्थभेदे तदुपकारके शारीरकसूत्रभाष्यादौ च ।

वेदाधिप पु० इत० । 'ह्रस्ववेदाधिपतिर्जीवो यजुर्वेदाधिपो

ऋग्युः । सामवेदाधिपोमौसः शशिश्रोतृष्वेदप'इत्युक्तेषु

दृष्टव्यादिषु, विष्णौ च ।

वेदान्तिन् लि० वेदान्ते ज्ञेयत्वे नाख्यस्य इति । वेदानशास्त्रज्ञे

वेदाभ्यास पु० इत० । वेदसीकरणं पूर्वं विचारोऽभ्यासनं जपः ।

तद्गानञ्चैव शिष्येभ्यो वेदाभ्यासोहि पञ्चधेत्युक्तेषु वेदपाठ-

विचारानुशीलनतन्मन्त्रजपप्राठनेषु ।

वेदि न० विद-इन् । सम्बन्धायः (आकनादि) परिष्कृतायां

भूमौ स्त्री० वा ङीप् । 'मध्येन सा वेदिविलग्नमध्ये'ति

कुमारः । वेदिस उभयकाकारपिण्डिकावती पशुबन्धनाय

होमीयद्रव्यासादानाय वा कृतसंस्कारा परिष्कृता चतु-

रक्षादिरूपा भूमिः । पण्डिते पु० ।

वेदिका स्त्री० वेदिरिव इवार्थे कन् । मङ्गलकर्मार्थं दृष्टव्यारादौ

चतुरस्रादिद्वित्तिकासूपाकारेण निर्मिते भूखण्डे ।

वेदिजा स्त्री० वेदा होमवेदिता जायते जन-ड । द्रौपद्याम् ।

वेदिह लि० विद-त्वच् इट् च । ज्ञातरि ।

वेदिन् पु० विद-णिनि । पण्डिते, हिरण्यगर्भे च । ज्ञातरि लि०

वेध पु० विध-घञ् । (वेदा) वेधने, उन्माने (चाङ्गा) 'परिधि-

नवमभागः श्रुतधान्येषु वेध' इति लीलावती । विवाहादौ

वर्ज्ये नक्तव्यविशेषस्थितपक्षभेदकृतसंसर्गे च 'वेधं सर्व्वत्र

वर्ज्ये'दिति ज्योतिषम् । [वेधकर्तारि लि० ।

वेधक न० विध-णुल् । कर्पूरे, अस्त्रवेतसे, धन्याके न० ।

वेधनी स्त्री० विध्यतेऽनया विध-ल्युट् ङीप् । (भोमरी) मणि

रत्नादिवेधकारणे अस्त्रभेदे । स्वार्थे कन् । तत्रार्थे, मेधि-

कायां, कसूत्र्यां च ।

वेधमुख्य पु० इत० । कर्पूरे । संज्ञायां कन् । हरिद्राहणे ।